

ΟΔΗΓΟΣ

για την ανάπτυξη εργαλείου
και διαδικασίας προσδιορισμού
της Αρχής Διασφάλισης
του Συμφέροντος του Παιδιού

Επίτροπος Προστασίας
των Δικαιωμάτων
του Παιδιού

© 2022 Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών, Επίτροπος Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού, Κύπρος. Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται αυστηρά η πώληση ή οποιαδήποτε άλλη εμπορική εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους της παρούσας έκδοσης. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση ή αναδιατύπωση αποσπασμάτων με την προϋπόθεση αναφοράς στην πηγή.

Οι εκδόσεις του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών διατίθενται δωρεάν.

Ο Οδηγός συντάχθηκε από την ομάδα του Πανεπιστημίου Λευκωσίας:

Δρ Χρήστος Παναγιωτόπουλος, Καθηγητής Ψυχιατρικής Κοινωνικής Εργασίας Πανεπιστημίου Λευκωσίας

Δρ Άννα Πλεύρη, Επίκουρη Καθηγήτρια Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Λευκωσίας, Δικηγόρος

Δρ Ιωάννα Κατσουνάρη, Κλινική Ψυχολόγος, Διδάσκουσα Τμήματος Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Λευκωσίας

Το περιεχόμενο του παρόντος Οδηγού αντιπροσωπεύει τις απόψεις των συντακτών του και μόνον και τελεί υπό την αποκλειστική τους ευθύνη.

ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ
ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

ΓΤΠ 287/2022 - 1.000
Εκδόθηκε από το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών
Σχεδιασμός: Στέλλα Κομνηνού Αρακελιάν
Εκτύπωση: Κώνος Λτδ
ISBN: 978-9963-50-584-5

ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ, ΚΥΠΡΟΣ
Βυζαντίου 5, 1^{ος} Όροφος, Spyrides Tower,
2064 Στρόβολος, Λευκωσία
Τηλ.: 22873200 | Φαξ: 22872365
Ηλ.ταχυδρομείο: childcom@ccr.gov.cy
Ιστότοπος: www.childcom.org.cy

ΟΔΗΓΟΣ

για την ανάπτυξη εργαλείου
και διαδικασίας προσδιορισμού
της **Αρχής Διασφάλισης**
του **Συμφέροντος του Παιδιού**

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ

Αγαπητοί συνεργάτες και φίλοι,

«Σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν τα παιδιά, είτε αυτές λαμβάνονται από δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής προστασίας, είτε από τα δικαστήρια, τις διοικητικές Αρχές ή από τα νομοθετικά όργανα, πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού.» Άρθρο 3§1 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Το εγχείρημα, όμως, της διασφάλισης του συμφέροντος του παιδιού σε κάθε απόφαση που το επηρεάζει, αποτελεί ένα ιδιαίτερα δύσκολο και πολυσύνθετο έργο. Οι συνιστώσες που συγκροτούν την έννοια του συμφέροντος, αναλύονται διεξοδικά σε αυτή την έκδοση. Το νομικό πλαίσιο και η διεθνής βιβλιογραφία προσδιορίζουν επακριβώς τα κριτήρια που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη.

Τι συμβαίνει, όμως, στην πράξη;

Διαχρονικά, από τη λειτουργία του θεσμού μέχρι σήμερα, μέσα από μεγάλο αριθμό παραπόνων, διερευνήσεων και Εκθέσεων του Γραφείου διαφάνηκε η δυσκολία των Υπηρεσιών και των Λειτουργιών που ασχολούνται με παιδιά στον προσδιορισμό του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού. Πρόβαλε, λοιπόν, η ανάγκη δημιουργίας ενός οδηγού ο οποίος θα υποβοηθήσει τις αρμόδιες Αρχές να αναπτύξουν τα δικά τους αξιόπιστα εργαλεία και διαδικασία, ανάγκη την οποία ήρθε να καλύψει το εν λόγω έργο.

Το επιστέγασμα αυτής της εμπειρίας, αλλά και το μεγάλο στοίχημα που απομένει, είναι η έμπρακτη εφαρμογή του Οδηγού μέσα από καθημερινές πρακτικές.

Κάτι τέτοιο, ασφαλώς, προαπαιτεί αφοσίωση στην κοινή δέσμευση όλων των εμπλεκόμενων φορέων για συνεργασία προς αυτή την κατεύθυνση. Απαιτεί συμμόρφωση με διεθνή πρότυπα, υψηλές προδιαγραφές και αναγνωρισμένα παραδείγματα καλών πρακτικών σε παγκόσμια κλίμακα. Προϋποθέτει συντονισμένες προσπάθειες για συστηματική επιμόρφωση, επαγγελματική κατάρτιση και ανάπτυξη δεξιοτήτων από όλους τους επαγγελματίες που αλληλεπιδρούν με παιδιά και λαμβάνουν αποφάσεις. Απαιτεί ειλικρινή διάθεση για ενθάρρυνση της ουσιαστικής συμμετοχής των ίδιων των παιδιών, προκειμένου να αναπτυχθούν στάσεις και δεξιότητες για σωστή διαχείριση της διαφορετικότητας και ευκαιρίες εποικοδομητικής συνεργασίας

με τις οικογένειες. Χρειάζεται ένας κοινός σχεδιασμός σε όλα τα κέντρα λήψης αποφάσεων, με την ενεργό εμπλοκή των ισότιμων εταίρων που λαμβάνουν ή/και υλοποιούν τις αποφάσεις.

Η εξεύρεση αποτελεσματικών τρόπων για να ξεπεραστούν τυχόν εμπόδια θα πρέπει να είναι μια ατέρμονη διαδικασία. Ελπίζω ότι το έργο μας θα δώσει ένα στέρεο έδαφος για να αναληφθεί δράση προς αυτή την κατεύθυνση.

Απευθύνω ευχαριστίες προς τη συγγραφική ομάδα του Οδηγού, του Πανεπιστημίου Λευκωσίας, αποτελούμενη από τους Δρα Χρήστο Παναγιωτόπουλο, Καθηγητή Ψυχιατρικής Κοινωνικής Εργασίας, τη Δρα Άννα Πλεύρη, Επίκουρη Καθηγήτρια Νομικής Σχολής, Δικηγόρο και τη Δρα Ιωάννα Κατσουνάρη, Κλινική Ψυχολόγο, Διδάσκουσα Τμήματος Εκπαίδευσης.

Ειδικές ευχαριστίες στο επιστημονικό προσωπικό του ΓΕΠ που εργάστηκε για την παρούσα έκδοση, την επικεφαλής Μαρία Ρωσσίδου και τις Λειτουργούς Ελένη Κοτζιαμάνη και Χριστιάνα Πασά.

Δέσπω Μιχαηλίδου
Επίτροπος Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

8 Μέρος 1: Εισαγωγή

- 8 1.1. Αναγκαιότητα και στόχος Οδηγού
- 9 1.2. Σε ποιους απευθύνεται ο Οδηγός
- 10 1.3. Οργάνωση Οδηγού
- 11 1.4. Μεθοδολογία δημιουργίας του Οδηγού
- 11 1.5. Καταληκτικά

14 Μέρος 2: Θεωρητικό πλαίσιο

- 14 2.1. Συμφέρον του παιδιού, αξιολόγηση και προσδιορισμός του
- 17 2.2. Αρχές που διέπουν τη διαδικασία αξιολόγησης και προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού
- 18 2.3. Παράγοντες ευαλωτότητας
- 20 2.4. Αξιολόγηση παραγόντων για τη διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού
  - 20 2.4.1. Κινητικός/αισθητηριακός τομέας
  - 21 2.4.2. Συναισθηματική, κοινωνική και γνωστική ανάπτυξη του παιδιού
  - 24 2.4.3. Γονική επάρκεια
  - 26 2.4.4. Επίδραση του οικογενειακού περιβάλλοντος και άλλων σημαντικών συστημάτων
- 27 2.5. Τρόποι καταγραφής ερωτήσεων και δηλώσεων στο εργαλείο
- 28 2.6. Ανάλυση αποτελεσμάτων και εξαγωγή συμπερασμάτων
- 29 2.7. Η σημαντικότητα του πλαισίου της διεπιστημονικής προσέγγισης στην ανάπτυξη διαδικασιών με στόχο τη διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού
- 31 2.8. Καταληκτικά

34 Μέρος 3: Νομικό πλαίσιο

- 34 3.1. Η Αρχή Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού: Δικαίωμα, αρχή και διαδικαστικός κανόνας
- 37 3.2 Νομική ανάλυση της Αρχής Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού και σύνδεση με τις Γενικές Αρχές της Σύμβασης

- 37 3.2.1 Νομική ανάλυση του Άρθρου 3 παρ.1 της Σύμβασης
- 42 3.2.2 Η Αρχή Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού σε σχέση με τις (λοιπές) Γενικές Αρχές της Σύμβασης
- 45 3.3 Ζητήματα διαδικαστικών εγγυήσεων για την εφαρμογή της Αρχής Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού
  - 45 3.3.1 Το δικαίωμα του παιδιού να εκφράσει την άποψή του
  - 45 3.3.2 Νομική εκπροσώπηση
  - 45 3.3.3 Νομική αιτιολόγηση - Θεμελίωση και αιτιολόγηση των αποφάσεων
  - 46 3.3.4 Μηχανισμοί ελέγχου ή ανάκλησης αποφάσεων
  - 46 3.3.5 Αξιολόγηση Αντικτύπου στα Δικαιώματα του Παιδιού (Child Rights Impact Assessment – CRIA)

50 Μέρος 4: Αποτελέσματα έρευνας πεδίου – Χαρτογράφηση υφιστάμενης κατάστασης

- 51 4.1. Θεματικές περιοχές
  - 51 Θεματική 1^η: Γνώση της Αρχής Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού
  - 51 Θεματική 2^η: Παράγοντες ευαλωτότητας και προστασίας
  - 52 Θεματική 3^η: Συνεργασία με άλλες Υπηρεσίες/φορείς
  - 52 Θεματική 4^η: Συμμετοχή των παιδιών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων
- 53 4.2. Συμπεράσματα και προτάσεις

58 Μέρος 5: Αρχές και κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη εργαλείων και διαδικασιών προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού

- 60 5.1. Βασικές αρχές που διέπουν την αξιολόγηση και προσδιορισμό του συμφέροντος του παιδιού
- 62 5.2. Βασικά σημεία αναφοράς στη διαδικασία αξιολόγησης και προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού
- 63 5.3. Προκαταρκτικό στάδιο ανάπτυξης διαδικασίας αξιολόγησης και προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού
- 67 5.4. Πλαίσιο προσδιορισμού και εφαρμογής σχεδίου δράσης
- 67 5.5. Καταλήγοντας

70 Παράρτημα Α:

Θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο

74 Παράρτημα Β:

Καλές πρακτικές για την εφαρμογή και εργαλεία αξιολόγησης του συμφέροντος του παιδιού

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

- 21

Πίνακας 1

Κριτήρια αισθητηριακής και κινητικής ανάπτυξης
- 23

Πίνακας 2

Παράμετροι που επηρεάζουν τη συναισθηματική, κοινωνική και γνωστική ανάπτυξη του παιδιού
- 25

Πίνακας 3

Παράμετροι που επηρεάζουν τη γονική επάρκεια και δεξιότητες άσκησης γονικού/κηδεμονευτικού ρόλου
- 27

Πίνακας 4

Παράμετροι που επηρεάζουν την επίδραση του οικογενειακού περιβάλλοντος
- 59

Πίνακας 5

Αρχές που διέπουν την αξιολόγηση και προσδιορισμό του συμφέροντος του παιδιού

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

- 16

Διάγραμμα 1

Το στάδιο Α της αξιολόγησης του συμφέροντος του παιδιού
- 16

Διάγραμμα 2

Πολυθεματική συνεργασία κατά το στάδιο Β του προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού
- 63

Διάγραμμα 3

Τα πέντε στάδια του προσδιορισμού του συμφέροντος του Παιδιού
- 64

Διάγραμμα 4

Πιθανές πηγές δεδομένων

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ

- ΕΕ:

Ευρωπαϊκή Ένωση
- Επιτροπή:

Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού
- ΟΗΕ:

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
- ΟΕΣ:

Ομάδα Εφήβων Συμβούλων της Επιτροπής Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού
- ΠΣΕΜ:

Παγκύπρια Συντονιστική Επιτροπή Μαθητών
- Σύμβαση:

Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού
- ΥΚΕ:

Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας
- ΥΨΥ:

Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας
- ΥΠΕΨΥ:

Υπηρεσίες Παιδικής και Εφηβικής Ψυχικής Υγείας
- ΜΚΟ:

Μη Κυβερνητική Οργάνωση
- EASO:

European Asylum Support Office
- BIC Model:

Best Interest of the Child Model
- BIP:

Best Interest Process
- UNHCR:

United Nations High Commissioner for Refugees

ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΕΣ

Παιδί

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού¹ ορίζει ως παιδί «κάθε ανθρώπινο ον μικρότερο της ηλικίας των 18 ετών».

Άρθρο 3, Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Αρχή Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού

1. Σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν τα παιδιά, είτε αυτές λαμβάνονται από δημοσίους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής προστασίας, είτε από τα δικαστήρια, τις διοικητικές Αρχές ή από τα νομοθετικά όργανα, πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού.
2. Τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να εξασφαλίζουν στο παιδί την αναγκαία για την ευημερία του προστασία και φροντίδα, λαμβάνοντας υπόψη τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των γονέων του, των επιτρόπων του ή των άλλων προσώπων που είναι νόμιμα υπεύθυνοι γι' αυτό, και παίρνουν για τον σκοπό αυτό όλα τα κατάλληλα νομοθετικά και διοικητικά μέτρα.
3. Τα συμβαλλόμενα κράτη μεριμνούν ώστε η λειτουργία των οργανισμών, των υπηρεσιών και των ιδρυμάτων που αναλαμβάνουν παιδιά και που είναι υπεύθυνα για την προστασία τους να είναι σύμφωνη με τους κανόνες που έχουν θεσπιστεί από τις αρμόδιες Αρχές, ιδιαίτερα στον τομέα της ασφάλειας και της υγείας και σε ό,τι αφορά τον αριθμό και την αρμοδιότητα του προσωπικού τους, καθώς και την ύπαρξη μιας κατάλληλης εποπτείας.

Ευαλωτότητα

Η κατάσταση στην οποία μπορεί να βρεθεί ένα άτομο, συνέπεια των κινδύνων ή συνθηκών του περιβάλλοντος στο οποίο εκτίθεται.

Τα παιδιά μπορούν να καταστούν ευάλωτα όταν (α) συγκεκριμένες κοινωνικές πεποιθήσεις για ατομικά χαρακτηριστικά του παιδιού (π.χ. αναπηρία, φύλο, σεξουαλικός προσανατολισμός κ.ά.) και (β) συγκεκριμένες περιβαλλοντικές συνθήκες (π.χ. φτώχεια, ενδοοικογενειακή βία, παραμέληση κ.ά.), περιορίζουν τις ευκαιρίες για ανάπτυξη, συμμετοχή ή/και προστασία.

Ποιότητα ζωής

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (1995) ως ποιότητα ζωής² ορίζεται «η υποκειμενική αντίληψη που έχει το άτομο για τη θέση του στη ζωή, η οποία διαμορφώνεται στο πλαίσιο των αξιών και των πολιτισμικών χαρακτηριστικών της κοινωνίας στην οποία ζει, και είναι σε συνάρτηση με

¹ "Convention on the Rights of the Child". Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. Κυρώθηκε από 196 μέλη (από τα 197) του ΟΗΕ. Convention on the Rights of the Child, New York, 20 November 1989 (Η Κύπρος κύρωσε τη Σύμβαση στις 7 Φεβρουαρίου 1991).

² Whoqol Group. (1995). The World Health Organization quality of life assessment (WHOQOL): position paper from the World Health Organization. Social science & medicine, 41(10), 1403-1409.

τους προσωπικούς στόχους, τις προσδοκίες, τα κριτήρια, τα ενδιαφέροντα και τις ανησυχίες του».

Παιδί υπό τη νομική φροντίδα του κράτους

Παιδί το οποίο περιέρχεται στη φροντίδα του κράτους για περισσότερο από 24 ώρες ορίζεται ως *παιδί υπό φροντίδα*. Στα παιδιά αυτά παρέχονται εναλλακτικές μορφές φροντίδας κυρίως σε ανάδοχες οικογένειες και παιδικές στέγες/δομές παιδικής προστασίας.

Ένα παιδί παύει να είναι υπό τη νομική φροντίδα του κράτους όταν υιοθετείται, επανενώνεται με τη βιολογική του οικογένεια ή όταν ενηλικιώνεται (18+). Παρόλα αυτά, είναι σημαντικό ακόμη και όταν ένα παιδί παύει να βρίσκεται υπό τη φροντίδα του κράτους άμα τη ενηλικίωσή του, να υποστηρίζεται από τις εμπλεκόμενες Αρχές και Υπηρεσίες μέχρι τουλάχιστον να συμπληρώσει το 21^ο έτος της ηλικίας του.

Ασυνόδευτα παιδιά

«Παιδιά που έχουν αποχωριστεί από τους δύο γονείς τους και τους άλλους συγγενείς και τα οποία δεν συνοδεύονται από τον κατά νόμον ή έθιμο υπεύθυνο για την επιμέλειά τους ενήλικα».³ Ο ορισμός καλύπτει και το παιδί που παύει να συνοδεύεται μετά την είσοδό του στο έδαφος κράτους μέλους της ΕΕ.

Παιδί με αναπηρία

Παιδί «με μακροχρόνιες σωματικές, νοητικές, πνευματικές ή αισθητηριακές βλάβες, οι οποίες σε αλληλεπίδραση με διάφορα εμπόδια δύνανται να παρεμποδίσουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή του στην κοινωνία σε ίση βάση με τους άλλους» (Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία⁴). Οι αναπηρίες διακρίνονται σε αισθητηριακές, κινητικές, νοητικές, αναπηρίες ψυχικής υγείας, ενώ ο όρος «πολλαπλές αναπηρίες» χρησιμοποιείται όταν υπάρχει συνδυασμός των παραπάνω.

Παιδί σε σύγκρουση με τον νόμο

«Σημαίνει πρόσωπο που δεν έχει συμπληρώσει το δέκατο όγδοο (18^ο) έτος της ηλικίας του, το οποίο έχει διαπράξει ποινικό αδίκημα ή θεωρείται ύποπτο διάπραξης ποινικού αδικήματος και κατ' εξαίρεση πρόσωπο που δεν έχει συμπληρώσει το εικοστό πρώτο (21^ο) έτος της ηλικίας του για αξιόποινες πράξεις τις οποίες τέλεσε πριν από τη συμπλήρωση του δέκατου όγδου (18^{ου}) έτους της ηλικίας του».⁵

³ General Comment No. 6 (2005). Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin. CRC/GC/2005/6, (par.7).

⁴ Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, καθώς και το Προαιρετικό Πρωτόκολλο που την συνοδεύει, ψηφίστηκαν από την Ολομέλεια της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών στις 13 Δεκεμβρίου του 2006 και τέθηκαν σε ισχύ στις 3 Μαΐου του 2008.

⁵ Ο περί Παιδιών σε Σύγκρουση με τον Νόμο Νόμος του 2021 [Ν. 55(Ι)/2021], Μέρος Ι(2)

ΜΕΡΟΣ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΜΕΡΟΣ 1 | ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Αρχή Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού ως δικαίωμα, νομική αρχή και κανόνας διαδικασίας πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο κάθε λήψης απόφασης που επηρεάζει ή/και έχει αντίκτυπο στη ζωή ενός παιδιού. Η συγκεκριμένη Αρχή στοχεύει να εξασφαλίσει την πλήρη εφαρμογή και προστασία των δικαιωμάτων κάθε παιδιού, καθώς και την ολόπλευρη ανάπτυξη και ευημερία του. Ο προσδιορισμός του συμφέροντος του παιδιού περιλαμβάνει την αξιολόγηση των συγκεκριμένων συνθηκών και αναγκών σε συγκεκριμένο τοπικό και χρονικό πλαίσιο⁶, οι οποίες καθιστούν το παιδί μοναδικό. Οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων πρέπει να εκτιμήσουν όχι μόνο τις σωματικές, συναισθηματικές, ψυχικές, εκπαιδευτικές και άλλες ανάγκες του παιδιού τη δεδομένη στιγμή, αλλά επίσης να εξετάζουν πτυχές και ζητήματα αναφορικά με τη μελλοντική ανάπτυξη και ζωή του, τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα. Σε αυτό το πλαίσιο, οι αποφάσεις που αφορούν τα παιδιά θα πρέπει να λαμβάνονται έχοντας υπόψη τη δυνατότητα παροχής συνέχειας και σταθερότητας στη ζωή τους⁷. Εν κατακλείδι, οι διαδικασίες αξιολόγησης του συμφέροντος του παιδιού θα πρέπει να εντοπίζουν τις εξειδικευμένες ανάγκες ενός παιδιού, οι οποίες θα πρέπει να επαναξιολογούνται συνεχώς καθόλη τη διάρκεια εφαρμογής του σχεδίου δράσης από τις εμπλεκόμενες Υπηρεσίες και άλλες αρμόδιες Αρχές και τους αρμόδιους επαγγελματίες που τις στελεχώνουν.

Προς την κατεύθυνση αυτή κινείται ο παρών Οδηγός ο οποίος αντλώντας από εθνικά και διεθνή νομικά κείμενα, επιστημονικά εργαλεία, αλλά και τις απόψεις των επαγγελματιών και παιδιών, καθορίζει τις βασικές κατευθυντήριες γραμμές για τη δημιουργία διαδικασιών για τον προσδιορισμό του συμφέροντος του παιδιού με απώτερο σκοπό την εφαρμογή των δικαιωμάτων του.

1.1 ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΟΔΗΓΟΥ

Τα παιδιά αποτελούν μια μεγάλη κοινωνική ομάδα, τα δικαιώματα της οποίας συχνά πλήττονται. Το περιεκτικό και ιδιαίτερα διεξοδικό νομικό κείμενο της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (στο εξής «Σύμβαση») επαναπροσδιόρισε τη σχέση της διεθνούς κοινότητας με το παιδί, αναγνωρίζοντάς το ως ολοκληρωμένη ανθρώπινη ύπαρξη με εγγενή αξιοπρέπεια και αναπτυσσόμενη αυτονομία. Ως εκ τούτου, τα παιδιά χρήζουν σεβασμού, προστασίας αλλά και ενεργειών που διαφυλάσσουν και προάγουν τις ελευθερίες τους, καθώς και την προάσπιση των δικαιωμάτων και δυνατοτήτων τους χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς. Η Πολιτεία οφείλει να μεριμνά και να διασφαλίζει τα δικαιώματα του παιδιού με βασικό γνώμονα πάντοτε το συμφέρον τους.

Ο παρών Οδηγός στόχο έχει να στηρίξει τις αρμόδιες Αρχές στην ανάπτυξη και χρήση εργαλείων και διαδικασιών για έγκυρο, αξιόπιστο

και αποτελεσματικό προσδιορισμό του συμφέροντος του παιδιού, που επηρεάζει την πλήρη εφαρμογή και προστασία των δικαιωμάτων κάθε παιδιού, καθώς και την ολόπλευρη ανάπτυξη και ευημερία του. Ο Οδηγός συμβάλλει στον καθορισμό των βασικών παραμέτρων και συνιστωσών της Αρχής του Συμφέροντος του Παιδιού, προκειμένου να υποστηριχθούν οι εμπλεκόμενοι επαγγελματίες, Υπηρεσίες και Αρχές στη διαδικασία χρήσης σχετικών εργαλείων αλλά και ανάπτυξης διαδικασιών. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από την παράθεση θεωρητικών πλαισίων που αφορούν την Αρχή Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού αλλά και αποτελέσματα έρευνας πεδίου στην Κύπρο, που διενεργήθηκε στο πλαίσιο εκπόνησης του Οδηγού αυτού.

Ο Οδηγός προσφέρει ένα πλαίσιο προτάσεων προς όλες τις εμπλεκόμενες Υπηρεσίες οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν:

- στη συλλογή δεδομένων μέσω νέων ή υφιστάμενων εργαλείων τα οποία θα βοηθήσουν τους αρμόδιους φορείς να εντοπίσουν δυνατά και τρωτά σημεία σε ανάλογους τομείς/περιοχές που αφορούν τη διαδικασία προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού,
- για αναστοχασμό σε σχέση με το «προφίλ», το ιστορικό και τις ανάγκες του κάθε παιδιού υπό αξιολόγηση,
- για τη δημιουργία κανονιστικού πλαισίου συνεκτίμησης (διαδικασίες), συναπόφασης με στόχο τον προσδιορισμό του συμφέροντος του παιδιού, αφού ληφθεί υπόψη και η άποψη του ίδιου του παιδιού,
- στην ανάπτυξη σχεδίου δράσης (διαδικασίες) με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής του παιδιού υπό αναφορά, αλλά και τις ενέργειες που θα συμβάλουν στην μεγιστοποίηση της ανάπτυξης, προστασίας και συμμετοχής του παιδιού σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής, και
- στην ανάπτυξη διαδικασιών με στόχο τη βελτίωση του ρόλου και των δράσεων των Υπηρεσιών στη διαδικασία αξιολόγησης και προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού.

1.2 ΣΕ ΠΟΙΟΥΣ ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ Ο ΟΔΗΓΟΣ

Ο παρών Οδηγός αποτελεί μεθοδολογικό εργαλείο προς όλες τις Υπηρεσίες που λαμβάνουν αποφάσεις για εξατομικευμένες περιπτώσεις παιδιών [π.χ. Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας (ΥΚΕ), Υπηρεσία Ασύλου (ΥΑ), Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας Παιδιών και Εφήβων (ΥΨΥΠΕ), Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας (ΥΕΨ), Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Ομάδα Άμεσης Παρέμβασης (ΟΑΠ), Υπηρεσία Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής (ΣΕΑ), Γραφείο Χειρισμού Βίας στην Οικογένεια και Κακοποίησης Ανηλίκων, Οικογενειακά Δικαστήρια, Μη Κυβερνητικές Υπηρεσίες].

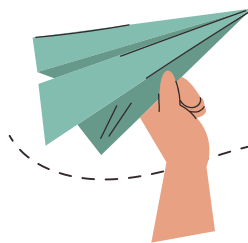
Πιο συγκεκριμένα, ο Οδηγός παρέχει κατευθυντήριες γραμμές προς τις Υπηρεσίες διάφορων Υπουργείων⁸, χωρίς όμως να περιορίζεται σε αυτές⁹,

⁸ Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπουργείο Εσωτερικών, Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας, Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως, Υπουργείο Υγείας, Υφυπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας.

⁹ Εκτός από τις κυβερνητικές Υπηρεσίες ο Οδηγός μπορεί να χρησιμοποιηθεί από Μη Κυβερνητικές Υπηρεσίες και Οργανώσεις.

⁶ https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_rights_child_ELL.pdf

⁷ General Comment No. 14 (2013). The right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1) CRC/C/GC/14, §84

για την ανάπτυξη διαδικασιών προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού σε σχέση με τις ομάδες παιδιών οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο των αρμοδιοτήτων τους και για τις οποίες καλούνται να λαμβάνουν αποφάσεις οι οποίες τα επηρεάζουν.

1.3 ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΟΔΗΓΟΥ

Σε αυτό το Μέρος, ο αναγνώστης/η αναγνώστρια μπορεί να εντοπίσει χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με το θεωρητικό υπόβαθρο της Αρχής Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού, τους παράγοντες που διασφαλίζουν ή/και επιβαρύνουν την πολύπλευρη ανάπτυξη του παιδιού και οι οποίες πρέπει να αξιολογούνται μέσα από τα εργαλεία που χρησιμοποιούν οι επαγγελματίες, και τις περιοχές που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στη δημιουργία διαδικασιών, τόσο για την αξιολόγηση όσο και για τον προσδιορισμό του συμφέροντος του παιδιού.

Μέρος 2:
Θεωρητικό πλαίσιο

Μέρος 3:
Νομικό πλαίσιο

Στο Μέρος αυτό αναπτύσσεται με λεπτομερή περιγραφή το νομικό πλαίσιο στο οποίο εμπίπτει η όλη διαδικασία αξιολόγησης και προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού.

Μέρος 4: Αποτελέσματα έρευνας πεδίου-Χαρτογράφηση υφιστάμενης κατάστασης

Στο Μέρος 4 του Οδηγού παρουσιάζονται συνοπτικά τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου που πραγματοποιήθηκε, τα οποία αποτυπώνουν την υφιστάμενη κατάσταση όσον αφορά τις διαδικασίες που ακολουθούνται στην Κύπρο για τον προσδιορισμό του συμφέροντος του παιδιού. Επιπρόσθετα, παρουσιάζονται προτάσεις για βελτίωση των υφιστάμενων διαδικασιών βάσει της έρευνας πεδίου.

Μέρος 5: Αρχές και κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη εργαλείων και διαδικασιών προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού

Στο τελευταίο Μέρος του Οδηγού παρουσιάζονται οι βασικές περιοχές και υποπεριοχές που πρέπει να καλύπτονται σε διαδικασίες προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού, τα βήματα ανάπτυξης μιας τέτοιας διαδικασίας, καθώς και οι προτεινόμενοι τομείς που πρέπει να περιλαμβάνονται στα εργαλεία που αξιοποιεί η κάθε Υπηρεσία, τα οποία εργαλεία είναι απαραίτητο να χρησιμοποιούνται στα αρχικά στάδια της διαδικασίας αξιολόγησης των συνθηκών και αναγκών του παιδιού.

Τα παραρτήματα παρουσιάζουν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τις ακόλουθες θεματικές:

Παράρτημα 1. Θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο σε σχέση με την Αρχή Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού στην Κύπρο.

Παράρτημα 2. Καλές πρακτικές για την εφαρμογή και εργαλεία αξιολόγησης/προσδιορισμού συμφέροντος του παιδιού διεθνώς.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

1.4 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΟΔΗΓΟΥ

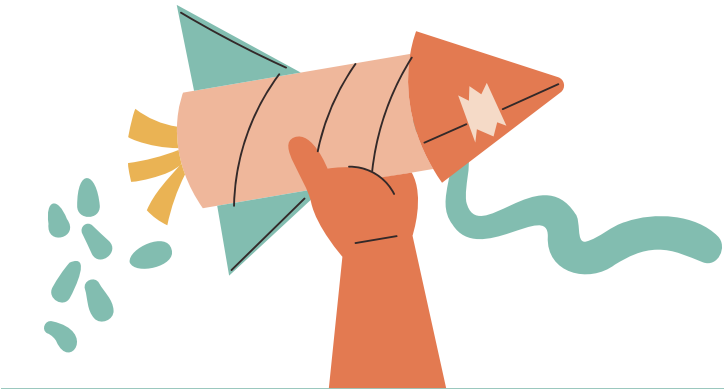
Για την εκπόνηση του Οδηγού μελετήθηκαν, χρησιμοποιώντας μηχανές εξερεύνησης βιβλιογραφικών πηγών με λέξεις κλειδιά:

- διεθνείς και εθνικές πηγές και έγγραφα που αφορούσαν τα δικαιώματα του παιδιού, την Αρχή Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού και θέματα αξιολόγησης ή προσδιορισμού του,
- θεωρητικά και ερευνητικά συγγράμματα από βιβλία και έγκριτα ακαδημαϊκά περιοδικά, και
- καλές πρακτικές άλλων χωρών σε θέματα Αξιολόγησης ή/και Προσδιορισμού του Συμφέροντος του Παιδιού.

Παράλληλα, διενεργήθηκε μελέτη πεδίου στην Κύπρο με επαγγελματίες που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση ή/και επαφή με παιδιά, από τον δημόσιο τομέα, με ΜΚΟ, καθώς και με ομάδα εστίασης με παιδιά, την οποία ακολούθησε ανάλυση περιεχομένου και εξαγωγή συμπερασμάτων.

1.5 ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΑ

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού αναγνωρίζει το παιδί ως φορέα δικαιωμάτων με εγγενή αξιοπρέπεια και καθορίζει υποχρεώσεις προς την Πολιτεία η οποία οφείλει να μεριμνά για τη ορθή εφαρμογή τους και τη διασφάλισή τους, με γνώμονα πάντοτε το υπέρτατο συμφέρον τους. Ο Οδηγός αυτός αποτελεί πολύτιμο στήριγμα στην προσπάθεια αυτή.

ΜΕΡΟΣ 2

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΜΕΡΟΣ 2 | ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

2.1 ΣΥΜΦΕΡΟΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ

Η Αρχή του Συμφέροντος του Παιδιού αφορά στο δικαίωμα του παιδιού να προσδιορίζεται το συμφέρον του και να λαμβάνεται πρωταρχικά υπόψη, προκειμένου να ληφθεί απόφαση σε σχέση με την εφαρμογή των δικαιωμάτων του (όλων ή ενός συγκεκριμένου που πιθανόν να μην εφαρμόζεται).¹⁰

Η Αξιολόγηση του Συμφέροντος του Παιδιού¹¹ πραγματοποιείται όταν πρέπει να αξιολογηθούν οι ανάγκες και οι συνθήκες ενός παιδιού, με τη χρήση εργαλείων από κάθε Υπηρεσία στο πλαίσιο των δικών της αρμοδιοτήτων και στον τομέα που αυτές εμπίπτουν. Στόχος της αξιολόγησης του συμφέροντος, σύμφωνα με το Γενικό Σχόλιο 14, είναι η αξιολόγηση των ακόλουθων τομέων μέσα από τη χρήση εργαλείων:

- ανάπτυξη του παιδιού (συναισθηματική/γνωστική/κοινωνική),
- γονική επάρκεια και λειτουργικότητα του οικογενειακού συστήματος,
- επίδραση του οικογενειακού και άλλων σημαντικών συστημάτων (ομότιμοι, σχολείο, κοινότητα) ως παραγόντων ευαλωτότητας,
- άποψη του παιδιού,
- ταυτότητα του παιδιού,
- διατήρηση του οικογενειακού περιβάλλοντος και των σχέσεων,
- φροντίδα, προστασία και ασφάλεια του παιδιού,
- ευαλωτότητα του παιδιού,
- δικαίωμα στην υγεία, και
- δικαίωμα στην εκπαίδευση.

Η αξιολόγηση μπορεί να πραγματοποιείται είτε χωριστά ανά εμπλεκόμενη Υπηρεσία/Φορέα, είτε σε συνεργασία μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων φορέων (πολυθεματική προσέγγιση) (Παναγιωτόπουλος, 2016¹²) μέσα στο πλαίσιο μιας ολιστικής προσέγγισης. Χαρακτηριστικά, σε περιπτώσεις όπου οι αξιολογήσεις θα πρέπει να κατατεθούν σε Υπηρεσίες όπως οικογενειακά δικαστήρια και Αστυνομία με στόχο την υποστήριξη του συμφέροντος του παιδιού, θα ήταν επιθυμητό η αξιολόγηση των εμπλεκόμενων Υπηρεσιών να παρουσιάζεται σε μια κοινή αξιολόγηση όπου οι εξειδικευμένες εκθέσεις να επισυνάπτονται ως παραρτήματα. Τέτοιες δράσεις ενδείκνυται να αναλαμβάνονται από τον συντονιστή της περίπτωσης (case manager).

Οι εμπλεκόμενοι φορείς (Υπηρεσίες ή/και άτομα) θα πρέπει να έχουν τα απαραίτητα προσόντα και τις αναγκαίες γνώσεις και δεξιότητες έτσι ώστε,

μεταξύ άλλων, να είναι αποτελεσματικοί στο έργο τους. Επιπρόσθετα, η διαδικασία οφείλει να διασφαλίζει τη συμμετοχή και να λαμβάνει υπόψη τις απόψεις του παιδιού χωρίς διακρίσεις ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά του.

Ο προσδιορισμός του συμφέροντος διαφέρει από την αξιολόγηση του συμφέροντος και περιγράφει την επίσημη διαδικασία βάσει διαδικαστικών εγγυήσεων (βλ. Νομικό πλαίσιο παρακάτω), η οποία έχει σχεδιαστεί να προσδιορίσει το συμφέρον του παιδιού βάσει της αξιολόγησης του συμφέροντος. Συνεπώς, μέσω της κατάρτισης μιας πολυθεματικής ομάδας και στη βάση της πληροφόρησης που αντλείται από τις διαδικασίες και τα εργαλεία που εφάρμοσαν οι εμπλεκόμενες Υπηρεσίες, προσδιορίζεται το συμφέρον του παιδιού και καταρτίζεται πλάνο δράσης για την προστασία, φροντίδα και ανάπτυξή του. Με άλλα λόγια, είναι σημαντικό, εκτός από την ανάπτυξη ή την εφαρμογή αξιόπιστων και έγκυρων εργαλείων με στόχο την ορθή αξιολόγηση συγκεκριμένων συνθηκών ή αναγκών του παιδιού (αξιολόγηση του συμφέροντος) από κάθε εμπλεκόμενη Υπηρεσία, να αναπτυχθούν και να ενεργοποιούνται και εκείνες οι διαδικασίες που να διασφαλίζουν συνέχεια, συνέπεια και διαρκή συνεργασία όλων των προσφερόμενων υπηρεσιών με στόχο την ολιστική και όχι αποσπασματική συνεργασία των Υπηρεσιών για κάθε παιδί ξεχωριστά. Ενδεικτικά, χωρίς ο παρακάτω κατάλογος να είναι εξαντλητικός, ο προσδιορισμός του συμφέροντος του παιδιού μπορεί να διενεργηθεί σε περιπτώσεις όπως:

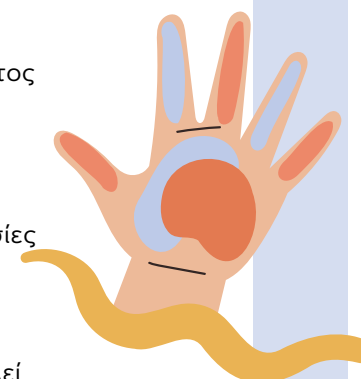
- Αξιολόγηση της προστασίας παιδιού σε κίνδυνο (π.χ. υποψία σεξουαλικής ή άλλου είδους κακοποίησης, παιδική εργασία, κ.ά.).
- Απόφαση για την τοποθέτηση ενός παιδιού σε πλαίσιο εναλλακτικής φροντίδας (π.χ. αναδοχή).
- Σε περίπτωση λήψης απόφασης για την ανάθεση της επιμέλειας σε κάποιον εκ των γονέων ή σε αποφάσεις σε σχέση με την αφαίρεση γονικής μέριμνας.
- Σε ορισμένες περιπτώσεις πριν την οικογενειακή επανένωση.
- Κατά τη διάρκεια εξατομικευμένων αξιολογήσεων ευαλωτότητας και αναγκών.
- Σε περίπτωση λήψης απόφασης για πρόσβαση του παιδιού στην εκπαίδευση.
- Σε περίπτωση λήψης απόφασης για την επιβολή ποινής σε παιδί που βρίσκεται σε σύγκρουση με τον νόμο.

Παρακάτω παρουσιάζονται τα στάδια (Α και Β) τα οποία πρέπει να περιλαμβάνει η οποιαδήποτε διαδικασία προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού.

Στάδιο Α:

Αξιολόγηση του συμφέροντος του παιδιού

Στο στάδιο αυτό (Α) τηρούνται και εφαρμόζονται οι εσωτερικές διαδικασίες των εμπλεκόμενων φορέων που ασχολούνται με παιδιά. Σε αυτή τη φάση οι διαδικασίες είναι γνωστές στους επαγγελματίες, ενώ παράλληλα η χρήση εργαλείων που απαιτούνται για την αξιολόγηση του κάθε τομέα που εμπίπτει στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της κάθε Υπηρεσίας αποτελεί

¹⁰ Committee on the Rights of Children, General comment No.14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art.3 para 1), CRC/C/GC/14 (29.05.2013), σελ.4.

¹¹ Committee on the Rights of Children, General comment No.14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art.3 para 1), CRC/C/GC/14 (29.05.2013), σελ.4.

¹² Παναγιωτόπουλος, Χ. (2016). Κοινωνική Εργασία και Σχολείο; Εφαρμοσμένες Διεπιστημονικές Παρεμβάσεις. Αθήνα: Εκδόσεις Ιων.

Στάδιο Α:
Αξιολόγηση του
συμφέροντος του παιδιού

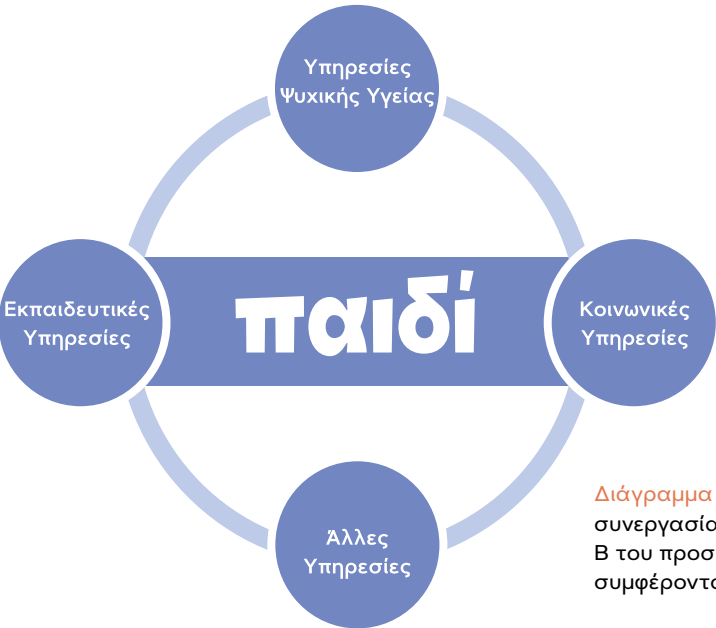
Διάγραμμα 1. Το στάδιο Α της αξιολόγησης του συμφέροντος του παιδιού.

προϋπόθεση για τη διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού. Αναμένεται ότι η κάθε Υπηρεσία (κυβερνητική και μη κυβερνητική) έχει ήδη σε λειτουργία εσωτερικές διαδικασίες για τη διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού έτσι ώστε να μπορεί να μεταβεί στο επόμενο στάδιο (Β).

Στάδιο Β:
Προσδιορισμός του συμφέροντος του παιδιού

Το επόμενο στάδιο (στάδιο Β) προκύπτει μέσα από τη μελέτη για την ανάπτυξη ή την εφαρμογή υφιστάμενων εργαλείων, καθώς και την εκπαίδευση των επαγγελματιών στον συγκεκριμένο Οδηγό. Προτείνεται ένα πολυθεματικό μοντέλο όπου οι εμπλεκόμενοι φορείς προσδιορίζουν το συμφέρον του παιδιού, στη βάση των συνολικών δεδομένων που έχουν αντληθεί στο στάδιο Α, και εργάζονται παράλληλα με ένα συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα παρεμβάσεων αλλά και αναστοχαστικών συναντήσεων (review panels), όπου αναλύεται η πρόοδος του σχεδίου δράσης και αναπροσαρμόζεται όπου και όταν αυτό καταστεί αναγκαίο. Τέτοιες συναντήσεις καθιστούν τις διαδικασίες σημαντικό στοιχείο στη διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού αλλά και εξασφαλίζουν άμεσα και ορθά αποτελέσματα.

Στάδιο Β:
Προσδιορισμός του
συμφέροντος του παιδιού

Διάγραμμα 2. Πολυθεματική συνεργασία κατά το στάδιο Β του προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού.

Τόσο στο στάδιο Α όσο και στο στάδιο Β είναι σημαντικό να υπάρχει άτομο που συντονίζει τις δράσεις (case manager) ώστε να τηρείται το χρονοδιάγραμμα και να υπάρχει επιπλέον και ένα άτομο-επαγγελματίας αναφοράς που να γνωρίζει τις διαδικασίες και τις ενέργειες που έχουν ληφθεί με στόχο τη διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού.

Ο συγκεκριμένος Οδηγός προτείνει ένα μοντέλο διαδικασιών που διέπεται από τις εξής αρχές:

- **Πολυθεματικότητα** (επαγγελματίες παιδικής προστασίας, ανάπτυξης και φροντίδας με κοινό στόχο τη διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού)
- **Διαρκής και συνεχής επαφή των εμπλεκόμενων Υπηρεσιών** με στόχο τη συνεχή ανατροφοδότηση
- **Συνεχής ανατροφοδότηση** με στόχο, όπου χρειαστεί, την αναδιάρθρωση στόχων του σχεδίου δράσης ή/και τον επαναπροσδιορισμό του συμφέροντος του παιδιού
- **Σεβασμός των επαγγελματικών ορίων και ενεργή συμμετοχή του παιδιού στη λήψη των αποφάσεων**

2.2 ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Η εφαρμογή των ενεργειών που διασφαλίζουν και προσδιορίζουν το συμφέρον του παιδιού σε όλες τις διαδικασίες που το αφορούν πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις παρακάτω παραμέτρους και βασικές αρχές:

- **Η αντιμετώπιση του κάθε παιδιού ως ατόμου με δικαιώματα:** Στη διαδικασία αξιολόγησης θα πρέπει να εισακούονται οι σκέψεις, επιθυμίες, ανάγκες, φόβοι και προσδοκίες των παιδιών. Σημαντικό σημείο εδώ αποτελεί η αναγκαιότητα να γίνει κατανοητή η δική τους οπτική σε μία κατάσταση που τα αφορά, λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία και την ωριμότητά τους. Η οπτική αυτή θα πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων, χωρίς όμως η ηλικία και ωριμότητα να αποτελούν «δικαιολογία» ώστε να μην ληφθεί υπόψη η άποψη του παιδιού.
- **Η αξιολόγηση όλων των πιθανών επωφελών ενεργειών:** Αξιολογούνται όλες οι πιθανές ενέργειες οι οποίες δυνητικά θα ωφελήσουν το παιδί. Με τον τρόπο αυτό μειώνονται όλα τα πιθανά ρίσκα για το κάθε παιδί.
- **Η εξατομικευμένη αντιμετώπιση κάθε περίπτωσης παιδιού με ευελιξία:** Η κάθε περίπτωση παιδιού θα πρέπει να αντιμετωπίζεται λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες του. Εκτός του ότι δεν μπορεί ο ίδιος χειρισμός να εφαρμόζεται σε όλα τα παιδιά, σε διαφορετικό πλαίσιο ή χρόνο απαιτείται διαφορετικός χειρισμός για το ίδιο παιδί.
- **Η εφαρμογή της ολιστικής προσέγγισης:** Η ολοκληρωμένη προσέγγιση στη μελέτη των βασικών αναγκών, των επιθυμιών, αλλά και των δικαιωμάτων του παιδιού οδηγεί σε ένα ολοκληρωμένο και έγκυρο αποτέλεσμα.
- **Η εφαρμογή της διεπιστημονικής προσέγγισης:** Μέσα από τη διεπιστημονική προσέγγιση διασφαλίζεται ότι το συμφέρον του παιδιού προωθείται και εξασφαλίζεται από διαφορετικούς επαγγελματίες και μέσω της εξειδικευμένης γνώσης που αυτοί κατέχουν.

- **Δημιουργία κατάλληλων συνθηκών διαβίωσης και ανάπτυξης:** Μέσα από τη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για τη διαβίωση και την ανάπτυξή του επιτυγχάνεται η προώθηση της μέγιστης ανάπτυξης για το κάθε παιδί.

2.3 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΥΑΛΩΤΟΤΗΤΑΣ

Οι παράγοντες ευαλωτότητας (ή αλλιώς προσδιοριστές επικινδυνότητας σύμφωνα με τη ψυχολογική θεώρηση) ορίζονται εκείνα τα χαρακτηριστικά ενός ατόμου, των γονέων/κηδεμόνων/φροντιστών, της οικογένειας ή του περιβάλλοντος που αυξάνουν την πιθανότητα τα παιδιά να υποστούν κακοποίηση ή/και παραμέληση, να αυξηθεί η πιθανότητα να μην έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες ή να επηρεαστεί η ανάπτυξή τους (σωματική, ψυχική, γνωστική κ.ά.). Οι προσδιοριστές επικινδυνότητας δεν αποτελούν από μόνοι τους διαγνωστικούς δείκτες παιδικής κακοποίησης ή/και παραμέλησης. Παρόλα αυτά, είναι σημαντικοί γιατί μπορούν να χρησιμοποιηθούν ώστε να εντοπιστούν οι επιβαρυντικοί παράγοντες/συνθήκες ως προς την ευημερία του παιδιού¹³. Είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη όλες εκείνες οι περιβαλλοντικές συνθήκες (βλ. Παράρτημα Β/BIC model) οι οποίες επηρεάζουν την ανάπτυξη του παιδιού, ιδίως στα πρώιμα στάδια της ζωής του.

Αναλυτικά, έχουν προσδιοριστεί ως επιβαρυντικοί παράγοντες για την ευημερία των παιδιών οι εξής:

Ατομικά χαρακτηριστικά των παιδιών¹⁴

Τα παιδιά δεν είναι ποτέ υπεύθυνα για την κακοποίηση που υφίστανται. Ωστόσο, η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας σημειώνει ότι ορισμένα χαρακτηριστικά των παιδιών αυξάνουν την πιθανότητα να καταστούν ευάλωτα, όταν συντρέχουν συγκεκριμένες συνθήκες. Τα χαρακτηριστικά αυτά μπορεί να είναι (α) η αναπηρία, (β) η ιδιοσυγκρασία των παιδιών π.χ. «δύσκολα παιδιά», (γ) διάφορα προβλήματα συμπεριφοράς όπως υπερκινητικότητα ή/και παρορμητικότητα, ανυπακοή, αντιδραστική συμπεριφορά, εκρήξεις θυμού κ.ά., (δ) ο σεξουαλικός προσανατολισμός, και (ε) το φύλο, η ηλικία και αναπτυξιακό επίπεδο του παιδιού. Επιπρόσθετα, η αντιμετώπιση θεμάτων υγείας αλλά και το προηγούμενο ιστορικό του παιδιού, όπως παιδιά-θύματα εμπορίας, παιδιά-στρατιώτες, θύματα σεξουαλικής κακοποίησης κ.ά., αποτελούν χαρακτηριστικά που αυξάνουν την πιθανότητα τα παιδιά να καταστούν ευάλωτα.

Χαρακτηριστικά γονέων/κηδεμόνων/φροντιστών¹⁵

(α) Χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των γονέων/κηδεμόνων/φροντιστών όπως η χαμηλή αυτοεκτίμηση (ιδιαίτερα όταν σχετίζεται με την ανεπάρκεια που αισθάνονται στην εκτέλεση του γονικού ρόλου τους), οι ανεπαρκείς δεξιότητες επίλυσης των καθημερινών προβλημάτων και του

¹³ Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Πρωτόκολλο Διερεύνησης, Διάγνωσης και Διαχείρισης Κακοποίησης και Παραμέλησης Παιδιού, 2013, <http://dkday-athin.att.sch.gr/>

¹⁴ Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Πρωτόκολλο Διερεύνησης, Διάγνωσης και Διαχείρισης Κακοποίησης και Παραμέλησης Παιδιού, 2013, <http://dkday-athin.att.sch.gr/>

¹⁵ Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Πρωτόκολλο Διερεύνησης, Διάγνωσης και Διαχείρισης Κακοποίησης και Παραμέλησης Παιδιού, 2013, <http://dkday-athin.att.sch.gr/>

άγχους ή η αδυναμία ελέγχου των παρορμήσεων και του συναισθήματος σχετίζονται με την πιθανότητα κακοποίησης-παραμέλησης παιδιών.

(β) Στάσεις, γνώσεις και αντιλήψεις των ίδιων των γονέων/κηδεμόνων/φροντιστών και η αδυναμία κατανόησης των αναπτυξιακών σταδίων των παιδιών ή η εσφαλμένη γνώση αυτών, ταυτόχρονα με την τήρηση εκ μέρους των γονέων/κηδεμόνων/φροντιστών μιας αυστηρής στάσης, με άκαμπτες και αναχρονιστικές ηθικές αντιλήψεις και εμμονή σε παραδοσιακούς τρόπους διαπαιδαγώγησης.

(γ) Προβληματικά μοτίβα αλληλεπίδρασης γονέων-παιδιών.

Περισσότερες πιθανότητες να κακοποιήσουν/παραμελήσουν τα παιδιά τους φαίνεται να παρουσιάζουν οι γονείς/κηδεμόνες/φροντιστές οι οποίοι (1) εστιάζουν στις αρνητικές συμπεριφορές των παιδιών τους, (2) αναγνωρίζουν και ανταμείβουν ελάχιστα τις θετικές συμπεριφορές των παιδιών, (3) δεν είναι ιδιαίτερα διασκεδαστικοί, υποστηρικτικοί, στοργικοί και διαθέσιμοι προς τα παιδιά τους, (4) χαρακτηρίζουν τα παιδιά τους ως ενοχλητικά, (5) χρησιμοποιούν σκληρές και ακατάλληλες μεθόδους διαπαιδαγώγησης όπως σωματική τιμωρία, παρατεταμένη απομόνωση, κ.ά.

Αλλά χαρακτηριστικά των γονέων/φροντιστών/κηδεμόνων των παιδιών τα οποία πιθανόν να λειτουργήσουν ως επιβαρυντικοί παράγοντες είναι τα ακόλουθα:

(δ) το ιστορικό κακοποίησής τους,

(ε) θέματα αλκοολισμού και χρήσης ουσιών, και

(στ) προβλήματα ψυχικής υγείας που πιθανόν να αντιμετωπίζουν.

Χαρακτηριστικά του συστήματος της οικογένειας

Τα ιδιαίτερα γνωρίσματα της οικογένειας μπορούν να επηρεάσουν την ευημερία και ανάπτυξη του παιδιού, όπως:

- το μεταναστευτικό ή προσφυγικό βιογραφικό,
- ο βαθμός εμπλοκής ή μη και των δύο γονέων (π.χ. μονογονεϊκή οικογένεια, γονική αποξένωση, κ.ά.),
- η ύπαρξη ενδοοικογενειακής βίας,
- η ύπαρξη ή έλλειψη δικτύου υποστήριξης,
- η διαβίωση σε συνθήκες φτώχειας,
- η διαβίωση σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού/κοινωνικής βίας/ρατσισμού,
- η οικονομική κατάσταση της οικογένειας (οικονομικά ενεργοί, άνεργοι, άεργοι, λήπτες βοηθημάτων), και
- το χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο της οικογένειας.

Τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά αναδεικνύουν τη σημαντική θέση του οικογενειακού συστήματος, καθώς και των δικτύων που αναπτύσσονται ευρύτερα της οικογένειας και τα οποία διαδραματίζουν σημαίνοντα ρόλο στη διασφάλιση της ολόπλευρης ανάπτυξης των παιδιών σε ένα ασφαλές και υγιές περιβάλλον που διασφαλίζει το συμφέρον του παιδιού.

2.4 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Η αξιολόγηση παραγόντων όπως α) η **πολύπλευρη ανάπτυξη του παιδιού** (κινητική/αισθητηριακή/συναισθηματική/κοινωνική/γνωστική) στα πρώτα στάδια της ζωής του, β) η **επαρκής γονική φροντίδα** μέσα από την ανάπτυξη υγιών σχέσεων μεταξύ γονικού και παιδικού συστήματος, καθώς και γ) η **δικτύωση της οικογένειας μέσα στο κοινωνικό γίγνεσθαι** (τόσο σε μικροεπίπεδο όσο και σε μακροεπίπεδο) αποτελούν από τις σημαντικότερες παραμέτρους αξιολόγησης του συμφέροντος του παιδιού.

Συγκεκριμένα, η **κινητική και αισθητηριακή ανάπτυξη** (Κοκκίδου, 2014)¹⁶ ενός παιδιού πρέπει να αξιολογείται έγκαιρα έτσι ώστε εκεί που καθίσταται αναγκαία η παρέμβαση για σκοπούς διασφάλισης του συμφέροντος του παιδιού, αυτό να γίνεται άμεσα και πολύπλευρα. Η πρώιμη αξιολόγηση των ατομικών χαρακτηριστικών ενδείκνυται ώστε, σε περίπτωση εντοπισμού ελλειμμάτων στις παραπάνω περιοχές, να μπορούν οι εμπλεκόμενοι φορείς να προετοιμάζουν όσο γίνεται πιο πολύ τα άτομα αυτά, προσφέροντάς τους καταστάσεις, εξοπλισμό και μέσα για να διευκολύνεται η ενσωμάτωση, κοινωνικοποίηση και οι συνθήκες διαβίωσής τους. Άμεσα συνυφασμένα με τις δύο παραπάνω περιοχές είναι και η **γνωστική ανάπτυξη** του παιδιού που σχετίζεται με τον ρόλο του σχολικού περιβάλλοντος αλλά και που επηρεάζει τη **συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη** του παιδιού, περιοχές ιδιαίτερα σημαντικές σύμφωνα και με τα παρακάτω. Ιδιαίτερα σημαντικό στην όποια χρήση εργαλείου κατά τη διαδικασία αξιολόγησης του συγκεκριμένου τομέα αλλά και στην όποια διαδικασία διασφάλισης του συμφέροντος του παιδιού, είναι να ληφθούν υπόψη οι ιδιαίτερες συνθήκες κάθε παιδιού (π.χ. ηλικία, φύλο, εθνικότητα, θρησκεία, κοινωνικό περιβάλλον, κ.ά.).

Πιο κάτω αναλύονται και παρουσιάζονται ενδεικτικοί παράγοντες αξιολόγησης ανά περιοχή.

2.4.1 Κινητικός/αισθητηριακός τομέας

Στη συγκεκριμένη περιοχή συλλέγονται δεδομένα που αφορούν την αξιολόγηση της αισθητηριακής και κινητικής ολοκλήρωσης του παιδιού. Η μεν αισθητηριακή ολοκλήρωση επιτρέπει στα παιδιά να αντιλαμβάνονται, να αποτυπώνουν και να αντιδρούν σε περιβαλλοντικά ερεθίσματα, η δε κινητική επιδεξιότητα ¹⁷ αφορά τον βαθμό, δηλαδή την ικανότητα με την οποία το παιδί εκτελεί μια κίνηση ή μια κινητική δραστηριότητα όπως πρέπει σωστά να την εκτελεί, χωρίς δηλαδή απώλεια σε κίνηση και σε χρόνο.

Οι υποπεριοχές που αξιολογούνται σε αυτή την περιοχή είναι οι ακόλουθες:

¹⁶ Κοκκίδου, Μ. (2014). *Η εμπύκωση στη διδασκαλία-μάθηση. Το σχολείο της χαράς και της καρδιάς*. Αθήνα: Fagottobooks-Νίκος Θερμός

¹⁷ Κινητικές δεξιότητες θεωρούνται οι κάθε μορφής κινητικές δραστηριότητες που απαιτούν συντονισμό και έλεγχο μεγάλων και μικρών μυϊκών ομάδων, συντονισμό στις αδρές και λεπτές κινήσεις. Αποτελούν βασικό μέρος της ζωής του παιδιού γιατί το βοηθούν να γνωρίσει το περιβάλλον, να ενταχθεί μέσα σε αυτό και να προσαρμοστεί με τον πιο ευχάριστο τρόπο. Ζάραγκας, Χ. (2006). *Ψυχοκινητική Αγωγή – Μια ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση σε παιδιά προσχολικής ηλικίας*. Αθήνα: Εκδ. ΑΤΡΑΠΟΣ

Αισθητηριακή ανάπτυξη

- Εκδηλώνεται με την ικανότητα του οργανισμού για αυτόματες λειτουργίες (*βρεφική ηλικία*).

Κινητική ανάπτυξη

- Διατηρούμενη προσοχή, εργαζόμενη μνήμη, επιλογή στόχου, εναλλακτικότητα πλάνων, σχεδιασμός, φορμάρισμα στρατηγικών, εκτέλεση μίας στρατηγικής, αξιολόγηση μίας στρατηγικής, αυτοκαθοδήγηση, επίλυση προβλημάτων, εθελοντική, στηριζόμενη σε στόχο συμπεριφορά, χρήση ομιλίας για οργάνωση, αναγνώριση ανάγκης να αλλάξει κάτι ή να παραμείνει ίδιο και οργάνωση χώρου, χρόνου, δραστηριότητας, περιβάλλοντος (*προνηπιακή και νηπιακή ηλικία*).
- Πολύπλοκες κινητικές δράσεις, ανώτερες γνωστικές δεξιότητες, οργάνωση συμπεριφοράς, αναγνωστικές δεξιότητες, γραπτή έκφραση, έλεγχος εαυτού, υπακοή σε κοινωνικές δομές, ανεξάρτητη εργασία και ακαδημαϊκή επίδοση (*ακαδημαϊκή ηλικία*).

Η αξιολόγηση της περιοχής **αισθητηριακής και κινητικής ανάπτυξης** του παιδιού θα μπορούσε να γίνει με βάση τα κριτήρια αξιολόγησης που ενδεικτικά παρουσιάζονται στον **Πίνακα 1**.

Πίνακας 1. Κριτήρια αισθητηριακής και κινητικής ανάπτυξης.

Ποιότητα αισθητηριακής ανάπτυξης		Ποιότητα κινητικής ανάπτυξης	
1.	Ακουστική/οπτική	1.	Μυϊκή δύναμη
2.	Γευστική/οσφρητική ικανότητα	2.	Συντονισμός ματιού/χεριού
3.	Πολυαισθητηριακή	3.	Διάρκεια προσοχής και αδρή και λεπτή κινητικότητα
4.	Συναισθηματική/κοινωνική λειτουργία σώματος		

2.4.2 Συναισθηματική, κοινωνική και γνωστική ανάπτυξη του παιδιού

Σε αυτή τη θεματική ενότητα συλλέγονται δεδομένα που αφορούν τη συμμετοχή του παιδιού στην εκπαιδευτική διαδικασία, σε δράσεις ψυχαγωγίας και ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων. Τα δεδομένα που αναμένεται να συλλέξει οποιοδήποτε εργαλείο αξιοποιείται στη συγκεκριμένη περιοχή μπορεί να αφορά τις ακόλουθες περιοχές, οι οποίες συχνά είναι δύσκολα διακριτές μεταξύ τους αφού αλληλεξαρτώνται και επικαλύπτονται. Κάθε περιοχή της ενότητας «**συναισθηματική, κοινωνική και γνωστική ανάπτυξη του παιδιού**» περιλαμβάνει υποπεριοχές οι οποίες αναλύονται συνοπτικά πιο κάτω και είναι σημαντικό να συμπεριλαμβάνονται σε εργαλεία που αξιολογούν την περιοχή αυτή, έτσι ώστε να αναδεικνύονται εστίες κινδύνου ή διάφορες ευπάθειες στη συγκεκριμένη περιοχή, να αποτυπώνονται αναλυτικά, να συυπολογίζονται στη διαδικασία προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού και να

περιλαμβάνονται στον καταρτισμό σχεδίου δράσης, με βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες ενέργειες.

Για τη διερεύνηση της συγκεκριμένης περιοχής και του τρόπου με τον οποίο η συγκεκριμένη περιοχή συνδέεται με το συμφέρον του παιδιού, οι εμπλεκόμενοι φορείς θα μπορούσαν να αντλήσουν και να αναλύσουν δεδομένα που προκύπτουν από:

- τις αναφορές από εκπαιδευτικούς ψυχολόγους/συμβούλους μέσα από πιθανή εμπλοκή με το παιδί,
- τις αξιολογήσεις εκπαιδευτικών που σχετίζονται με την αναπηρία του παιδιού,
- τις αξιολογήσεις προόδου του εκπαιδευτικού για το παιδί σχετικά με τη γνωστική του πρόοδο, αλλά και την εν γένει παρουσία του εντός του σχολικού χώρου,
- τις αναφορές του σχολείου για την εμπλοκή των γονέων με το σχολείο, και
- το ίδιο το παιδί σχετικά με τις δραστηριότητες όπου εμπλέκεται εκτός του σχολικού περιβάλλοντος, αλλά και τα ερεθίσματα που λαμβάνει από το άμεσο οικογενειακό περιβάλλον για ανάπτυξη γνωστικών και κοινωνικών δεξιοτήτων.

Η διερεύνηση της περιοχής «συναισθηματική, κοινωνική και γνωστική ανάπτυξη» του παιδιού θα μπορούσε να γίνει με βάση τα κριτήρια αξιολόγησης που ενδεικτικά παρουσιάζονται στον **Πίνακα 2**.

Συναισθηματική ανάπτυξη

- Το παιδί είναι σε θέση να εκφράζεται χωρίς φόβο και ανησυχία εντός του σχολικού και οικογενειακού περιβάλλοντος ανάλογα με το ηλικιακό του στάδιο (ψυχική ανθεκτικότητα).
- Ανακλαστική ανταπόκριση των ενηλίκων στα συναισθήματα του παιδιού.

Γνωστική ανάπτυξη

- Ποιότητα σχολικού περιβάλλοντος (θετικό σχολικό κλίμα).
- Βαθμός ενεργητικής εμπλοκής και ενασχόλησης των παιδιών στη μαθησιακή διαδικασία (ευελιξία στην προσέγγιση, διαθεσιμότητα και προθυμία εκπαιδευτικών, τόσο για θέματα που αφορούν στον μαθησιακό τομέα αλλά και σε θέματα που αφορούν στον κοινωνικοσυναισθηματικό τομέα).
- Ανάπτυξη γνωστικών δεξιοτήτων και εκτός σχολικού περιβάλλοντος (εμπλοκή γονέων σε εξωσχολικές δραστηριότητες) ανάλογα με το ηλικιακό στάδιο του κάθε παιδιού.

Σημαντικό στην αξιολόγηση των δύο παραπάνω υποπεριοχών είναι να ληφθεί υπόψη η σύγχυση που πιθανόν να προκαλείται σε ένα παιδί με μεταναστευτικό υπόβαθρο λόγω του ότι η μαθησιακή διαδικασία δεν λαμβάνει χώρα στη μητρική του γλώσσα.

Κοινωνικές δεξιότητες

- Ευκαιρία για δραστηριότητες τα απογεύματα.
- Δομές στην κοινότητα και υπηρεσίες απασχόλησης που να επιτρέπουν την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και να αποφορτίζουν τους γονείς (π.χ. χώροι άθλησης, ψυχαγωγίας).
- Αξιολόγηση δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων ανά ηλικιακό στάδιο.
- Πρόσβαση σε διαπολιτισμικές υπηρεσίες.

Πίνακας 2. Παράμετροι που επηρεάζουν τη συναισθηματική, κοινωνική και γνωστική ανάπτυξη του παιδιού.

Ποιότητα συναισθηματικής ανάπτυξης		Ποιότητα γνωστικής ανάπτυξης		Ποιότητα κοινωνικών δεξιοτήτων	
1.	Ψυχική ανθεκτικότητα: <ul style="list-style-type: none"> • Αυτοπεποίθηση • Αυτοεικόνα • Διεκδικητικότητα	1.	Ασφαλές μαθησιακό περιβάλλον που αναπτύσσει μαθησιακές γνώσεις	1.	Έναρξη μαθησιακής διαδικασίας (νηπιακή ή προδημοτική)
2.	Απουσία εκφοβιστικών συμπεριφορών (εντός και εκτός σχολικού περιβάλλοντος): <ul style="list-style-type: none"> • Φοβία για το σχολείο • Θύμα εκφοβισμού	2.	Συσχέτιση της μαθησιακής διαδικασίας με εξωσχολικούς παράγοντες	2.	Απόρριψη από φίλους
3.	Συναισθηματική οικειότητα: <ul style="list-style-type: none"> • Φιλικός • Εξωστρεφής	3.	Ευθύνη μαθητών/ μαθητριών, ανεξάρτητη μάθηση, κριτική σκέψη, ενεργός συμμετοχή στη μαθησιακή διαδικασία	3.	Τραυματικά γεγονότα/ κρίσεις στην κοινότητα
4.	Δυνατότητα έκφρασης συναισθημάτων: <ul style="list-style-type: none"> • Περιβάλλον που προάγει τη συναισθηματική νοημοσύνη	4.	Θετικό σχολικό κλίμα	4.	Ευκαιρία για απογευματινές δραστηριότητες/ συμμετοχή σε εξωσχολικές δραστηριότητες
				5.	Ποιότητα επικοινωνίας σχολείου και σπιτιού
				6.	Πρόσβαση σε υπηρεσίες που προάγουν την κοινωνική ένταξη

2.4.3 Γονική επάρκεια

Η επάρκεια και ικανότητα γονέων/κηδεμόνων/φροντιστών αποτελούν το επίκεντρο της αξιολόγησης και κατ’ επέκταση του συμφέροντος του παιδιού για οποιαδήποτε Υπηρεσία, καθώς αυτοί αποτελούν βασικό συστατικό της ανάπτυξης μιας υγιούς ή δυσλειτουργικής προσωπικότητας. Για τη διερεύνηση της εν λόγω περιοχής, οι αρμόδιες Υπηρεσίες θα μπορούσαν να αντλήσουν και να αναλύσουν δεδομένα που προκύπτουν από τα παρακάτω:

- Πιθανές αξιολογήσεις των γονικών δεξιοτήτων αλλά και ατομικών χαρακτηριστικών του κάθε γονέα/κηδεμόνα είτε στο παρόν στάδιο είτε παρελθοντικά.
- Συνεντεύξεις με τους γονείς/κηδεμόνες αποκλειστικά.
- Προηγούμενο ιστορικό των γονέων/κηδεμόνων (π.χ. κατάχρηση ουσιών, βία σε προηγούμενους γάμους ή στην παιδική ηλικία, διακοπή σχολείου, εκδήλωση ψυχικής νόσου, παραβατική συμπεριφορά/ εμπλοκή με τον νόμο, κ.ά.).

Με βάση τα πιο πάνω, η κάθε Υπηρεσία θα διαπιστώσει τα «δυνατά» και «αδύνατα» σημεία του γονικού συστήματος και θα οδηγηθεί στον κατάρτισμό σχεδίου δράσης για την παροχή ευκαιριών βελτίωσης και ανάπτυξης του γονικού/κηδεμονευτικού ρόλου κατά τη διαδικασία προσδιορισμού και κατ’ επέκταση τη διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού.

Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο αξιολόγησης του συμφέροντος του παιδιού, θα μπορούσαν να συλλεγούν δεδομένα που αφορούν στις ακόλουθες περιοχές:

Ενδοοικογενειακό κλίμα – Σχέσεις μεταξύ γονέων

- Οικογενειακή κουλτούρα
- Σχέσεις μεταξύ γονέων
- Ιστορικό γονικού προφίλ (αξιολόγηση του προφίλ του κάθε γονέα/κηδεμόνα, π.χ. γονέας με ιστορικό βίας, χρήσης ουσιών, εμπλοκής με τον νόμο, με αναπηρία, ψυχική διαταραχή, κ.ά.).

Σχέσεις γονέα-παιδιού

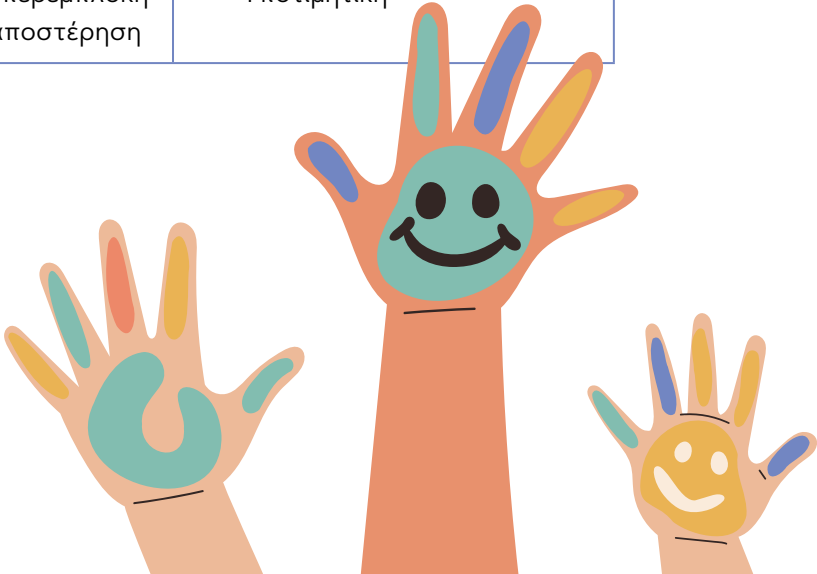
- Μοντέλο σχέσεων γονέα-παιδιού
- Συστήματα γονικά και αδελφικά
- Κανόνες, όρια και ευθύνες που διέπουν τα οικογενειακά υποσυστήματα
- Λειτουργία υποσυστημάτων (γονικού και παιδιών)

Μετά τον εντοπισμό των πτυχών της συγκεκριμένης θεματικής ενότητας, στις οποίες η κάθε εμπλεκόμενη Υπηρεσία θα επικεντρωθεί, θα πρέπει να συλλεχθούν δεδομένα για να διαφανεί η αποτελεσματικότητα των πρακτικών και διαδικασιών που εφαρμόζει. Για παράδειγμα, αν η αξιολόγηση αφορά το συζυγικό σύστημα, αφετηρία πρέπει να αποτελέσει η διερεύνηση της περιοχής *Σχέσεις μεταξύ γονέων και τρόπος επίλυσης προβλημάτων μεταξύ των γονέων*. Αυτό θα οδηγήσει στη συνέχεια τον

αρμόδιο φορέα να προβληματιστεί σχετικά με την αποτελεσματικότητα του/των γονέα/ων στους τομείς διαχείρισης προβληματικών καταστάσεων, συμπεριλαμβανομένης και της διαχείρισης κρίσεων που δημιουργούνται από τις μεταβάσεις του παιδιού στα διάφορα ηλικιακά στάδια. Ο **Πίνακας 3** παρουσιάζει ενδεικτικά κριτήρια αξιολόγησης που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη διερεύνηση της περιοχής *Γονική επάρκεια*.

Πίνακας 3. Παράμετροι που επηρεάζουν τη γονική επάρκεια και δεξιότητες άσκησης γονικού/κηδεμονευτικού ρόλου.

Κριτήρια αξιολόγησης σχέσεων μεταξύ γονέων	Κριτήρια αξιολόγησης σχέσεων γονέα-παιδιού
Ποιότητα συζυγικών σχέσεων	Προσδοκίες γονέων
Δεξιότητες επίλυσης συζυγικών προβλημάτων	Προσδοκίες παιδιών
Ψυχολογικό, κοινωνικό και οικονομικό προφίλ γονέων	Σαφή όρια μεταξύ των γονικών και αδελφικών συστημάτων
Οικογενειακό κλίμα	Μοντέλο επικοινωνίας με τα παιδιά: <ul style="list-style-type: none"> • Συνεργατικό • Αυστηρό • Αναρχο
Συναισθηματική ατμόσφαιρα εντός της οικογένειας: <ul style="list-style-type: none"> • Ελεύθερη έκφραση • Συναισθηματική υπερεμπλοκή • Συναισθηματική αποστέρηση	Στάση γονέων απέναντι στα επιτεύγματα των παιδιών: <ul style="list-style-type: none"> • Απορριπτική • Υποτιμητική

2.4.4 Επίδραση του οικογενειακού περιβάλλοντος και άλλων σημαντικών συστημάτων

Επειδή θα ήταν επιστημονικά λανθασμένο το συμπέρασμα πως τα προβλήματα και οι δυσκολίες των σύγχρονων παιδιών οφείλονται αποκλειστικά και μόνο στους γονείς (Κωνσταντινίδης, 2011, σ. 28)¹⁸, σημαντικό είναι η κάθε Υπηρεσία να είναι σε θέση να αξιολογεί και τη λειτουργικότητα του οικογενειακού περιβάλλοντος, καθώς και εκείνων των συστημάτων (εργασιακό, κοινωνικό, πολιτισμικό κ.ά.) τα οποία επηρεάζουν με τη σειρά τους το σύστημα της οικογένειας και κατ’ επέκταση μπορούν να αποτελέσουν παράγοντα προστασίας ή επικινδυνότητας για το συμφέρον του παιδιού. Ως εκ τούτου, στη φάση αυτή θα μπορούσαν να συλλεγούν δεδομένα από τις ακόλουθες υποπεριοχές:

Κοινωνική δικτύωση της οικογένειας

- Αξιολόγηση του οικογενειακού συστήματος (ανοικτό/κλειστό).
  - Αξιολόγηση τρόπων αντιμετώπισης κρίσεων από το οικογενειακό σύστημα.
  - Αριθμός ενηλίκων που διαμένουν στην οικία και σχέσεις τους με το παιδί. Πιθανότατα να πρόκειται για παιδιά με μεταναστευτική βιογραφία που διαμένουν σε σπίτι με ενήλικες από διάφορες οικογένειες.
- Η θέση της οικογένειας στο ευρύτερο οικογενειακό σύστημα.
  - Παροχή υποστηρικτικού πλαισίου (και προς τους ίδιους τους γονείς, π.χ. άλλοι σημαντικοί ενήλικες που μπορούν να παρέχουν βοήθεια αν και εφόσον προκύψει η ανάγκη).
  - Στην περίπτωση που αξιολογείται οικογένεια με μεταναστευτικό βιογραφικό θα πρέπει να ληφθούν υπόψη όλα εκείνα τα στοιχεία που καθορίζουν την παρούσα κατάσταση της οικογένειας, όπως καθεστώς διαμονής, εργασιακό καθεστώς, δυνατότητες πρόσβασης σε υπηρεσίες του δημόσιου τομέα, κ.ά.

Κοινωνική/οικονομική θέση της οικογένειας

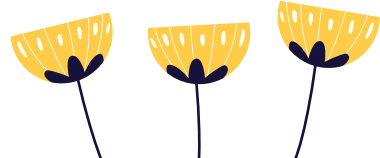
- Εργασιακό καθεστώς γονέων
- Κοινωνικό προφίλ γονέων
- Εκπαιδευτικό προφίλ γονέων

Οι επιμέρους αυτές περιοχές μπορούν να αποτελέσουν κριτήρια αξιολόγησης του συμφέροντος του παιδιού, αφού αποτελούν καλές πρακτικές τις οποίες οι εμπλεκόμενες Υπηρεσίες και το προσωπικό τους καλείται να γνωρίζει. Σε αυτή την περιοχή αξιολογητικό ρόλο μπορούν να έχουν όλες οι Υπηρεσίες οι οποίες στόχο έχουν τη διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού. Ειδικότερα οι Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας, Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης, και Δικαιοσύνης επωφελούνται άμεσα από την αξιολόγηση της συγκεκριμένης περιοχής. Ο Πίνακας 4 παρουσιάζει

¹⁸ Κωνσταντινίδης, Ε. (2011) Σχολές Γονέων: Αξιολόγηση της Αποτελεσματικότητας Σύντομου Προγράμματος Ψυχοεκπαίδευσης Γονέων ΓΣΘ (διδακτορική διατριβή). Ιωάννινα: Ιατρική Σχολή

τα δεδομένα που είναι σημαντικό να ληφθούν από τις πιο κάτω θεματικές προς υποβοήθηση της αξιολογητικής διαδικασίας της περιοχής αυτής.

Πίνακας 4. Παράμετροι που επηρεάζουν την επίδραση του οικογενειακού περιβάλλοντος.

Αξιολόγηση υποστηρικτικών δικτύων της οικογένειας	Αξιολόγηση κοινωνικοοικονομικής κατάστασης οικογένειας
Αναζήτηση βοήθειας σε περίπτωση κρίσης (ανοικτό/κλειστό σύστημα)	Εργασιακό καθεστώς γονέων
Υποστηρικτικά δίκτυα για τους ενήλικες (βιολογικές οικογένειες γονέων)	Κοινωνικό προφίλ γονέων
Σχέσεις οικογένειας με γειτονικά οικογενειακά συστήματα	Εκπαιδευτικό προφίλ γονέων
Σχέσεις οικογένειας με σχολείο, άλλα συγγενικά οικογενειακά συστήματα, άλλους οργανισμούς (υγείας, αθλητισμού κ.ά.)	

2.5. ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΗΛΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ

Μετά τον εντοπισμό των περιοχών αξιολόγησης όπως έχουν παρουσιαστεί πιο πάνω, κάθε Υπηρεσία θα πρέπει να αποφασίσει, λαμβάνοντας υπόψη επτά σημεία στο προκαταρκτικό στάδιο δημιουργίας του εργαλείου¹⁹, για τον **τρόπο καταγραφής των ερωτήσεων**, δηλαδή τι μορφή και τρόπο οργάνωσης θα έχει το εργαλείο αυτό. Συγκεκριμένα, θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν δύο μέθοδοι οργάνωσης των ερωτήσεων που παραπέμπουν σε δύο διακριτές μεθόδους συλλογής δεδομένων: α) το δομημένο ερωτηματολόγιο, και β) η συνέντευξη (ημι-δομημένη και δομημένη).

α) Δομημένο ερωτηματολόγιο

Το εργαλείο μπορεί: α) να συμπληρώνεται από το παιδί (λαμβάνοντας υπόψη το νοητικό και ηλικιακό στάδιο του παιδιού) ή τον ίδιο τον γονέα/ κηδεμόνα ή και τους δύο, ώστε να εφαρμόζεται η Αρχή της Συμμετοχής του Παιδιού στη Λήψη Αποφάσεων, ή β) να συμπληρώνεται από τον/ την επαγγελματία στην παρουσία του παιδιού μόνον ή και του γονέα/ κηδεμόνα μέσω συνέντευξης.

¹⁹ Επιλογή της ομάδας παιδιών, καθορισμός των στόχων, προσδιορισμός της ομάδας διαχείρισης της διαδικασίας, ανάλυση κινδύνων, αποσαφήνιση των ρόλων των επαγγελματιών/ Υπηρεσιών, επιλογή θεματικών που θα περιληφθούν και εκπαίδευση επαγγελματιών στην εφαρμογή της διαδικασίας (για λεπτομερή περιγραφή των σημείων βλ. Μέρος 5.3).

Στην περίπτωση που το εργαλείο είναι δομημένο, οι ερωτήσεις/δηλώσεις θα πρέπει να τηρούν τις αρχές του **Πίνακα 5** (βλ. σελ. 59) και να καταλήγουν σε ένα αποτέλεσμα το οποίο θα αναδεικνύει το κατά πόσον διασφαλίζεται ή όχι το συμφέρον του παιδιού. Είναι σημαντικό να τονιστεί σε αυτό το σημείο ότι το εργαλείο της κάθε Υπηρεσίας, σε συνδυασμό με άλλες παραμέτρους (εξωγενείς και ενδογενείς της κάθε Υπηρεσίας), θα μπορεί να προσδιορίσει το συμφέρον του παιδιού. Για να επιτευχθεί αυτό, θα πρέπει το εργαλείο να βαθμολογεί τις κλειστές/δομημένες ερωτήσεις/δηλώσεις με τη χρήση της κλίμακας Likert (0-5)²⁰. Η κάθε Υπηρεσία οφείλει να κρίνει το όριο εκείνο που θέτει εν αμφιβόλω το συμφέρον του παιδιού (για παράδειγμα, 0=Κανένας κίνδυνος, 1=Υποψία κινδύνου, 2=Μερική επικινδυνότητα, 3=Αρκετή επικινδυνότητα, 4=Σοβαρή κατάσταση, 5=Πολύ σοβαρή κατάσταση).

Είναι δυνατόν το εργαλείο να έχει μόνο κλειστού τύπου ερωτήσεις με βαθμολόγηση τύπου Likert ή και να περιλαμβάνει και ανοικτού τύπου ερωτήσεις που πρέπει να συμπληρώνονται μέσα από συνέντευξη του κάθε επαγγελματία με το παιδί ή και τον γονέα/κηδεμόνα.

Ένα δομημένο εργαλείο θα πρέπει να καλύπτει είτε και τις τέσσερις περιοχές που έχουν αναφερθεί εκτενώς στο **2.4** είτε μέρος αυτών. Αυτό εξαρτάται από τη φύση και τον σκοπό της κάθε εμπλεκόμενης Υπηρεσίας. Εντούτοις, η αξιολόγηση του συμφέροντος του παιδιού θα πρέπει να κινείται μέσα σε ένα κοινό πλαίσιο αξιολόγησης (common assessment framework) ούτως ώστε το άθροισμα όλων των εμπλεκόμενων μερών να παρέχει μια συνολική αποτύπωση της *Αρχής Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού*.

β) Συνέντευξη

Στην περίπτωση της συνέντευξης ο/η επαγγελματίας μέσα από συζήτηση θα συμπληρώνει το εργαλείο χωρίς αυτό να δίδεται στο παιδί. Αυτό συμβαίνει όταν πρόκειται για αξιολόγηση παιδιών των οποίων η ηλικία ή το αναπτυξιακό επίπεδο δεν τους επιτρέπει να συμπληρώσουν το εργαλείο, και πραγματοποιείται μέσα από την παρατήρηση ή άλλες μεθόδους συλλογής δεδομένων (π.χ. παιγνιοθεραπεία) ή/και σε περιπτώσεις όπου υπάρχει απουσία εργαλείων ή/και η διαδικασία της συνέντευξης κρίνεται ως πιο κατάλληλη για τη συλλογή των δεδομένων λόγω ιδιαίτερων καταστάσεων ή της ανάγκης συλλογής ποιοτικών δεδομένων.

2.6 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΞΑΓΩΓΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων γίνεται: α) Στην περίπτωση κλειστού/δομημένου εργαλείου με τον υπολογισμό του σκορ με το οποίο έχει βαθμολογηθεί η κάθε δήλωση του εργαλείου, θέτοντας ένα όριο (threshold) το οποίο να ορίζει την επικινδυνότητα σχετικά με παράγοντες που επηρεάζουν ή επιδρούν αρνητικά στην έννοια του συμφέροντος του

²⁰ Υπάρχει και δεκαβάθμια κλίμακα αλλά για λόγους αποφυγής σύγχυσης προτείνεται η πενταβάθμια.

παιδιού, ή β) με τον υπολογισμό της βαθμολογίας των ερωτήσεων/δηλώσεων και θεματική ανάλυση κάθε περιοχής (βλ. Τέσσερις περιοχές, **Μέρος 4.1**) χρησιμοποιώντας ως βοηθήματα τις ενδεικτικές θεματικές ανά περιοχή (βλ. **Πίνακες Μέρους 2.4**).

2.7 Η ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΤΗΣ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΜΕ ΣΤΟΧΟ ΤΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Η δημιουργία πρακτικών που αφορούν την Αρχή Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού προϋποθέτει μετά από την αξιολόγηση των συγκεκριμένων περιοχών στις οποίες έγινε προηγουμένως αναφορά, τη δημιουργία ενός διεπιστημονικού πλαισίου και μοντέλου συνεργασίας μεταξύ φορέων που ασχολούνται με το παιδί και την ευημερία του. Επιδιώκεται έτσι μια ολοκληρωμένη και κοινή προσέγγιση στη διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού βασισμένη στις συμπληρωματικές γνώσεις, δεξιότητες και εξειδίκευση των εμπλεκόμενων Υπηρεσιών και επαγγελματιών και στον προσδιορισμό του συμφέροντός του.

Η διεπιστημονική προσέγγιση προϋποθέτει την υιοθέτηση ολοκληρωμένης προσέγγισης από όλες τις αρμόδιες Αρχές έτσι ώστε να λαμβάνονται δεόντως υπόψη όλα τα συμφέροντα που διακυβεύονται, και κυρίως η ψυχολογική και σωματική ευημερία του παιδιού, όπως και τα νομικά, κοινωνικά και οικονομικά συμφέροντά του²¹. Αυτό απαιτεί σαφείς διαδικασίες συνεργασίας (πρωτόκολλα), όπως επίσης και υποχρεωτική και τακτική εκπαίδευση των επαγγελματιών.

Η πολυθεματική και διυπηρεσιακή συνεργασία²² αποφέρει σημαντικά οφέλη τόσο στο παιδί όσο και στους επαγγελματίες, αλλά αυτό δεν συμβαίνει πάντα χωρίς προκλήσεις. Απαιτεί δέσμευση και επένδυση από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς. Πρέπει να δημιουργηθούν στέρεα δομικά στοιχεία (θεσμοθετημένα πρωτόκολλα συνεργασίας, διαδικαστικές εγγυήσεις) για μια λειτουργική και αποτελεσματική οργάνωση που να επιτρέπει στους οργανισμούς να συνεργάζονται με συντονισμένο τρόπο. Είναι σημαντικό να διαμορφωθεί η συνεργασία κατά τρόπο που να θέτει τα δικαιώματα, τις ανάγκες και το συμφέρον του παιδιού στο επίκεντρο. Τα μέλη της διεπιστημονικής ομάδας που καλούνται να ασχοληθούν με τις διάφορες πτυχές της ευημερίας του παιδιού πρέπει να εργάζονται με τρόπο συμπληρωματικό, στη βάση μιας κοινής στρατηγικής και της διαρκούς αναπροσαρμογής της και να διασφαλίζουν τη συνοχή της δουλειάς τους ώστε να εξουδετερώνουν το συναίσθημα κατακερματισμού

²¹ Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για μια φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη (2012). *Πρόγραμμα του Συμβουλίου της Ευρώπης «Οικοδόμηση μιας Ευρώπης για τα παιδιά, με τα παιδιά»*. Ανακτήθηκε από www.coe.int/children

²² Συστάσεις για τη χρήση διεπιστημονικής ομάδας περιέχονται, επίσης, στο γενικό σχόλιο της Επιτροπής ΣΔΠ, Γενικό Σχόλιο αριθ. 14 (2013) σχετικά με το δικαίωμα του παιδιού να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του (Άρθρο 3, παράγραφος 1), 29 Μαΐου 2013, CRC /C/GC/14.

που βιώνει πολύ συχνά το παιδί. Αυτό προϋποθέτει συναντήσεις της ομάδας στις οποίες θα ανταλλάσσονται απόψεις και πληροφορίες και θα συζητιούνται τα εκάστοτε θέματα. Όταν διάφοροι επαγγελματίες και δημόσιοι λειτουργοί πραγματοποιούν κοινές συναντήσεις για τη διαχείριση μιας περίπτωσης, πρέπει να μοιράζονται τις πληροφορίες επιδεικνύοντας τον δέοντα σεβασμό σε ζητήματα εμπιστευτικότητας και προστασίας προσωπικών δεδομένων.

Στο πλαίσιο της διεπιστημονικής προσέγγισης περιλαμβάνονται οι πιο κάτω δραστηριότητες:

- Κοινές συναντήσεις με στόχο την ανταλλαγή απόψεων και πληροφοριών σχετικά με τα υπό εξέταση θέματα.
- Υιοθέτηση από κοινού κριτηρίων σχετικών με την αναγνώριση των προστατευτικών και επιβαρυντικών παραγόντων ως προς το συμφέρον του παιδιού.
- Αποσαφήνιση των ρόλων, των καθηκόντων και των ευθυνών των επαγγελματιών και κατ' επέκταση των Υπηρεσιών, απεικονίζοντας παράλληλα τη χρονική ακολουθία των σταδίων ανάλογα με τον τύπο της παρέμβασης και τον επαγγελματία που δύναται να εμπλακεί.
- Ποιοτική αποτίμηση των παρεχόμενων υπηρεσιών και προστασίας και υποστήριξης των παιδιών και του υλικού ευαισθητοποίησης ως προς το συμφέρον του παιδιού.
- Χαρτογράφηση καλών πρακτικών για την ολοκληρωμένη προστασία και υποστήριξη των παιδιών.
- Δημιουργία κοινών πρωτόκολλων για τη διαχείριση των υφιστάμενων κενών στην ολοκληρωμένη παρέμβαση.
- Χαρτογράφηση των εκπαιδευτικών αναγκών των επαγγελματιών.
- Δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για τους επαγγελματίες των υπηρεσιών κ.ά.

Η υιοθέτηση και εφαρμογή διεπιστημονικής προσέγγισης σε όλες τις διαδικασίες που αφορούν τα παιδιά αναμένεται να οδηγήσει:

- στη βελτιωμένη ολοκληρωμένη προσέγγιση και διεπιστημονικότητα των υπηρεσιών προστασίας και υποστήριξης,
- σε βελτιωμένες δεξιότητες των επαγγελματιών στην αναγνώριση, αναφορά περιστατικών και υποστήριξη των παιδιών,
- στη δημιουργία πρωτοκόλλων για τη διαχείριση των υφιστάμενων κενών στην ολοκληρωμένη παρέμβαση, και
- σε βελτιωμένα συστήματα προστασίας και φροντίδας με την ενεργή συμμετοχή των παιδιών και συνολική ευαισθητοποίηση σχετικά με τα θέματα που αφορούν την ευημερία των παιδιών.

2.8 ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΑ

Ολοκληρώνοντας το συγκεκριμένο μέρος γίνεται αντιληπτό ότι το *συμφέρον του παιδιού, η αξιολόγηση και ο προσδιορισμός* του είναι πολύπλοκες αλλά και αλληλένδετες έννοιες. Διέπονται από νομικές διαδικασίες, ενώ παράλληλα χρήζουν σωστής κατανόησης των παραμέτρων εκείνων, ψυχολογικών/κοινωνικών/περιβαλλοντικών, που διασφαλίζουν την αξιολόγηση αλλά και τον προσδιορισμό του από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς. Γίνεται, λοιπόν, αντιληπτό ότι η διεπιστημονική προσέγγιση του προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού είναι καίριας σημασίας έτσι ώστε να είναι αποτελεσματική, έγκαιρη και ολιστική.

ΜΕΡΟΣ 3

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΜΕΡΟΣ 3 | ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

3.1. Η ΑΡΧΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ: ΔΙΚΑΙΩΜΑ, ΑΡΧΗ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΑΣ

Όπως προκύπτει από τη Σύμβαση, το παιδί αναγνωρίζεται ως υποκείμενο (αναφαίρετων) δικαιωμάτων, πρόσωπο άξιο απόλυτου σεβασμού, του οποίου η ζωή και η αξιοπρέπεια πρέπει να προστατεύεται²³. Κάθε απόφαση η οποία λαμβάνεται από οποιονδήποτε (γονείς, εκπαιδευτικούς, δικαστικές και δημόσιες αρμόδιες Αρχές, κοινωνικές υπηρεσίες κ.ά.) για λογαριασμό του παιδιού, θα πρέπει προηγουμένως να απαντά στο ερώτημα, αν και πώς εξυπηρετείται το συμφέρον του. Το συμφέρον του παιδιού δεν μπορεί μάλιστα να βασίζεται σε υποκειμενικές στάσεις, απόψεις και γνώμες. Η κρίση των ενηλίκων σε σχέση με το συμφέρον του παιδιού θα πρέπει να συμπορεύεται με την υποχρέωση για σεβασμό όλων των δικαιωμάτων του παιδιού που απορρέουν από τη Σύμβαση, ενώ δεν δικαιολογείται σε καμία περίπτωση η στέρηση οποιουδήποτε δικαιώματος πηγάζει από αυτήν²⁴.

Περαιτέρω, το συμφέρον του παιδιού εκφράζει μια από τις βασικές Αρχές της Σύμβασης. Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού²⁵ έχει μάλιστα χαρακτηρίσει το Άρθρο 3 παρ.1 της Σύμβασης, ως **μια από τις τέσσερις γενικές αρχές της Σύμβασης**, κρίσιμη για την ερμηνεία και εφαρμογή όλων των δικαιωμάτων του παιδιού. Της προσδίδει δε μια δυναμική σημασία, η οποία απαιτεί κατάλληλη αξιολόγηση σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο²⁶.

Η ίδια η Σύμβαση αναφέρεται ρητά στο συμφέρον του παιδιού και στα εξής Άρθρα: α) Άρθρο 9 για τον αποχωρισμό από τους γονείς, β) Άρθρο 10 για την οικογενειακή επανένωση, γ) Άρθρο 18 για τη γονική ευθύνη, δ) Άρθρο 20 για τη στέρηση του οικογενειακού περιβάλλοντος και την εναλλακτική φροντίδα, ε) Άρθρο 21 για την υιοθεσία, στ) Άρθρο 37 (γ) για τον αποχωρισμό του παιδιού από τους ενήλικες (οικογένεια) λόγω στέρησης της ελευθερίας του παιδιού, ζ) Άρθρο 40 παρ.2β (iii) σε σχέση με διαδικαστικές εγγυήσεις, συμπεριλαμβανομένης (σε αυτές) της παρουσίας των γονέων του παιδιού σε δικαστικές ακροάσεις για ποινικά ζητήματα που αφορούν παιδιά σε σύγκρουση με τον νόμο («children in conflict with the law»)²⁷. Αναφορά στο συμφέρον του παιδιού γίνεται, επίσης,

²³ Βλ. το από 6.03.2017 έγγραφο του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τίτλο: «Αποτελέσματα εργασιών» με θέμα: «Αναθεώρηση των κατευθυντήριων γραμμών της ΕΕ για την προαγωγή και την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού (2017). Κανένα παιδί στο περιθώριο», διαθέσιμο σε: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6846-2017-INIT/el/pdf>.

²⁴ European Asylum Support Office, Πρακτικός Οδηγός της EASO σχετικά με το συμφέρον του παιδιού στις διαδικασίες ασύλου, 2019, σελ.17.

²⁵ Committee on the Rights of Children of the United Nations Convention on the Rights of Child.

²⁶ Committee on the Rights of Children, General comment No.14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art.3 para 1), CRC/C/GC/14 (29.05.2013), σελ.3.

²⁷ Στο πλαίσιο αυτής της ρύθμισης, η υπόθεση του παιδιού θα πρέπει να «ακούγεται» χωρίς καθυστέρηση από αρμόδια, ανεξάρτητη και αμερόληπτη Αρχή ή δικαστικό σώμα, σύμφωνα με δίκαιη κατά τον νόμο ακρόαση, με την παρουσία νομικής ή άλλης βοήθειας και (εκτός αν αυτό κρίνεται ότι είναι αντίθετο προς το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού, λόγω κυρίως της ηλικίας

και στο Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και παιδική πορνογραφία²⁸ (συγκεκριμένα στο προοίμιο και στο Άρθρο 8), καθώς και στο Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης για τη διαδικασία παραπόνων²⁹ (συγκεκριμένα στο προοίμιο και στα Άρθρα 2 και 3)³⁰.

Η έννοια του συμφέροντος σκοπεί στην εξασφάλιση τόσο της πλήρους όσο και της αποτελεσματικής απόλαυσης όλων των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στη Σύμβαση και της ολιστικής ανάπτυξης του παιδιού. Επισημαίνεται ότι δεν υπάρχει ιεραρχία των δικαιωμάτων στην Σύμβαση, όλα τα δικαιώματα που προβλέπονται σε αυτήν αφορούν στο «βέλτιστο συμφέρον του παιδιού» και κανένα δικαίωμα δεν θα πρέπει να τίθεται σε κίνδυνο από μια αρνητική ερμηνεία σε σχέση με την Αρχή Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού. Επιπρόσθετα, η πλήρης εφαρμογή της έννοιας της εν λόγω Αρχής απαιτεί την ανάπτυξη μιας προσέγγισης βασισμένης στα δικαιώματα, με τη συμμετοχή όλων των παραγόντων, προκειμένου να διασφαλιστεί η ολιστική, φυσική, ψυχολογική, ηθική και πνευματική ακεραιότητα του παιδιού και να προωθηθεί η αξιοπρέπειά του³¹.

Στο ίδιο πλαίσιο, η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού υπογραμμίζει ότι η έννοια του συμφέροντος του παιδιού είναι τριπλή:

1. Συνιστά ένα **ουσιαστικό δικαίωμα**, και συγκεκριμένα το δικαίωμα του παιδιού το συμφέρον του να αξιολογείται και να λαμβάνεται υπόψη πρωταρχικά όταν εξετάζονται διαφορετικά συμφέροντα προκειμένου να ληφθεί απόφαση σε σχέση με ένα διακυβευόμενο ζήτημα, αλλά και την εγγύηση ότι αυτό το δικαίωμα θα εφαρμόζεται κάθε φορά που πρόκειται να ληφθεί απόφαση σχετικά με παιδί. Το Άρθρο 3 παρ. 1 της Σύμβασης δημιουργεί, μάλιστα, μια εγγενή υποχρέωση για τα κράτη, ισχύει άμεσα και μπορεί να γίνει επίκλησή της ενώπιον δικαστηρίου.

ή της κατάστασης του) με την παρουσία των γονέων του ή των νόμιμων κηδεμόνων του.

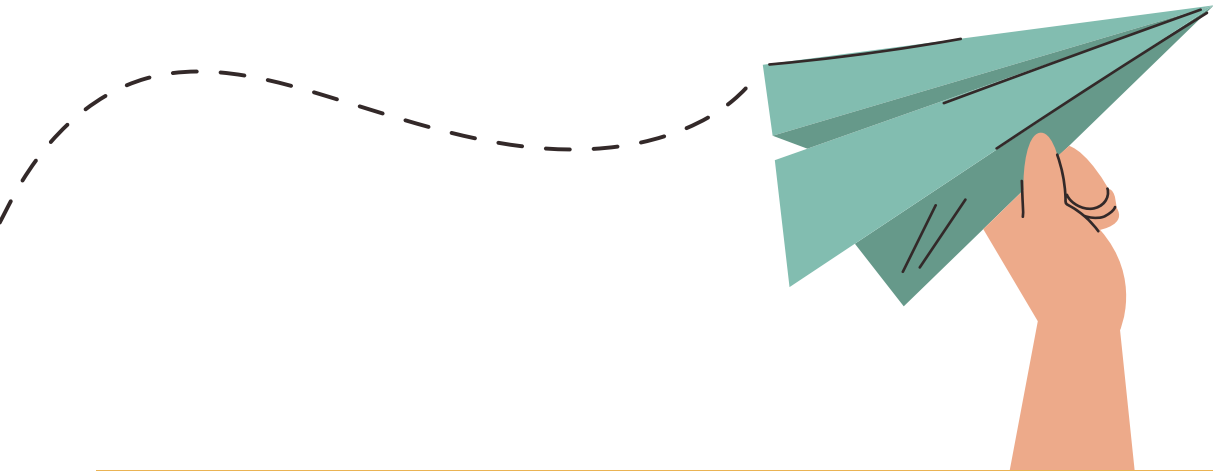
²⁸ Το οποίο υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ και άνοιξε για υπογραφή, κύρωση και προσχώρηση με την απόφαση 54/263 της 25.5.2000. Εναρξη ισχύος: 18 Ιανουαρίου 2002 σύμφωνα με το άρθρο 14. Κείμενο: UN Document A/RES/54/263. Στην Κύπρο κυρώθηκε δυνάμει του με αριθ.6 (III) του 2006 κυρωτικού νόμου, διαθέσιμο σε: http://www.cylaw.org/nomoi/arith/2006_3_006.pdf

²⁹ Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on a communications procedure adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution A/RES/66/138 of 19 December 2011 entered into force on 14 April 2014. Βλ. <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/opicccr.aspx>. Το προκείμενο Προαιρετικό Πρωτόκολλο έχει κυρωθεί στην Κύπρο δυνάμει του περί του Προαιρετικού Πρωτόκολλου στη Σύμβαση του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού για τη Διαδικασία Παραπόνων Κυρωτικού Νόμου με αριθμό 13 (III) του 2017, διαθέσιμο σε: http://www.cylaw.org/nomoi/arith/2017_3_013.pdf

³⁰ Η επικύρωση και η εφαρμογή του εν λόγω Προαιρετικού Πρωτοκόλλου για τη διαδικασία επικοινωνίας (διαδικασία αναφορών), το οποίο έχει 29 συμβαλλόμενα κράτη, παρέχει στα παιδιά τη δυνατότητα υποβολής καταγγελίας αναφορικά με συγκεκριμένες παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους σύμφωνα με τη Σύμβαση και τα δύο πρώτα Προαιρετικά Πρωτόκολλα. Καταδεικνύει περαιτέρω τη δέσμευση για προαγωγή και προστασία όλων των πτυχών των δικαιωμάτων του παιδιού, όπως αποτυπώνεται στην Σύμβαση και ιδίως στο Άρθρο 12 σχετικά με τον σεβασμό των απόψεων του παιδιού

³¹ Committee on the Rights of Children, General comment No.14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art.3 para 1), CRC/C/GC/14 (29.05.2013), σελ.4.

- 2. Αποτελεί μια **θεμελιώδη, ερμηνευτική νομική αρχή**, η οποία συνίσταται στο ότι, εάν μια νομική διάταξη είναι δεκτική σε περισσότερες από μία ερμηνείες, τότε πρέπει να επιλέγεται η ερμηνεία η οποία υπηρετεί αποτελεσματικότερα το συμφέρον του παιδιού. Τα δε δικαιώματα τα οποία κατοχυρώνονται στη Σύμβαση και στα Προαιρετικά της Πρωτόκολλα παρέχουν το σχετικό ερμηνευτικό πλαίσιο.
- 3. **Κανόνας διαδικασίας:** Η εν λόγω έννοια αφορά το ότι όποτε πρόκειται να ληφθεί απόφαση η οποία θα επηρεάσει ένα συγκεκριμένο παιδί, μια ορισμένη ομάδα παιδιών ή παιδιά εν γένει, τότε η διαδικασία λήψης αποφάσεων πρέπει να περιλαμβάνει αξιολόγηση του πιθανού αντίκτυπου της απόφασης (θετικού ή αρνητικού) στο παιδί ή τα παιδιά που αυτή αφορά. Η αξιολόγηση (assessment) και ο προσδιορισμός (determination) του συμφέροντος του παιδιού απαιτεί διαδικαστικές εγγυήσεις. Επιπλέον, στην αιτιολόγηση μιας απόφασης πρέπει να προκύπτει ότι το εκάστοτε δικαίωμα (του παιδιού) έχει ρητά ληφθεί υπόψη. Πρέπει, επομένως, να εξηγείται πώς το δικαίωμα του παιδιού έχει γίνει σεβαστό στην εκάστοτε απόφαση και, πιο συγκεκριμένα, τι εξετάστηκε και θεωρήθηκε ότι είναι προς το συμφέρον του παιδιού, σε ποια κριτήρια βασίστηκε και πώς το συμφέρον του παιδιού σταθμίστηκε έναντι άλλων θεωρήσεων. Τα ως άνω ισχύουν είτε πρόκειται για ευρύτερα ζητήματα πολιτικής που λαμβάνονται από τις αρμόδιες Αρχές ή/και κράτη είτε για μεμονωμένες περιπτώσεις. Βάσει των ανωτέρω, η έννοια του συμφέροντος του παιδιού νοείται και καλύπτει και τις τρεις ανωτέρω διαστάσεις του.

3.2 ΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

3.2.1 Νομική ανάλυση του Άρθρου 3 παρ.1 της Σύμβασης

Στο Άρθρο 3 παρ. 1 της Σύμβασης ορίζεται ότι:

«Σε όλες τις ενέργειες που αφορούν παιδιά, είτε αναλαμβάνονται από δημόσιες ή ιδιωτικές υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας, δικαστήρια, διοικητικές Αρχές ή νομοθετικά σώματα, το συμφέρον του παιδιού θα πρέπει να είναι πρωταρχικό μέλημα».

Αναλύοντας κάθε έννοια της ως άνω θεμελιώδους διάταξης της Σύμβασης, σημειώνονται τα κάτωθι:

A. «Σε όλες τις ενέργειες που αφορούν παιδιά»

Το Άρθρο 3, παρ.1 της Σύμβασης 1 επιδιώκει να διασφαλίσει ότι για κάθε ενέργεια που σχετίζεται με παιδιά, θα πρέπει να λάβει υπόψη το βέλτιστο για αυτά συμφέρον τους, ως πρωταρχικό μέλημα. Η λέξη «ενέργεια» (action) δεν περιλαμβάνει μόνον αποφάσεις αλλά και όλες τις πράξεις, συμπεριφορές, προτάσεις, υπηρεσίες, διαδικασίες και άλλα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων και της αδράνειας ή τη μη ανάληψη δράσης ή παραλείψεις³². Ο όρος «αφορά» πρέπει να γίνεται αντιληπτός ως μια ευρεία έννοια. Αναφέρεται σε ενέργειες που επηρεάζουν παιδιά άμεσα ή έμμεσα: Ενέργειες που αφορούν άμεσα παιδί ατομικά, παιδιά ως ομάδα ή τα παιδιά γενικά (π.χ. σχετίζονται με την υγεία, τη φροντίδα ή την εκπαίδευσή τους) και άλλες ενέργειες που έχουν επίδραση σε ένα μεμονωμένο παιδί, σε παιδιά ως ομάδα ή σε παιδιά γενικά, ακόμη και αν δεν είναι οι άμεσοι στόχοι του μέτρου (π.χ. σχετίζονται με το περιβάλλον, τη στέγαση ή τη μεταφορά (παράγραφος 13 (β))³³.

Περαιτέρω, πρέπει να επισημανθεί πως παρότι όλες οι ενέργειες ενός κράτους επηρεάζουν τα παιδιά με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, αυτό δεν σημαίνει ότι κάθε ενέργεια, στην οποία προβαίνει το κράτος πρέπει να ενσωματώνει μια πλήρη και επίσημη διαδικασία Αξιολόγησης και Προσδιορισμού του Συμφέροντος του Παιδιού. Αναφορικά δε με μέτρα τα οποία δεν απευθύνονται άμεσα σε παιδί ή παιδιά, ο όρος «αφορά» θα πρέπει να αποσαφηνίζεται κάθε φορά, υπό το φως των περιστάσεων κάθε υπόθεσης ώστε να είναι δυνατόν να εκτιμηθεί ο αντίκτυπος της ενέργειας σε παιδί ή παιδιά. Τέλος, υπογραμμίζεται, ότι το Άρθρο 3 παρ. 1 υπονοεί ότι το συμφέρον ενός παιδιού πρέπει να αξιολογείται εξατομικευμένα.

Σημειώνεται ότι το Άρθρο 3 παρ. 1 εφαρμόζεται στα παιδιά ως άτομα και επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να αξιολογούν και να λαμβάνουν το συμφέρον του παιδιού, ως πρωταρχικό μέλημα σε κάθε μεμονωμένη απόφαση. Βεβαίως, ο όρος «παιδιά» σημαίνει ότι το δικαίωμα

³² Committee on the Rights of Children, General comment No.14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art.3 para 1), CRC/C/GC/14 (29.05.2013), σελ.7.

³³ Ibid.

να λαμβάνεται δεόντως υπόψη το συμφέρον τους ισχύει για τα παιδιά όχι μόνο ως άτομα αλλά και γενικά ή ως ομάδα. Κατά συνέπεια, τα κράτη έχουν την υποχρέωση να αξιολογούν και να λαμβάνουν πρωταρχικά υπόψη το συμφέρον των παιδιών ως ομάδα ή γενικά σε όλες τις ενέργειες οι οποίες τα αφορούν. Αυτό είναι, μάλιστα, ιδιαίτερα έκδηλο αναφορικά με όλα τα μέτρα εφαρμογής. Η διαδικασία αυτή που μπορεί να εφαρμοστεί πριν ή μετά τη λήψη μιας νομοθετικής ρύθμισης ή πολιτικής για την ομάδα των παιδιών ονομάζεται Αξιολόγηση Αντικτύπου στα Δικαιώματα του Παιδιού (Child Rights Impact Assessment) και διαφέρει από την αξιολόγηση/προσδιορισμό του συμφέροντος ενός συγκεκριμένου παιδιού.

B. «Από δημόσιες ή ιδιωτικές υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας, δικαστήρια, διοικητικές Αρχές ή νομοθετικά σώματα»

Η υποχρέωση των κρατών να λαμβάνουν δεόντως υπόψη το συμφέρον του παιδιού είναι συνολική και περιλαμβάνει όλες τις δημόσιες και ιδιωτικές υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας, δικαστήρια, διοικητικές Αρχές και νομοθετικά όργανα, τα οποία αφορούν παιδιά. Παρότι οι γονείς δεν αναφέρονται ρητά στο Άρθρο 3 παρ. 1, το συμφέρον του παιδιού «συνιστά τη βασική τους έγνοια», σύμφωνα με το Άρθρο 18 παρ. 1 της Σύμβασης³⁴. Οι όροι «δημόσιες ή ιδιωτικές υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας» δεν πρέπει να ερμηνεύονται στενά ή να περιορίζονται στις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας/ευημερίας *stricto sensu*, δηλαδή υπό αυστηρή έννοια, αλλά πρέπει να νοούνται ως αναφερόμενοι σε όλους τους θεσμικούς οργανισμούς/υπηρεσίες των οποίων το έργο και οι αποφάσεις επηρεάζουν παιδιά και την υλοποίηση των δικαιωμάτων τους. Τέτοιοι οργανισμοί/υπηρεσίες περιλαμβάνουν όχι μόνον αυτούς που σχετίζονται με οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα (π.χ. υγεία, περιβάλλον, εκπαίδευση, επιχειρήσεις, αναψυχή κ.ά.) αλλά και αυτούς που ασχολούνται με δικαιώματα και ελευθερίες, όπως π.χ. εγγραφή γεννήσεων, προστασία έναντι της βίας κ.λπ.). Ιδιωτικές υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας περιλαμβάνουν οργανισμούς του ιδιωτικού τομέα (κερδοσκοπικού ή μη χαρακτήρα), οι οποίοι διαδραματίζουν ρόλο στην παροχή υπηρεσιών που είναι κρίσιμες για την απόλαυση των δικαιωμάτων των παιδιών και οι οποίοι ενεργούν για λογαριασμό ή μαζί με κυβερνητικές υπηρεσίες, ως εναλλακτική λύση³⁵.

Αναφορικά με την έννοια «δικαστήρια», η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι με τον όρο αυτό νοούνται όλες οι δικαστικές διαδικασίες, όλων των βαθμών δικαιοδοσίας, είτε στελεχώνονται από επαγγελματίες δικαστές είτε όχι, καθώς και κάθε σχετική διαδικασία που αφορά παιδιά, χωρίς περιορισμούς. Εν προκειμένω, περιλαμβάνονται και η συνδιαλλαγή (conciliation), η διαμεσολάβηση (mediation)³⁶ και η διαιτησία (arbitration). Σε ποινικές

³⁴ «States Parties shall use their best efforts to ensure recognition of the principle that both parents have common responsibilities for the upbringing and development of the child. Parents or, as the case may be, legal guardians, have the primary responsibility for the upbringing and development of the child. The best interests of the child will be their basic concern».

³⁵ See Committee on the Rights of Children, General comment No.14 (2013), CRC/C/GC/14 (29.05.2013), σελ.8.

³⁶ Σημειώνεται ότι παρότι στην Κύπρο έχει ψηφιστεί ο Ν. 62(Ι) του 2019 που προνοεί για τη

υποθέσεις, η Αρχή Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού ισχύει για παιδιά σε σύγκρουση με τον νόμο (δηλαδή ύποπτους, κατηγορούμενους ή θεωρούμενους ως παραβάτες) ή σε επαφή (ως θύματα ή μάρτυρες) με τον νόμο, όπως επίσης και για παιδιά τα οποία επηρεάζονται από το γεγονός ότι οι γονείς τους βρίσκονται σε σύγκρουση με τον νόμο. Επιπλέον, επισημαίνεται από την Επιτροπή³⁷ ότι η προστασία του συμφέροντος του παιδιού σημαίνει ότι οι παραδοσιακοί στόχοι της ποινικής δικαιοσύνης, όπως η καταστολή ή η τιμωρία, πρέπει να δώσουν τη θέση τους σε στόχους αποκαταστατικής δικαιοσύνης όταν αντιμετωπίζονται «παιδιά παραβάτες»³⁸.

Σε ό,τι αφορά τις αστικές υποθέσεις, το παιδί μπορεί να υπερασπίζεται το συμφέρον του άμεσα ή μέσω εκπροσώπου, σε περίπτωση υπόθεσης πατρότητας, παιδικής κακοποίησης ή παραμέλησης, οικογενειακής επανένωσης, διαμονής, κ.λπ. Το παιδί μπορεί να επηρεαστεί από δίκες οι οποίες αφορούν, για παράδειγμα, διαδικασίες υιοθεσίας, διαζυγίου, αποφάσεις σχετικά με επιμέλεια, τη διαμονή, την επικοινωνία ή άλλα ζητήματα, τα οποία έχουν σημαντικό αντίκτυπο στη ζωή και την ανάπτυξη του, καθώς και διαδικασίες παιδικής κακοποίησης ή/και παραμέλησης. Τέλος, τα δικαστήρια πρέπει να φροντίζουν ότι το συμφέρον του παιδιού λαμβάνεται υπόψη σε όλες τις ανωτέρω καταστάσεις και αποφάσεις, τόσο δικονομικά όσο και ουσιαστικά, και πρέπει, επίσης, να αποδεικνύουν ότι το πράττουν αποτελεσματικά.

Αναφορικά με τις «διοικητικές αρχές», η Επιτροπή έχει τονίσει³⁹ ότι το πεδίο εφαρμογής των αποφάσεων που λαμβάνονται από διοικητικές Αρχές σε όλα τα επίπεδα είναι πολύ ευρύ και καλύπτει αποφάσεις, μεταξύ άλλων, σχετικά με την εκπαίδευση, τη φροντίδα, την υγεία, το περιβάλλον, τις συνθήκες διαβίωσης, την προστασία, το άσυλο, τη μετανάστευση και την πρόσβαση στην ιθαγένεια. Οι μεμονωμένες αποφάσεις οι οποίες λαμβάνονται από διοικητικές Αρχές σε αυτούς τους τομείς θα πρέπει να αξιολογούνται και να καθοδηγούνται από το συμφέρον του παιδιού, όπως και κάθε εφαρμοστικό μέτρο.

Τέλος, αναφορικά με τον όρο «νομοθετικά σώματα», αυτός καταδεικνύει ότι το Άρθρο 3 παρ. 1 αφορά τα παιδιά γενικά και όχι μόνο τα παιδιά ως άτομα. Η θέσπιση οποιουδήποτε νόμου ή κανονισμού καθώς και συλλογικών συμβάσεων, όπως διμερείς ή πολυμερείς εμπορικές ή ειρηνευτικές συνθήκες οι οποίες επηρεάζουν τα παιδιά, πρέπει και αυτές να διέπονται από την Αρχή Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού.

διεξαγωγή διαδικασίας διαμεσολάβησης σε οικογενειακές διαφορές, μέσω της οποίας το συμφέρον του παιδιού μπορεί να εξυπηρετηθεί αποτελεσματικά, δεν έχει εκδοθεί ακόμη από το Ανώτατο Δικαστήριο ο σχετικός Διαδικαστικός Κανονισμός ούτε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης ο Κώδικας Δεοντολογίας Διαμεσολαβητών οικογενειακών διαφορών και, επομένως, ο νόμος δεν εφαρμόζεται στην πράξη.

³⁷ Γενικό Σχόλιο αριθ. 10 (2007) σε σχέση με τα δικαιώματα των παιδιών στη δικαιοσύνη ανηλίκων, παρ. 10.

³⁸ Committee on the Rights of Children, General comment No.14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art.3 para 1), CRC/C/GC/14 (29.05.2013), σελ.8.

³⁹ Ibid, σελ.9.

Το δικαίωμα του παιδιού να αξιολογείται το συμφέρον του και να λαμβάνεται υπόψη ως πρωταρχικό μέλημα πρέπει να περιλαμβάνεται ρητά σε όλες τις σχετικές νομοθεσίες και όχι μόνον σε νόμους που αφορούν ειδικά τα παιδιά. Η εν λόγω υποχρέωση εκτείνεται και στην έγκριση προϋπολογισμών, η προετοιμασία και η ανάπτυξη των οποίων απαιτούν την υιοθέτηση μιας οπτικής προσανατολισμένης στο συμφέρον του παιδιού και «ευαίσθητης» ως προς τα δικαιώματα του.

Γ. «Το συμφέρον του παιδιού»

Η (αόριστη νομική) έννοια του συμφέροντος του παιδιού είναι σύνθετη, και το περιεχόμενό της πρέπει να καθορίζεται και εξατομικεύεται ανά περίπτωση (on a case-by-case basis). Στο πλαίσιο αυτό, ο νομοθέτης, ο δικαστής, η διοικητική, κοινωνική ή εκπαιδευτική αρχή θα μπορέσει μέσω της ερμηνείας και της εφαρμογής του Άρθρου 3 παρ. 1, σε συνδυασμό και σύμφωνα με άλλες διατάξεις της Σύμβασης, να αποσαφηνίσουν την έννοια του συμφέροντος του παιδιού και να κάνουν συγκεκριμένη χρήση αυτής. Κατά συνέπεια, η έννοια του συμφέροντος του παιδιού είναι ευέλικτη και προσαρμόσιμη. Πρέπει, λοιπόν, να προσαρμόζεται και να ορίζεται σε ατομική βάση, ανάλογα (και σύμφωνα) με την ειδική κατάσταση στην οποία βρίσκεται κάθε παιδί (ή βρίσκονται παιδιά), λαμβάνοντας υπόψη (κάθε φορά) τις προσωπικές τους συνθήκες, την κατάσταση και τις ανάγκες τους. Για μεμονωμένες αποφάσεις, το συμφέρον του παιδιού πρέπει να αξιολογείται και να προσδιορίζεται υπό το φως των συγκεκριμένων περιστάσεων του συγκεκριμένου παιδιού. Αναφορικά με τις συλλογικές αποφάσεις, όπως αυτές που λαμβάνει ο νομοθέτης, το συμφέρον του παιδιού εν γένει πρέπει να αξιολογείται και να προσδιορίζεται βάσει των περιστάσεων της συγκεκριμένης ομάδας ή/και των παιδιών γενικά. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις, η αξιολόγηση και ο προσδιορισμός του συμφέροντος του παιδιού πρέπει να διεξάγονται με πλήρη σεβασμό των δικαιωμάτων που περιέχονται στη Σύμβαση και στα Προαιρετικά Πρωτόκολλά αυτής.

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στον εντοπισμό πιθανών λύσεων που είναι προς το συμφέρον του παιδιού. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη έχουν την υποχρέωση να αποσαφηνίζουν το συμφέρον όλων των παιδιών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που βρίσκονται σε ευάλωτες καταστάσεις, κατά την έγκριση μέτρων εφαρμογής.

Η ευελιξία της έννοιας του συμφέροντος του παιδιού της επιτρέπει να ανταποκρίνεται στην κατάσταση μεμονωμένων παιδιών αλλά και στην εξέλιξη της γνώσης σχετικά με την ανάπτυξη των παιδιών. Μπορεί, πάντως, και να αφήσει περιθώρια χειραγώγησης. Η έννοια του συμφέροντος του παιδιού έχει, άλλωστε, «κακοποιηθεί» από κυβερνήσεις και άλλες κρατικές Αρχές, π.χ. για να δικαιολογήσει ρατσιστικές πολιτικές, από γονείς για να υπερασπιστούν τα προσωπικά τους συμφέροντά σε διαφορές επιμέλειας, κηδεμονίας κ.λπ., καθώς και από επαγγελματίες που δεν ενδιαφέρονταν και απέρριπταν την εκτίμηση του συμφέροντος του παιδιού ως ζητήματος μη σχετικού ή ασήμαντου.

Δ. «Θα πρέπει να είναι πρωταρχικό μέλημα»

Το συμφέρον του παιδιού πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα στην υιοθέτηση όλων των μέτρων εφαρμογής. Η φράση «θα πρέπει να είναι» (“shall be”) επιβάλλει στην πραγματικότητα μια ισχυρή νομική υποχρέωση στα κράτη και σημαίνει ότι τα κράτη ενδέχεται να μην ασκούν διακριτική ευχέρεια ως προς το αν το συμφέρον των παιδιών έχει αξιολογηθεί και έχει προσδοθεί σε αυτό η απαιτούμενη βαρύτητα ως πρωταρχικό μέλημα σε οποιαδήποτε ενέργεια λαμβάνει χώρα. Η έκφραση «πρωταρχικό μέλημα» (“primary consideration”) σημαίνει ότι το συμφέρον του παιδιού μπορεί να μην αξιολογείται στο ίδιο επίπεδο με άλλες αξιολογήσεις. Τούτο δικαιολογείται από την ειδική κατάσταση στην οποία βρίσκεται το παιδί, δηλαδή λόγω της εξάρτησης, της (αν)ωριμότητας, του νομικού καθεστώτος και, συχνά, λόγω της «έλλειψης φωνής». Τα παιδιά, δηλαδή, έχουν λιγότερες πιθανότητες σε σχέση με τους ενήλικες να θεμελιώσουν τη θέση τους προς όφελος του συμφέροντός τους, και εκείνοι οι οποίοι εμπλέκονται σε αποφάσεις που τα επηρεάζουν πρέπει οπωσδήποτε να γνωρίζουν ποιο είναι αυτό. Διότι, εάν το συμφέρον των παιδιών δεν επισημαίνεται, συνήθως τείνει να παραβλέπεται.

Ειδικότερα σε ό,τι αφορά στην υιοθεσία (Άρθρο 21 της Σύμβασης), το συμφέρον του παιδιού ενισχύεται έτι περαιτέρω. Εν προκειμένω δεν πρόκειται απλώς για «πρωταρχικό μέλημα» αλλά για «μέλημα υψίστης σημασίας» (“paramount consideration”). Πράγματι, το συμφέρον του παιδιού θα πρέπει να είναι ο καθοριστικός παράγοντας στη λήψη μιας απόφασης υιοθεσίας, όπως επίσης και σε άλλα ζητήματα ⁴⁰.

Δεδομένου ότι το Άρθρο 3 παρ. 1 καλύπτει ένα ευρύ φάσμα καταστάσεων, η Επιτροπή αναγνωρίζει την ανάγκη για ευελιξία στην εφαρμογή της διάταξης. Το συμφέρον του παιδιού, άπαξ και εκτιμηθεί και προσδιοριστεί, ενδέχεται να έρχεται σε σύγκρουση με άλλα συμφέροντα ή δικαιώματα, π.χ. άλλων παιδιών, των γονέων, άλλων προσώπων κ.λπ. Πιθανές συγκρούσεις μεταξύ του συμφέροντος ενός παιδιού, που εξετάζεται εξατομικευμένα, και εκείνου μιας ομάδας παιδιών ή παιδιών γενικά, πρέπει να επιλύονται ανά περίπτωση, εξισορροπώντας προσεκτικά το συμφέρον όλων των μερών μέσω της εξεύρεσης ενός πρόσφορου συμβιβασμού. Το ίδιο πρέπει να συμβαίνει και αν τα δικαιώματα άλλων ατόμων έρχονται σε σύγκρουση με το συμφέρον του παιδιού. Εάν η εναρμόνιση δεν είναι δυνατή, οι αρμόδιες Αρχές και οι υπεύθυνοι λήψης των αποφάσεων θα πρέπει να αναλύσουν και να σταθμίσουν τα δικαιώματα όλων των ενδιαφερομένων, έχοντας πάντοτε κατά νουν ότι το δικαίωμα του παιδιού να λαμβάνεται υπόψη το συμφέρον του ως πρωταρχικό μέλημα σημαίνει ότι το τελευταίο έχει υψηλή προτεραιότητα και δεν πρόκειται για ένα από τα ζητήματα προς σκέψη. Συνακόλουθα, θα πρέπει να δίδεται μεγαλύτερη βαρύτητα (κατά τη λήψη των ως άνω αποφάσεων) σε αυτό που εξυπηρετεί καλύτερα το παιδί. Η θεώρηση του συμφέροντος του παιδιού ως «πρωταρχικού μελήματος» απαιτεί συνειδητοποίηση σε σχέση με τη θέση την οποία πρέπει να καταλαμβάνει αυτό σε κάθε ενέργεια, καθώς

⁴⁰ Ibid, παρ. 38, σελ.10.

και προθυμία να δίδεται προτεραιότητα στο εν λόγω συμφέρον σε όλες τις περιστάσεις, ειδικά, μάλιστα, όταν μια ενέργεια έχει αναμφισβήτητη επίπτωση στα παιδιά που αφορά.

3.2.2 Η Αρχή Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού⁴¹ σε σχέση με τις (λοιπές) Γενικές Αρχές της Σύμβασης

Η Αρχή της Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού, κατά το Άρθρο 3 της Σύμβασης, συνδέεται και με άλλες συγκεκριμένες γενικές και θεμελιώδεις Αρχές της Σύμβασης, οι οποίες συνοψίζονται αμέσως παρακάτω,^{42, 43} και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον προσδιορισμό του συμφέροντος του παιδιού:

Άρθρο 2:

Η Αρχή της Μη Διάκρισης

1. **Η Αρχή της Μη Διάκρισης (Άρθρο 2)**, η οποία καθορίζει την υποχρέωση για σεβασμό στα δικαιώματα του παιδιού χωρίς καμία διάκριση και ανεξάρτητα από την κατάσταση και το καθεστώς των γονέων του. Το δικαίωμα στη μη διάκριση δεν συνιστά παθητική υποχρέωση, απαγορεύοντας κάθε μορφή διακρίσεων για την απόλαυση δικαιωμάτων τα οποία πηγάζουν από τη Σύμβαση, αλλά απαιτεί, επίσης, τη λήψη από το κράτος κατάλληλων προληπτικών μέτρων για την εξασφάλιση αποτελεσματικών ίσων ευκαιριών ώστε όλα τα παιδιά να απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματα βάσει της Σύμβασης. Τούτο ενδεχομένως απαιτεί στοχευμένα μέτρα, τα οποία αποσκοπούν στην αποκατάσταση μιας πραγματικής ανισότητας.
2. **Η Αρχή του Δικαιώματος στη Ζωή, στην Επιβίωση και στην Ανάπτυξη (Άρθρο 6)**, η οποία καθορίζει ότι τα κράτη οφείλουν να αναγνωρίζουν ότι κάθε παιδί έχει εγγενές και αναφαίρετο δικαίωμα στη ζωή, στην επιβίωση και στην υγιή ανάπτυξη και ότι έχουν την υποχρέωση να λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να διασφαλίζουν τα ως άνω. Πιο συγκεκριμένα, τα κράτη θα πρέπει να δημιουργούν και να εξασφαλίζουν ένα περιβάλλον το οποίο σέβεται την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και διασφαλίζει την ολιστική ανάπτυξη κάθε παιδιού.
3. **Η Αρχή της Συμμετοχής – Το συμφέρον του παιδιού και το δικαίωμα του «να ακουστεί» (Άρθρο 12)**. Σύμφωνα με την εν λόγω Αρχή, τα κράτη οφείλουν να διασφαλίζουν στο παιδί, εφόσον αυτό, ανάλογα με την ηλικία, την ωριμότητα, τη συναισθηματική ή ψυχολογική ανάπτυξη και την ευαισθησία του, είναι ικανό να έχει σχηματίσει τις δικές του απόψεις, το δικαίωμα να εκφράζει ελεύθερα τις απόψεις του σε σχέση με οποιοδήποτε θέμα το αφορά. Η γνώμη του παιδιού και η βαρύτητα που θα δοθεί σε αυτήν εξαρτώνται, βεβαίως,

Άρθρο 6:

Η Αρχή του Δικαιώματος στη Ζωή, στην Επιβίωση και στην Ανάπτυξη

Άρθρο 12:

Η Αρχή της Συμμετοχής— Το συμφέρον του παιδιού και το δικαίωμά του «να ακουστεί»

⁴¹ Βλ. UNHCR, Guidelines on assessing and determining the best interests of the child, 2018 Provisional Release, σελ.26 επ.

⁴² Βλ. σχετ. και το από 6.03.2017 έγγραφο του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τίτλο: «Αποτελέσματα εργασιών» με θέμα: «Αναθεώρηση των κατευθυντήριων γραμμών της ΕΕ για την προαγωγή και την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού (2017). Κανένα παιδί στο περιθώριο», διαθέσιμο σε: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6846-2017-INIT/el/pdf>, σελ.6-9.

⁴³ Βλ. Committee on the Rights of Children, General comment No.14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art.3 para 1), CRC/C/GC/14 (29.05.2013), παρ.41-45, σελ.11.

κάθε φορά από την ηλικία και τον βαθμό της ωριμότητάς του, είναι, όμως, σημαντικό να παρέχεται στα παιδιά η δυνατότητα να ακουστεί η άποψή τους πριν ληφθεί η απόφαση που τα αφορά. Το ότι στην αξιολόγηση του συμφέροντος του παιδιού πρέπει να γίνεται σεβαστό το δικαίωμά του να εκφράζει τις απόψεις του ελεύθερα σε όλα τα θέματα που το επηρεάζουν, διατυπώνεται σαφώς στο Γενικό Σχόλιο της Επιτροπής με αριθμό 12, το οποίο, επίσης, επισημαίνει την άρρηκτη σύνδεση μεταξύ του Άρθρου 3 παρ.1 και του Άρθρου 12. Στην πραγματικότητα, τα εν λόγω δυο Άρθρα έχουν συμπληρωματικούς ρόλους. Ο πρώτος είναι το να γίνει αντιληπτό το συμφέρον του παιδιού και ο δεύτερος παρέχει τη μεθοδολογία για την ακρόαση των απόψεων του παιδιού ή των παιδιών και την ένταξή τους σε όλα τα θέματα που τα επηρεάζουν, συμπεριλαμβανομένου του προσδιορισμού του συμφέροντός τους. Οι πρόνοιες της πρώτης παραγράφου του Άρθρου 3 δεν μπορούν να εφαρμοστούν σωστά, εάν δεν πληρούνται οι απαιτήσεις του Άρθρου 12. Ομοίως, το Άρθρο 3 παρ.1, ενισχύει τη λειτουργικότητα του Άρθρου 12, μέσω της ένταξης του ουσιαστικού ρόλου των παιδιών σε όλες τις αποφάσεις οι οποίες επηρεάζουν τη ζωή τους ⁴⁴.

Οι εξελισσόμενες ικανότητες του παιδιού (Άρθρο 5) πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όταν διακυβεύεται το συμφέρον του παιδιού και το δικαίωμά του να ακουστεί. Όσο το παιδί ωριμάζει ηλικιακά τόσο οι απόψεις του έχουν αυξημένο βάρος στην αξιολόγηση του συμφέροντός του. Σημειώνεται ότι τα βρέφη και τα πολύ μικρά παιδιά έχουν τα ίδια δικαιώματα όπως όλα τα παιδιά να αξιολογείται το συμφέρον τους και να εκπροσωπούνται με τον ίδιο τρόπο όπως τα μεγαλύτερα παιδιά ακόμη και αν δεν μπορούν να εκφράσουν λεκτικά τις απόψεις τους. Αποτελεί δε υποχρέωση για τα κράτη ότι πρέπει να διασφαλίζουν τις κατάλληλες συνθήκες για την αξιολόγηση του συμφέροντος του παιδιού, συμπεριλαμβανομένης της εκπροσώπησης του, όταν αυτή απαιτείται, και το ίδιο ισχύει για παιδιά που δεν είναι σε θέση ή δεν επιθυμούν να εκφράσουν την άποψή τους. Επισημαίνεται, μάλιστα, από την Επιτροπή ότι το Άρθρο 12 παρ.1 της Σύμβασης προβλέπει το δικαίωμα ακρόασης του παιδιού, είτε άμεσα είτε μέσω εκπροσώπου του σε οποιαδήποτε δικαστική ή διοικητική διαδικασία το επηρεάζει.

Εξαιρετικά σημαντική σε σχέση με τη διακύβευση του συμφέροντος του παιδιού και του δικαιωμάτος του να ακουστεί είναι η πρόσφατη απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), *Κατά Κροατίας της 08.10.2020* ⁴⁵, η οποία αφορούσε την επιμέλεια παιδιού και το συμφέρον αυτού. Στην ένδικη περίπτωση ο προσφεύγων, που είναι παιδί χωρισμένων γονέων, άσκησε προσφυγή στο ΕΔΔΑ, παραπονούμενος για παραβίαση του δικαιωμάτος του στον σεβασμό της οικογενειακής του ζωής (Άρθρο 8 της ΕΣΔΑ), διότι στις δίκες των γονέων του για την επιμέλειά του δεν εκπροσωπήθηκε νομίμως από ειδικά διορισμένο επίτροπο

⁴⁴ Γενικό Σχόλιο αριθ. 12, παρ.70-74.

⁴⁵ Αριθ. προσφυγής 80117/17, διαθέσιμη στην ιστοσελίδα: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-204826>

και οι δικαστές παρέλειψαν να ακούσουν την άποψή του. Οι εγχώριες διαδικασίες είναι ακόμη σε εξέλιξη καθώς εκκρεμεί δεύτερη αγωγή της μητέρας για ανάθεση επιμέλειας σε αυτήν. Στην ως άνω απόφασή του, το ΕΔΔΑ τόνισε ότι το Άρθρο 8 της ΕΣΔΑ απαιτεί από τις εγχώριες Αρχές να επιτύχουν μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ του συμφέροντος του παιδιού και του συμφέροντος των γονέων και η διαδικασία λήψης αποφάσεων πρέπει να λαμβάνει δεόντως υπόψη το συμφέρον του παιδιού. Επιπλέον, το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι ο προσφεύγων δεν εκπροσωπήθηκε νομίμως από ειδικό επίτροπο ο οποίος θα τον βοηθούσε στην κατανόηση της διαδικασίας και στερήθηκε του δικαιώματός του για ακρόαση και έκθεση των επιθυμιών του, παρά τα οριζόμενα στην εγχώρια νομοθεσία. Το Δικαστήριο επανέλαβε ότι, σύμφωνα με τα ισχύοντα διεθνή πρότυπα, σε οποιαδήποτε ποινική ή αστική διαδικασία που θίγει τα δικαιώματα των παιδιών σύμφωνα με το Άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, τα παιδιά που μπορούν να εκφράσουν τις απόψεις τους πρέπει να συμμετέχουν επαρκώς στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και να τους δίδεται η ευκαιρία να ακουστούν και να εκφέρουν τις απόψεις τους, ενώ στην ένδικη υπόθεση ο προσφεύγων δεν ερωτήθηκε ποτέ αυτοπροσώπως από καμία δικαστική Αρχή που έκρινε την επιμέλειά του. Τέλος, οι προαναφερθείσες παραλείψεις στην εκπροσώπηση και στο δικαίωμα ακρόασης οδήγησαν το Δικαστήριο στο συμπέρασμα ότι υπήρξε παραβίαση του δικαιώματος του προσφεύγοντος για σεβασμό της οικογενειακής του ζωής, όπως εγγυάται το Άρθρο 8 της ΕΣΔΑ.

3.3 ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

3.3.1 Το δικαίωμα του παιδιού να εκφράσει την άποψή του

Ένα ζωτικό στοιχείο της αξιολόγησης και της διαδικασίας προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού είναι η επικοινωνία με αυτά ώστε να διευκολυνθεί η ουσιαστική συμμετοχή τους στη διαδικασία. Η επικοινωνία αυτή πρέπει να περιλαμβάνει την ενημέρωση των παιδιών για τη διαδικασία και τις πιθανές βιώσιμες λύσεις και υπηρεσίες, καθώς και συλλογή πληροφοριών από τα παιδιά και αναζήτηση των απόψεών τους. Σε περιπτώσεις όπου το παιδί επιθυμεί να εκφράσει τις απόψεις του και το δικαίωμα αυτό εκπληρώνεται μέσω αντιπροσώπου, η υποχρέωση του τελευταίου είναι να εκφράζει με ακρίβεια τις απόψεις του παιδιού. Όταν οι απόψεις του παιδιού έρχονται σε σύγκρουση με αυτές του/της αντιπροσώπου του θα πρέπει να υπάρχει διαδικασία η οποία να επιτρέπει στο παιδί πρόσβαση σε αρμόδια Αρχή ώστε να οριστεί μια διακριτή εκπροσώπηση για το παιδί, π.χ. με ορισμό κηδεμόνα, επιτρόπου κ.λπ., εάν αυτό είναι απαραίτητο.

Όταν πρόκειται για διαδικασία προσδιορισμού του συμφέροντος των παιδιών ως ομάδας, υπάρχει διαφορά σε σχέση με όταν αφορά ένα μεμονωμένο παιδί. Σε περιπτώσεις όπου διακυβεύεται το συμφέρον μεγάλου αριθμού παιδιών, οι κυβερνητικές Υπηρεσίες θα πρέπει να βρίσκουν τρόπους να ακούσουν και να λάβουν υπόψη τις απόψεις ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος παιδιών, όπως και όταν σχεδιάζονται μέτρα, νομοθεσίες ή λαμβάνονται αποφάσεις οι οποίες άμεσα ή έμμεσα αφορούν την ομάδα, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι καλύπτονται όλες οι κατηγορίες παιδιών. Οι μέθοδοι ώστε να επιτευχθεί ο ανωτέρω στόχος είναι διάφορες. Επί παραδείγματι, μπορούν να οργανωθούν ακροάσεις παιδιών, παιδικά κοινοβούλια, οργανώσεις παιδιών ή άλλα αντιπροσωπευτικά όργανα, συζητήσεις στο σχολείο, ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης κ.ά.

3.3.2 Νομική εκπροσώπηση

Κάθε παιδί χρειάζεται την κατάλληλη νομική εκπροσώπηση όταν το συμφέρον του προσδιορίζεται και πρόκειται να ληφθούν αποφάσεις από αρμόδια δικαστήρια ή/και Αρχές. Συγκεκριμένα, μάλιστα, όταν ένα παιδί παραπέμπεται σε ορισμένη διοικητική ή δικαστική διαδικασία η οποία έχει ως αντικείμενο τον καθορισμό του συμφέροντός του, θα πρέπει να του παρέχεται νομικός παραστάτης επιπρόσθετα προς τον κηδεμόνα ή τον εκπρόσωπο των απόψεών του.

3.3.3 Νομική αιτιολόγηση - Θεμελίωση και αιτιολόγηση των αποφάσεων

Προκειμένου να αποδειχθεί ότι έγινε σεβαστό το δικαίωμα του παιδιού να αξιολογηθεί το συμφέρον του και να αντιμετωπιστεί αυτό ως πρωταρχικό μέλημα, οποιαδήποτε απόφαση που αφορά παιδί ή παιδιά πρέπει να είναι δικαιολογημένη και αιτιολογημένη. Η αιτιολόγηση πρέπει να περιέχει όλες τις εκάστοτε πραγματικές περιστάσεις σχετικά με το παιδί, τα στοιχεία που αξιολογήθηκαν ως σχετικά κατά τον καθορισμό του συμφέροντος του

παιδιού, καθώς και το περιεχόμενο αυτών των στοιχείων. Όταν η απόφαση διαφέρει από τις απόψεις του ίδιου του παιδιού, η αιτιολόγηση ως προς αυτό θα πρέπει να είναι σαφής. Εάν, κατ' εξαίρεση, η λύση που επελέγη δεν είναι προς το συμφέρον του παιδιού, τότε οι λόγοι για τους οποίους συνέβη αυτό θα πρέπει να εξηγούνται ώστε να αναδειχθεί ότι το συμφέρον του παιδιού ήταν πρωταρχικό μέλημα παρά την κατάληξη της απόφασης.

3.3.4 Μηχανισμοί ελέγχου ή ανάκλησης αποφάσεων

Κάθε κράτος θα πρέπει να διαθέτει, εντός της έννομης τάξης του, μηχανισμούς για την άσκηση έφεσης ή την αναθεώρηση/επανεξέταση απόφασης που αφορά στα παιδιά, όταν αυτή δεν φαίνεται να είναι σύμφωνη με την κατάλληλη διαδικασία αξιολόγησης ή/και προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού. Οι εν λόγω διαδικασίες/ένδικα μέσα πρέπει να γνωστοποιούνται στο παιδί και να είναι προσβάσιμοι, είτε απευθείας στο ίδιο είτε στον νόμιμο αντιπρόσωπό του, σε κάθε περίπτωση όπου θεωρείται ότι οι διαδικαστικές εγγυήσεις δεν τηρήθηκαν ή ότι η αξιολόγηση ή/και ο προσδιορισμός του συμφέροντος του παιδιού δεν έγινε με τον ορθό τρόπο κ.λπ.

3.3.5 Αξιολόγηση Αντικτύπου στα Δικαιώματα του Παιδιού (Child Rights Impact Assessment – CRIA)⁴⁶

Η Αξιολόγηση Αντικτύπου στα Δικαιώματα του Παιδιού (CRIA) και η Αποτίμηση της Επίδρασης στα Δικαιώματα του Παιδιού (CRIE) οι οποίες αναφέρονται ρητά στο Γενικό Σχόλιο Αρ.5⁴⁷ και Αρ.14⁴⁸ είναι διαδικασίες που διασφαλίζουν τη συμμόρφωση της νομοθεσίας, των πολιτικών και των δημοσιονομικών και διοικητικών αποφάσεων με τις διατάξεις και την πλήρη έννοια της Σύμβασης. Αποτελούν δηλαδή μια διαδικαστική εγγύηση που αναφέρεται στα μέτρα που λαμβάνει το κράτος.

Η **αξιολόγηση αντικτύπου (CRIA)** είναι μια διαδικασία που εφαρμόζεται πριν από τη λήψη απόφασης και παρέχει τη δυνατότητα να διερευνηθεί κατά πόσον η απόφαση θα επηρεάσει θετικά ή αρνητικά την εφαρμογή και την υλοποίηση των δικαιωμάτων του παιδιού εντός της δικαιοδοσίας του κράτους. Ο απώτερος στόχος είναι να εντοπιστούν τυχόν αρνητικές επιδράσεις επί των δικαιωμάτων του παιδιού πριν από την εφαρμογή της απόφασης, και αυτή να προσαρμοστεί ή να αναθεωρηθεί ανάλογα ώστε να αποφευχθούν αρνητικές επιπτώσεις στον μέγιστο δυνατό βαθμό. Η **αποτίμηση της επίδρασης (CRIE)** είναι μια διαδικασία που εφαρμόζεται μετά τη λήψη της απόφασης προκειμένου να αξιολογηθεί η πραγματική επίδραση της απόφασης στα δικαιώματα του παιδιού.

⁴⁶ Το μέρος αυτό έχει μεταφερθεί αυτούσιο από την Έκθεση της Επιτροπής Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού (Λευκωσία, 2022) με τίτλο «Αξιολόγηση Αντικτύπου στα Δικαιώματα του Παιδιού των Μέτρων που Έχουν Ληφθεί στην Κυπριακή Δημοκρατία για τον Περιορισμό της Μετάδοσης του Ιού και της Εξάπλωσης της Πανδημίας SARS-CoV-2».

⁴⁷ Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού. (2003). Γενικό Σχόλιο Αρ. 5. Γενικά Μέτρα Εφαρμογής της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Άρθρο 4, 42 και 44, παρ.6). CRC/GC/2003/5.

⁴⁸ Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού. (2013). Γενικό Σχόλιο Αρ. 14 Σχετικά με το Δικαίωμα του Παιδιού να Λαμβάνεται το Συμφέρον του ως Πρωταρχικό Μέλημα (Άρθρο 3 παρ.1). CRC/C/GC/14.

Παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχει διεθνώς συμφωνημένο μοντέλο για την εφαρμογή είτε αξιολόγησης είτε αποτίμησης, και οι δύο διαδικασίες μπορούν να ακολουθήσουν διαφορετικά στάδια ή συνιστώσες⁴⁹ προκειμένου να διασφαλιστεί η συνέπεια και η εγκυρότητα του αποτελέσματος. Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Επιτρόπων για το Παιδί έχει δημοσιεύσει μια σειρά από συστάσεις⁵⁰ προς τα κράτη που πρέπει να υιοθετήσουν για τον σκοπό αυτό.

⁴⁹ Σχετικό παράδειγμα των απαιτούμενων βημάτων μπορεί να ανακτηθεί από: UNICEF and European Commission. (2014). *Child Rights Toolkit Module 5: Child Impact Assessments*, para.11. New York: UNICEF.

⁵⁰ Ευρωπαϊκό Δίκτυο Επιτρόπων για το Παιδί. (2020). Δήλωση Θέσης με Θέμα «Αξιολόγηση Αντικτύπου στα Δικαιώματα του Παιδιού (CRIA)». Υιοθετήθηκε από το Δίκτυο κατά την 24^η Γενική Συνέλευση, 18 Νοεμβρίου 2020.

ΜΕΡΟΣ 4

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ

Χαρτογράφηση
υφιστάμενης κατάστασης

ΜΕΡΟΣ 4 | ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ

Για τους σκοπούς τους παρόντος Οδηγού εκπονήθηκε έρευνα πεδίου σε σχέση με την αξιολόγηση και προσδιορισμό του συμφέροντος του παιδιού με στόχο την καταγραφή (α) της γνώσης των επαγγελματιών των αρμόδιων Υπηρεσιών που καλούνται να διαφυλάξουν το συμφέρον του παιδιού ως προς το τι είναι συμφέρον του παιδιού, πώς αξιολογείται και πώς διασφαλίζεται, (β) των υφιστάμενων πρακτικών ως προς την αξιολόγηση και διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού, (γ) εισηγήσεων για στοιχεία και πρακτικές που προκύπτουν από την επαγγελματική τους εμπειρία, και δ) τις απόψεις των παιδιών σχετικά με το πώς λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις τους στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Ο καταρτισμός των ερευνητικών ερωτημάτων και των ερωτήσεων των συνεντεύξεων στηρίχθηκαν στη βιβλιογραφική ανασκόπηση που προηγήθηκε. Συγκεκριμένα, η έρευνα πεδίου στηρίχθηκε στα εξής ερευνητικά ερωτήματα:

4. Ποιες οι γνώσεις των αρμόδιων επαγγελματιών ως προς το τι είναι το συμφέρον του παιδιού, πώς αυτό ορίζεται, αξιολογείται, προσδιορίζεται και διασφαλίζεται;
5. Ποιες πρακτικές εφαρμόζονται στην Κύπρο ως προς την αξιολόγηση και τον προσδιορισμό και διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού;
6. Με ποιο τρόπο χρειάζεται να στηριχθούν οι επαγγελματίες που εργάζονται με παιδιά ώστε να αξιολογούν, να προσδιορίζουν και διασφαλίζουν το συμφέρον του παιδιού με έγκυρο, αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο;
7. Ποιος ο βαθμός συμμετοχής των παιδιών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σχετικών με τη ζωή τους;

Για τον σκοπό αυτό διεξήχθησαν την περίοδο Νοεμβρίου 2020-Ιανουαρίου 2021, συνολικά 17 ημι-δομημένες ατομικές και ομαδικές συνεντεύξεις με επαγγελματίες από διάφορες Υπηρεσίες/Υπουργεία αλλά και ΜΚΟ. Συγκεκριμένα, ελήφθησαν συνεντεύξεις από λειτουργούς των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας (ΥΚΕ), διευθυντές σχολείων δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης, μέλη της Υπηρεσίας Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας (ΥΕΨ), αλλά και Επαρχιακών Επιτροπών Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, μέλη του δικαστικού σώματος, ανώτερους αστυνομικούς και δικαστικούς λειτουργούς (Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως), Επίτροπο Νομοθεσίας, ΜΚΟ ⁵¹, καθώς και από παιδιά εκπροσώπους της ΟΕΣ, ΠΣΕΜ και Κυπριακής Παιδοβουλής.

⁵¹ ΜΚΟ που συμμετείχαν στην έρευνα πεδίου: ΣΠΑΒΟ, Σπίτι της Γυναίκας, Hope for Children, UNHCR, Cyprus Refugee Council, Αγία Σκέπη.

4.1. ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Τη συλλογή των δεδομένων ακολούθησε ανάλυσή τους μέσα από την αντικειμενική, συστηματική και ποσοτική καταγραφή του περιεχομένου της κάθε συνέντευξης. Στη συνέχεια, με τη βοήθεια της τεχνικής της θεματικής ανάλυσης έγινε αναλυτική και συστηματική καταγραφή των κωδικοποιήσεων και των θεμάτων που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις. Εντοπίστηκαν τέσσερις θεματικές οι οποίες και αναλύονται συμπερασματικά πιο κάτω.

Θεματική 1^η:

Γνώση της Αρχής Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού

Η συγκεκριμένη ενότητα διερευνά και αποτυπώνει τη γνώση από μέρους των επαγγελματιών της Αρχής Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού και τον τρόπο που εφαρμόζουν τη συγκεκριμένη Αρχή.

Μέσα από τις συνεντεύξεις που διενεργήθηκαν διαπιστώθηκε ότι οι επαγγελματίες που συμμετείχαν στη συγκεκριμένη μελέτη με στόχο την καταγραφή των γνώσεών τους δείχνουν να αντιλαμβάνονται την παραπάνω Αρχή μέσα από ένα δικό τους προσωπικό πρίσμα, είτε ειδικά είτε γενικά. Παράλληλα, εντοπίζουν κενά στην ύπαρξη ενός κοινού εννοιολογικού πλαισίου αντίληψης της συγκεκριμένης Αρχής έτσι ώστε να διασφαλίζεται συνοχή στη διαδικασία αξιολόγησης ή προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού.

Χαρακτηριστικά διαπιστώθηκε η έλλειψη πρωτοκόλλων που να διασφαλίζουν τη συνεργασία μέσα από ένα κοινό πλαίσιο αξιολόγησης (common assessment framework). Επιπλέον, υπήρξαν ΜΚΟ οι οποίες, λόγω έλλειψης ενός θεσμοθετημένου πλαισίου συνεργασίας και ανάθεσης ευθυνών, αναγκάστηκαν να καλύπτουν δικαιώματα παιδιού τα οποία δεν εμπίπτουν στη δικαιοδοσία της Υπηρεσίας τους, αλλά οδηγήθηκαν στο να το πράξουν καθώς το παιδί θα έμενε εκτεθειμένο. Συγκεκριμένα, ενώ ο ηλικιακός πληθυσμός που έπρεπε να εξυπηρετεί η συγκεκριμένη ΜΚΟ ήταν ενήλικες, της είχε παραπεμφθεί από κρατική Υπηρεσία ανήλικος-γονέας. Κάτι τέτοιο δεν εμπίπτει στη στοχοθεσία της συγκεκριμένης οργάνωσης.

Θεματική 2^η:

Παράγοντες ευαλωτότητας και προστασίας

Στη θεματική αυτή οι επαγγελματίες ρωτήθηκαν ποιοι είναι εκείνοι οι παράγοντες που λαμβάνουν υπόψη τους όταν αξιολογούν παράγοντες σχετικούς με το συμφέρον του παιδιού. Οι πλείστοι επαγγελματίες συμφώνησαν ότι σκοπός τους είναι η ευημερία του παιδιού, αλλά ανάλογα με το πλαίσιο όπου εργάζονται παρατηρήθηκαν α) διαφοροποιήσεις στα κριτήρια που χρησιμοποιούν ως προς τον προσδιορισμό των συγκεκριμένων παραγόντων, τα οποία τις πλείστες φορές δεν εμπίπτουν σε ένα κοινό πλαίσιο αξιολόγησης, και β) δεν φαίνεται να εκτιμώνται οι συγκεκριμένοι παράγοντες μέσα από τη χρήση εργαλείου σχετικού με το πλαίσιο αναφοράς. Υπήρξαν περιπτώσεις όπου επαγγελματίες εφαρμόζαν στενά τη διαδικασία χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους συγκεκριμένους παράγοντες, ενώ σε άλλες περιπτώσεις υπήρξε μια εξαντλητική λίστα παραγόντων που λαμβάνονταν υπόψη.

- Συγκεκριμένα, οι παράγοντες που λαμβάνονταν υπόψη για να προσδιορίσουν το συμφέρον του παιδιού ήταν οι ακόλουθοι:
- Το ιστορικό της κάθε περίπτωσης.
  - Οι οικογενειακές συνθήκες, χαμηλό υποστηρικτικό δίκτυο.
  - Δεδομένα υγείας και επιμέρους δεδομένα και περιστάσεις που συνεκτιμούν ένα σύνολο παραγόντων, όπως η σωματική και ψυχική υγεία, η συναισθηματική κατάσταση, το οικογενειακό περιβάλλον, οι σχέσεις στην οικογένεια, το σχολείο, η καθημερινότητα του παιδιού κ.ά.
  - Η δημιουργία συνθηκών και περιβάλλοντος ασφάλειας, η αποφυγή δυσάρεστων και επιβαρυντικών συνθηκών για το παιδί.
  - Σε παιδιά με μεταναστευτικό προφίλ λαμβάνονταν υπόψη: α) προηγούμενο τραύμα, β) η παρούσα κατάσταση στην Κύπρο που πιθανόν να δημιουργεί άγχος αλλά και να αφήνει το παιδί εκτεθειμένο σε διάφορους παράγοντες κινδύνου, πώς βλέπουν τον εαυτό τους μέσα στην κοινότητα, η αποξένωση κ.ά.

Θεματική 3^η:
Συνεργασία με άλλες Υπηρεσίες/φορείς

Η συγκεκριμένη θεματική ενότητα ανέδειξε την ανάγκη για πολυθεματική συνεργασία με στόχο τη διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού. Τα ευρήματα ανέδειξαν κενά στη διαδικασία συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων Υπηρεσιών σχετικά με τη διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού. Τονίστηκε ότι τυχόν παρεμβάσεις είναι αποσπασματικές. Επιπρόσθετα, αναφέρθηκε ότι υπάρχει απουσία διαδικασιών ως προς τη στήριξη πολυθεματικών παρεμβάσεων στη βάση θεσμοθετημένων πρωτοκόλλων συνεργασίας. Η έρευνα πεδίου ανέδειξε ότι η συνεργασία μεταξύ Υπηρεσιών και φορέων θα πρέπει να προωθηθεί, να διασφαλίζεται και να στηρίζεται από κανόνες και θεσμοθετημένα πρωτόκολλα.

Θεματική 4^η:
Συμμετοχή των παιδιών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων

- Η συγκεκριμένη θεματική εστίασε στο κατά πόσον οι εμπλεκόμενες Υπηρεσίες λαμβάνουν υπόψη την άποψη των παιδιών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων κατά την αξιολόγηση αλλά και τον προσδιορισμό του συμφέροντός τους. Εδώ διαφάνηκε μια διαφορά ανάμεσα στο επίπεδο συμμετοχής του παιδιού σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων ανά Υπηρεσία με κενά που δεν διασφαλίζουν το δικαίωμα του παιδιού στην επιλογή του, στην ελεύθερη έκφραση και στη γενικότερη διασφάλιση της ευημερίας του, είτε κατά την αξιολόγηση είτε κατά την παρέμβαση. Τα παιδιά συγκεκριμένα ανέφεραν ότι δεν νιώθουν να συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για τη ζωή τους και ότι ούτε γνωρίζουν πώς να διασφαλίσουν τα συμφέροντά τους. Σημαντικό να τονιστεί ότι τα παιδιά, μέσα από οργανωμένα σύνολα όπως η ΠΣΕΜ, η ΟΕΣ, και η Κυπριακή Παιδοβουλή ανέφεραν ότι αν νιώσουν ότι απειλείται το συμφέρον τους στη μόνη Υπηρεσία που θα απευθυνθούν είναι η Αστυνομία. Χαρακτηριστικά ανέφεραν ότι:
- Οι αποφάσεις που λαμβάνονται για τα παιδιά δεν λαμβάνουν υπόψη την ίδια την κατάσταση του παιδιού ή γενικότερα καταστάσεις που επικρατούν δεδομένη στιγμή, όπως την κατάσταση που επικρατεί μέσα στο σχολείο.

- Οι αποφάσεις δεν ανταποκρίνονται στο ίδιο το παιδί ούτε στις ανάγκες και προβληματισμούς του.
- Σε μερικές περιπτώσεις, ακόμη και μέσα στην ίδια την οικογένεια, η άποψη του παιδιού δεν λαμβάνεται υπόψη στη λήψη αποφάσεων.
- Όταν επιβάλλονται ποινές δεν εξετάζονται οι συνθήκες κάτω από τις οποίες το παιδί συμπεριφέρθηκε με τον τρόπο που συμπεριφέρθηκε και τα κίνητρα της εν λόγω συμπεριφοράς.

4.2 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Μέσα από τις συνεντεύξεις οι οποίες πραγματοποιήθηκαν εντοπίστηκαν σημαντικές περιοχές οι οποίες είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη, ιδίως όσον αφορά τις κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη διαδικασίας προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού. Όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς αντιλαμβάνονται μέσα από τη δική τους «επαγγελματική και υπηρεσιακή οπτική» το πώς διασφαλίζεται το συμφέρον του παιδιού με αποτέλεσμα να υπάρχουν καταστάσεις όπου είτε δεν εξασφαλίζεται η Αρχή Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού είτε εξασφαλίζεται αποσπασματικά.

Παρατηρήθηκε ότι υπάρχει πολλαπλή ερμηνεία ακόμα και από επαγγελματίες της ίδιας Υπηρεσίας για την εφαρμογή της Αρχής Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού λόγω έλλειψης γνώσεων και εκπαίδευσης. Επιπρόσθετα, υπήρξαν δηλώσεις που ανέφεραν ότι ο τρόπος λειτουργίας υφιστάμενων Υπηρεσιών δεν διασφαλίζει το συμφέρον του παιδιού. Διάφοροι επαγγελματίες ανέδειξαν την αδυναμία έγκαιρης αξιολόγησης και παρέμβασης έτσι ώστε να διασφαλίζεται η αμεσότητα και η πρόληψη εκεί όπου εντοπίζονται συνθήκες υψηλής επικινδυνότητας για το παιδί.

Μέσα από τα ευρήματα της έρευνας πεδίου προκύπτει η ανάγκη άμεσης συμμετοχής όλων των εμπλεκόμενων Υπηρεσιών από τα αρχικά στάδια αξιολόγησης κάθε περίπτωσης που αφορά παιδί ώστε να υπάρχει μια ολιστική εικόνα της υφιστάμενης κατάστασης ενός παιδιού και των αναγκών του ανάμεσα σε επαγγελματίες που εμπλέκονται στον προσδιορισμό του συμφέροντος του παιδιού. Συγκεκριμένα, προκύπτει η ανάγκη δημιουργίας ενός ενιαίου πλαισίου αξιολόγησης (common assessment framework) που θα διασφαλίζει ότι η αξιολόγηση της κάθε Υπηρεσίας, εξατομικευμένα, θα αλληλοσυμπληρώνεται και θα οδηγεί σε μία ενιαία διαδικασία, κατανοητή από όλους τους παρόχους υπηρεσιών, καθώς και τους εξυπηρετούμενους, σε αυτή την περίπτωση, τα παιδιά και τους γονείς/κηδεμόνες.

Σημαντικό εύρημα ήταν, επίσης, η έλλειψη σύγχρονων νομοθεσιών εναρμονισμένων με τα διεθνή δεδομένα (βλ. μη ενσωμάτωση του Γεν. Σχ.14 στις υφιστάμενες νομοθεσίες), αλλά και διυπηρεσιακών διαδικασιών που οδηγούν αφενός στη μη σωστή λήψη αποφάσεων στον χώρο της δικαιοσύνης και στην αποσπασματική παρέμβαση των επαγγελματιών με αποτέλεσμα την επικάλυψη, καθυστέρηση στη λήψη αποφάσεων και στην πιθανή παραμονή του παιδιού σε κίνδυνο. Η πολυθεματικότητα (βλ. **Θεματική 4**) στις παρεμβάσεις ήταν κάτι που αναδείχθηκε από

όλους/ες τους/τις συμμετέχοντες/συμμετέχουσες, αναδεικνύοντας την πολυπλοκότητα του φαινομένου αλλά και την αναγκαιότητα για εφαρμογή νέων μεθόδων συνεργασίας που θα πρέπει να συμπεριληφθούν σε υφιστάμενες νομοθεσίες. Η απουσία συντονισμένης παρέμβασης (case-management) δημιουργεί κενά στα σχέδια δράσης, αλλά και στην αποτύπωση των γεγονότων κατά τρόπο που δεν δίδει πλήρη εικόνα των παραγόντων επικινδυνότητας και προστασίας.

Αναδύεται μέσα από τα ευρήματα η ανάγκη να βελτιωθεί η επικοινωνία μεταξύ των Υπηρεσιών και να θεσμοθετηθεί η πολυθεματική παρέμβαση μεταξύ των επαγγελματιών και των Υπηρεσιών που δουλεύουν με στόχο τη διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού έτσι ώστε το αποτέλεσμα να είναι ολιστικό και όχι αποσπασματικό. Η υλοποίηση μιας τέτοιας πρότασης, όπως αναφέρεται παραπάνω, αναμένεται να βελτιώσει τον συντονισμό μεταξύ ολιστικής (πολυθεματικής) και εξειδικευμένης (αποσπασματικής) αξιολόγησης ώστε να παρασχεθεί καλύτερη και τεκμηριωμένη αξιολόγηση για όλες τις ανάγκες του παιδιού.

Εν κατακλείδι, το πιο σημαντικό εύρημα που ανέδειξε η έρευνα πεδίου ήταν η συμμετοχή των παιδιών στη λήψη αποφάσεων. Ενώ υπήρξαν Υπηρεσίες που ανέφεραν ότι πάντα λαμβάνεται υπόψη στην αξιολόγηση η άποψη του παιδιού, εντούτοις διαφάνηκε ότι δεν πρόκειται για μια διαδικασία που εφαρμόζεται με συνέπεια μεταξύ όλων των Υπηρεσιών. Παράλληλα, όπου υπάρχει συμμετοχή του παιδιού στη συζήτηση για αξιολόγηση ή/και προσδιορισμό του συμφέροντός του, εντούτοις δεν φαίνεται πάντα να διασφαλίζεται ότι η συζήτηση γίνεται σε ένα φιλικό προς το παιδί περιβάλλον.

ΜΕΡΟΣ 5

ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ

για την ανάπτυξη εργαλείων και
διαδικασιών προσδιορισμού του
συμφέροντος του παιδιού

ΜΕΡΟΣ 5 | ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Το μέρος αυτό του Οδηγού αναφέρεται συγκεκριμένα στην πορεία ανάπτυξης **εργαλείου και διαδικασίας προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού**, στο πλαίσιο και εντός της κάθε Υπηρεσίας αλλά και πολυθεματικά (βλ. 2.7), και προσφέρει πρακτικά βήματα τα οποία μπορούν οι εμπλεκόμενες Υπηρεσίες να ακολουθήσουν. Παρακάτω παρατίθενται οι αρχές που πρέπει να διέπουν τη διαδικασία αλλά και την ανάπτυξη εργαλείου για την αξιολόγηση και προσδιορισμό του συμφέροντος του παιδιού, καθώς και τα βασικά σημεία αναφοράς τους, το προκαταρκτικό στάδιο ανάπτυξης διαδικασίας αξιολόγησης και προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού, καθώς και το πλαίσιο προσδιορισμού και εφαρμογής ενός σχεδίου δράσης. Τα παραπάνω στηρίζονται στα αποτελέσματα της βιβλιογραφικής ανασκόπησης και της έρευνας πεδίου που διενεργήθηκαν.

5.1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟ ΤΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Οι αρχές που πρέπει να διασφαλίζονται από α) ένα εργαλείο αξιολόγησης του συμφέροντος του παιδιού και β) να συνιστούν μέρη της διαδικασίας προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού παρουσιάζονται στον **Πίνακα 5** που ακολουθεί.

Πίνακας 5. Αρχές που διέπουν την αξιολόγηση και προσδιορισμό του συμφέροντος του παιδιού

ΑΡΧΕΣ	ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ
Συμπερίληψη (διαδικασία/ εργαλείο)	Στη διαδικασία συμβάλλουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς (επαγγελματίες, γονείς, παιδιά) χωρίς προκατάληψη ή διάκριση. Αποτέλεσμα της συμπερίληψης είναι να έχουμε μία ολιστική εικόνα των παραγόντων που θέτουν εν αμφιβόλω το συμφέρον του παιδιού. Σημαντικό η άποψη του παιδιού όχι απλά να ακούγεται αλλά να λαμβάνεται και υπόψη στον μέγιστο δυνατό βαθμό.
Επικέντρωση σε λύση και πρακτικότητα (διαδικασία/ εργαλείο)	Η διαδικασία και το εργαλείο ως μέρος της πρέπει να υιοθετούν μια προσέγγιση που να εστιάζει στην εξεύρεση λύσεων και στη διαμόρφωση πρακτικών και υλοποιήσιμων στόχων.
Συνεχής και συστηματική αξιολόγηση (διαδικασία)	Η διαδικασία της αξιολόγησης οποιουδήποτε από τους τομείς που θα ενταχθεί στη διαδικασία προσδιορισμού πρέπει είναι συστηματική και συνεχής, έστω και αν τα αποτελέσματά της αποτελούν πρόκληση για όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και εξυπηρετούμενους.

Εγκυρότητα (διαδικασία/ εργαλείο)	Η διαδικασία και το εργαλείο της πρέπει να εξυπηρετούν τον σκοπό τους που είναι να προσδιορίζουν το συμφέρον του εμπλεκόμενου παιδιού και όχι τις ανάγκες κάποιου άλλου (π.χ. του γονέα).
Αξιοπιστία (εργαλείο)	Το εργαλείο παρέχει μια ακριβή αναπαράσταση των παραγόντων εκείνων που διασφαλίζουν το συμφέρον του παιδιού ή του νεαρού ατόμου λαμβάνοντας υπόψη όλες εκείνες τις παραμέτρους οι οποίες ορίζουν τη ζωή του τη δεδομένη χρονική στιγμή. Για παράδειγμα, αν μιλάμε για ασυνόδευτο ανήλικο θα πρέπει να ληφθούν υπόψη το τραύμα της αποξένωσης από την οικογένεια, η ανάγκη διαπολιτισμικού διαμεσολαβητή κ.ά.
Εμπειρική (εργαλείο)	Περιλαμβάνει πολυθεματική διεπιστημονική προσέγγιση για την οποία απαιτείται ο συντονισμός και η συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων και Υπηρεσιών. Ο προσδιορισμός πρέπει να έχει στόχο τη διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού μέσα σε ένα κοινά διαμορφωμένο πλαίσιο αποδεκτό από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, το οποίο διαφοροποιείται ανάλογα με τις ανάγκες της κάθε Υπηρεσίας.
Πολυθεματικότητα (διαδικασία)	Περιλαμβάνει τη συλλογή, ανάλυση και ερμηνεία δεδομένων από διάφορες πηγές, όπως δεδομένα με τη χρήση πολύπλοκων ή απλών μέσων συλλογής δεδομένων και τεχνικών.
Σαφήνεια	Η διαδικασία και το εργαλείο που χρησιμοποιούνται πρέπει είναι σαφή, συνοπτικά και κατανοητά από όλους/ες τους/τις επαγγελματίες που ενδέχεται να εμπλακούν ή να αναλάβουν την ευθύνη για την υπόθεση του παιδιού ή του νεαρού ατόμου σε μεταγενέστερο στάδιο. Ο προσδιορισμός του συμφέροντος του παιδιού μέσα σε ένα κοινό πλαίσιο αξιολόγησης, με σημείο αναφοράς το παιδί, καθιστά σαφές και κατανοητό το τελικό αποτέλεσμα. Επιπλέον, το παιδί και η οικογένεια πρέπει να είναι σε θέση να αντιληφθούν το αποτέλεσμα της διαδικασίας μέσα από την εμπλοκή τους σε αυτήν.
Ανταλλαγή πληροφοριών και εμπιστευτικότητα (διαδικασία)	Η επεξεργασία πληροφοριών από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη έχει ως στόχο την υποστήριξη της διαδικασίας για τον προσδιορισμό του συμφέροντός του και η εν λόγω επεξεργασία (π.χ. η ανταλλαγή, η διατήρηση, η αποθήκευση και η χρήση πληροφοριών) πρέπει να γίνεται νόμιμα και να συμμορφώνεται με όσα προβλέπονται στον Γενικό Κανονισμό για την Προστασία Δεδομένων ΕΕ ⁵²

⁵² Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της Οδηγίας 95/46/ΕΚ.

5.2 ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

A. Τι είναι η Αρχή Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού

Η Αρχή Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού αφορά όλα τα παιδιά χωρίς καμία διάκριση. Αυτό συνεπάγεται ότι ισχύει και αφορά παιδιά τα οποία είναι πολίτες ενός κράτους ή ξένοι υπήκοοι, αιτούντες άσυλο, πρόσφυγες ή παιδιά που διαβιών με την οικογένειά τους ή είναι ασυνόδευτα. Η αξιολόγηση και προσδιορισμός του, λοιπόν, πρέπει να αφορά την καταγραφή εκείνων των θεματικών που αφορούν την εφαρμογή των δικαιωμάτων του παιδιού (όλων των κατηγοριών που αναφέρονται πιο πάνω).

B. Από ποιους διενεργείται

Η αξιολόγηση συντελείται από όλους τους φορείς που έρχονται σε επαφή με παιδιά οι οποίοι και οφείλουν να έχουν πολιτικές διασφάλισης του συμφέροντος του παιδιού και διαδικασίες που να εξασφαλίζουν ότι κάθε παιδί, ανεξάρτητα από την ηλικία, ιδιαιτερότητα, φυλετική ταυτότητα, εθνικότητα, θρησκεία, φύλο ή σεξουαλική ταυτότητα, έχει δικαίωμα στην προστασία από οποιονδήποτε κίνδυνο που θέτει σε αμφισβήτηση όλα τα δικαιώματά του σύμφωνα με τη Σύμβαση και πιο συγκεκριμένα το Γενικό σχόλιο 14⁵³. Στη συνέχεια, το συμφέρον του παιδιού προσδιορίζεται σε ένα κοινό πλαίσιο με επαγγελματίες από όλους τους φορείς.

Γ. Σε ποιους διενεργείται/ποιοι λαμβάνουν μέρος

- Τα παιδιά: Είναι σημαντικό ο προσδιορισμός να καταγράφει την άποψη των ίδιων των παιδιών για θέματα που τα αφορούν (εμπλοκή στη λήψη αποφάσεων).
- Οι γονείς/κηδεμόνες των παιδιών.
- Εκπαιδευτικοί.
- Επαγγελματίες υγείας και ψυχικής υγείας.
- Λειτουργοί κοινωνικής ευημερίας.
- Αστυνομικοί, δικαστικοί λειτουργοί, επαγγελματίες στον χώρο της μετανάστευσης.
- Άλλοι επαγγελματίες που ασχολούνται με παιδιά⁵⁴.

Δ. Τι αξιολογείται

Για κάθε παιδί πρέπει να αξιολογούνται, μεταξύ άλλων, οι ιδιαίτερες συνθήκες του (οικογενειακή κατάσταση, κοινωνική κατάσταση), οι ιδιαίτερες ευπάθειές του (σωματικές, ψυχικές, νοητικές) και η ασφάλειά του (καταγράφονται οι ανάγκες του για προστασία, η ψυχική και σωματική του υγεία, η εκπαίδευσή του και οι κοινωνικοοικονομικές του συνθήκες). Επιπρόσθετα, πρέπει να συνεκτιμάται η ηλικία, το φύλο, ο σεξουαλικός προσανατολισμός ή η ταυτότητα φύλου του, η εθνική ή/και κοινωνική του καταγωγή, η θρησκεία του, η αναπηρία του σε όλους τους τομείς, το

⁵³ General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)

⁵⁴ Αναφορά σε επαγγελματίες ΜΚΟ

καθεστώς μετανάστευσης ή διαμονής του, το καθεστώς ιθαγένειάς του, η οικονομική του κατάσταση, οι πολιτικές και λοιπές πεποιθήσεις του και το πολιτιστικό και γλωσσικό του υπόβαθρο (βλ. **Μέρος 2**).

Ε. Πότε διενεργείται

Ο προσδιορισμός του συμφέροντος του παιδιού πραγματοποιείται συνήθως όταν πρέπει να γίνει αξιολόγηση της κατάστασης ενός παιδιού και να γίνουν εισηγήσεις: α) για την πρόληψη ή τον έγκαιρο εντοπισμό πιθανών κινδύνων για την ψυχοκοινωνική κατάσταση καθώς και για τη σωματική και ψυχική υγεία του παιδιού, β) για την ύπαρξη εκείνων των μέτρων που διασφαλίζουν τη μαθησιακή ανάπτυξη κάθε παιδιού, και γ) για τη διασφάλιση ασφαλούς περιβάλλοντος (οικογένεια, εναλλακτικές δομές)⁵⁵ ώστε να διασφαλιστεί η επαρκής ανάπτυξη του παιδιού σε όλα τα πεδία που ορίζονται ανά ηλικία και Υπηρεσία. Ο προσδιορισμός οφείλει να γίνεται έγκαιρα και πολυεπίπεδα ώστε να μπορεί μέσα από αυτήν τη διαδικασία να καθορίζεται ποιο είναι το συμφέρον του παιδιού στη βάση αξιολόγησης που προηγήθηκε σε σχέση με τον χώρο (οικογένεια, σχολείο, υπηρεσίες υγείας/δικαιοσύνης/κοινωνικής πρόνοιας), την ηλικία, το φύλο, την εθνικότητα και τα θρησκευτικά πιστεύω του. Σε μία τέτοια περίπτωση, μία σωστά εφαρμοσμένη αξιολόγηση συμφέροντος του παιδιού αποτελεί τη βάση για τον προσδιορισμό του συμφέροντός του, καθώς και εργαλείο για τον έλεγχο και την πρόοδο της κατάστασης ενός παιδιού.⁵⁶

ΣΤ. Ποιες περιπτώσεις αφορά

Ενδεικτικά, ο προσδιορισμός του συμφέροντος του παιδιού πρέπει να πραγματοποιείται στις παρακάτω καταστάσεις (χωρίς να περιορίζεται αποκλειστικά σε αυτές):

- Αξιολόγηση της προστασίας του παιδιού σε κίνδυνο (π.χ. υποψία σεξουαλικής κακοποίησης, παιδική εργασία, κ.ά.).
- Πριν από την τοποθέτηση ενός παιδιού σε πλαίσιο εναλλακτικής φροντίδας (βλ. ασυνόδευτα ανήλικα παιδιά, αναδοχή).
- Πριν την οικογενειακή επανένωση (απαιτείται αξιολόγηση της καταλληλότητας του περιβάλλοντος πριν την επανένωση) σε περιπτώσεις προσωρινής απομάκρυνσης.
- Εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης για παιδιά με αναπηρία ή και στην περίπτωση αλλαγής σχολικού περιβάλλοντος.
- Η επιβολή ποινής ή εισηγησης θεραπευτικών μέτρων (βλ. χρήση ουσιών ή ψυχιατρικές διαταραχές) στις περιπτώσεις ανηλίκων σε σύγκρουση με τον νόμο.
- Αξιολόγηση ψυχοσυναισθηματικής κατάστασης του παιδιού και προσωρινή τοποθέτησή του σε εξειδικευμένη δομή υγείας (βλ. δομές ψυχικής υγείας).

Γίνεται κατανοητό ότι η αξιολόγηση διαφόρων τομέων είναι μια ολιστική διαδικασία αξιολόγησης, με τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων

⁵⁵ Εδώ γίνεται αναφορά σε Παιδικές Στέγες για παιδιά που απομακρύνθηκαν από την οικογένειά τους, ασυνόδευτα ανήλικα, κ.ά.

⁵⁶ Field Handbook (BID Guidelines 2011)

φορέων ώστε να διασφαλίζεται η καθολικότητα στον προσδιορισμό του συμφέροντος του παιδιού, την οποία ακολουθεί μεν η κάθε Υπηρεσία με σκοπό την ανάπτυξη, ευημερία και πρόοδο του κάθε παιδιού, μέσα όμως σε ένα κοινό πλαίσιο αναφοράς που στόχο έχει πάντα το συμφέρον του παιδιού.

5.3 ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι, προτού επιλεγεί το κατάλληλο εργαλείο κατά τη διαδικασία αξιολόγησης που εφαρμόζεται και προτού καθιερωθεί διαδικασία με στόχο τον προσδιορισμό του συμφέροντος του παιδιού, πρέπει να ακολουθηθούν τα παρακάτω βήματα (προκαταρκτικό στάδιο) ώστε να διασφαλιστεί ότι αυτή θα είναι αποτελεσματική για τις ανάγκες που δημιουργήθηκε. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να γίνουν τα εξής:

1. **Καθορισμός ομάδας παιδιών** την οποία αφορά η διαδικασία και τι αναμένεται να αξιολογείται για τη συγκεκριμένη ομάδα.
2. **Σαφής αναφορά στους στόχους.** Τι προσπαθεί να πετύχει η Υπηρεσία με την καθιέρωση της διαδικασίας; Ποια είναι τα αναμενόμενα αποτελέσματα; Με ποιο τρόπο εμπίπτει η διαδικασία που θα αναπτυχθεί στον ευρύτερο σχεδιασμό/πρόγραμμα της Υπηρεσίας/ Αρχής; Ποια εργαλεία που ήδη χρησιμοποιεί η Υπηρεσία θα μπορούν να αξιοποιηθούν προς τον σκοπό αυτό;
3. **Προσδιορισμός ομάδας διαχείρισης της διαδικασίας:** Ποιοι επαγγελματίες θα αναλάβουν την εκπόνησή της; Με ποιους χρειάζεται να αναπτυχθεί συνεργασία (εσωτερικοί και εξωτερικοί συνεργάτες) και σε ποια σημεία; Με ποιο τρόπο θα γίνεται η επίβλεψη της ανάπτυξης και της ποιότητας της αναπτυσσόμενης διαδικασίας;
4. **Ανάλυση κινδύνων:** Ποιοι είναι οι πιθανοί κίνδυνοι που μπορούν να επηρεάσουν τη δημιουργία και υλοποίηση μιας τέτοιας διαδικασίας; Υπάρχουν οποιεσδήποτε ιδιαιτερότητες που πρέπει να ληφθούν υπόψη; Υπάρχει ενδεχόμενο αντίστασης στη δημιουργία της και πώς θα παρακαμφθεί;
5. **Αποσαφήνιση του ρόλου των επαγγελματιών/Υπηρεσιών** και της συνεργασίας μεταξύ τους μέσα από συμφωνίες ή/και πρωτόκολλα που ορίζουν τη συμβολή τους στην αξιολόγηση και προσδιορισμό του συμφέροντος του παιδιού.
6. **Επιλογή των θεματικών** που θα περιληφθούν σε σχέση με την πληροφόρηση που πρέπει να ληφθεί για το παιδί από το **Μέρος 5.4.**
7. **Εκπαίδευση επαγγελματιών** στην εφαρμογή της διαδικασίας στη βάση συγκεκριμένων χρονοδιαγραμμάτων, και καθορισμός από ποιους θα γίνει η εκπαίδευση.

5.4 ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ

Τα στάδια τα οποία ακολουθεί η διαδικασία προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού περιλαμβάνουν, εκτός από το προκαταρκτικό στάδιο: α) τη συστηματική συλλογή και ανάλυση δεδομένων, β) τον καθορισμό προτεραιοτήτων ανάλογα με το πλαίσιο της κάθε Υπηρεσίας, γ) την ανάπτυξη και εφαρμογή σχεδίου δράσης, και δ) την αναθεώρηση της προόδου και τον επαναπρογραμματισμό επόμενων δράσεων. Η πορεία του προσδιορισμού αποτελείται ουσιαστικά από επαναλαμβανόμενους κύκλους ανάλυσης δεδομένων ή/και επιστροφή σε προηγούμενα στάδια μετά από αξιολόγηση της προόδου κάθε σταδίου.

Διάγραμμα 3. Τα πέντε στάδια του προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού.

Στάδιο 1: Συλλογή δεδομένων

Στόχος της συλλογής δεδομένων (για αναλυτική περιγραφή των δεδομένων που συλλέγονται βλ. 5.5) είναι η συγκέντρωση όλων των απαραίτητων στοιχείων, τα οποία βοηθούν να οριστεί η παρούσα κατάσταση του παιδιού και, ως εκ τούτου, να απαντηθεί με στοιχεία το ερώτημα «**Τι πρέπει να γνωρίζω για το παιδί αυτό;**»:

- Πληροφόρηση που ενδεχομένως πρέπει να συλλεχθεί για το παιδί.
- Πηγές πληροφόρησης: Η συλλογή δεδομένων μπορεί να γίνει από διάφορες πηγές (Διάγραμμα 4) οι οποίες διαχωρίζονται σε **άμεσες** (το παιδί και το άμεσο περιβάλλον γύρω του) και **έμμεσες** που αφορούν άλλες Υπηρεσίες που έχουν προβεί ή προβαίνουν παράλληλα σε αξιολόγηση του συμφέροντος του παιδιού.

Άμεσες πηγές αξιολόγησης:

1. Παιδί (ατομικά χαρακτηριστικά εντός και εκτός του οικογενειακού περιβάλλοντος, προηγούμενη εμπλοκή με Υπηρεσίες)
2. Άμεσο οικογενειακό περιβάλλον του παιδιού

Παιδί:

1. Συναισθηματική
2. Κοινωνική
3. Γνωστική
4. Κινητική Αισθητηριακή
5. αξιολόγηση

Οικογένεια:

1. Δυναμικές επικοινωνίας
2. Ιστορικο γονέων
3. Γονική επάρκεια

Έμμεσες πηγές αξιολόγησης:

1. Άλλοι εμπλεκόμενοι φορείς
2. Σχολείο
3. Υπηρεσίες Υγείας
4. Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας
5. Υπηρεσίες για παιδιά σε σύγκρουση με τον νόμο
6. Εκπαιδευτικές Υπηρεσίες
7. ΜΚΟ
8. Προηγούμενη εμπλοκή με το παιδί

- Αναζήτηση πιθανών αξιολογήσεων από άλλους φορείς
- Προηγούμενο ιστορικό
- Προηγηθείσες παρεμβάσεις και αποτελεσματικότητα

Διάγραμμα 4. Πιθανές πηγές δεδομένων

Με βάση το θεωρητικό μέρος και τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου, προκύπτει ότι η διαδικασία προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού πρέπει να προσφέρει ακριβείς αξιολογήσεις/παρατηρήσεις/δεδομένα σε σχέση με τις πιο κάτω περιοχές, ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα της διαδικασίας (για αναλυτική παρουσίαση των πιο κάτω περιοχών βλ. **Μέρος 2.4**):

Προφίλ παιδιού

Καταγράφονται θέματα που αφορούν το φύλο, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, κοινωνικοοικονομική κατάσταση, θρήσκευμα, εθνότητα (μεταναστευτικό/προσφυγικό βιογραφικό), σεξουαλικός προσανατολισμός, κ.ά.

Ιστορικό παιδιού

Καταγράφονται θέματα που έχουν σχέση με τον νόμο (πιθανές συμπεριφορές παιδιών σε σύγκρουση με τον νόμο), την εκπαίδευση, την υγεία του παιδιού (σωματική και ψυχική), τις άλλες δραστηριότητες που προάγουν ή παρεμποδίζουν τα δικαιώματα του παιδιού κ.ά.

Κινητικός-αισθητηριακός τομέας

Η θετική σχέση που υπάρχει μεταξύ της κινητικής επιδεξιότητας και των επιθυμητών κοινωνικών χαρακτηριστικών έχει ως αποτέλεσμα τα επιδέξια παιδιά να προσαρμόζονται καλύτερα ατομικά και κοινωνικά. Χάρη στην αισθητηριακή ολοκλήρωση μπορούμε να δράσουμε και αντιδράσουμε αποτελεσματικά σε καταστάσεις, να παίξουμε, να μάθουμε, να κάνουμε φίλους και να μείνουμε μακριά από επικίνδυνες καταστάσεις.

Η αξιολόγηση της συγκεκριμένης περιοχής εστιάζει συχνά στη συμμετοχή του παιδιού στην εκπαιδευτική διαδικασία, την ποιότητα εξειδικευμένων υπηρεσιών ανάλογα με τις ανάγκες που προκύπτουν για κάθε παιδί, τη συμμετοχή του παιδιού σε δράσεις ψυχαγωγίας και ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων.

Συναισθηματική,
κοινωνική και
εκπαιδευτική-
γνωστική ανάπτυξη
του παιδιού

**Επάρκεια και
ικανότητα γονέων/
κηδεμόνων**

Η επάρκεια και ικανότητα γονέων/κηδεμόνων αποτελούν το επίκεντρο της αξιολόγησης του συμφέροντος του παιδιού για οποιαδήποτε Υπηρεσία, καθώς ο γονέας αποτελεί βασικό συστατικό ανάπτυξης μιας υγιούς ή δυσλειτουργικής προσωπικότητας. Αξιολογείται η ικανότητα συναισθηματικής έκφρασης, επικοινωνίας με το παιδί, η κάλυψη βασικών αναγκών (ένδυση, τροφή, στέγαση), αλλά και η απουσία παθολογικών συμπεριφορών όπως η χρήση ουσιών, ψυχοπαθολογία κ.ά.

Σημαντικό είναι η κάθε Υπηρεσία να είναι σε θέση να αξιολογεί και τη λειτουργικότητα του οικογενειακού περιβάλλοντος, καθώς και εκείνων των συστημάτων (εργασιακό, κοινωνικό, πολιτισμικό, κ.ά.) τα οποία επηρεάζουν με τη σειρά τους το σύστημα της οικογένειας και κατ' επέκταση μπορούν να αποτελέσουν παράγοντα προστασίας ή επικινδυνότητας στην ανάπτυξη του παιδιού.

Στάδιο 2:

Ανάλυση αποτελεσμάτων και αναγκών

Η ανάλυση αναγκών αποτελεί το δεύτερο βήμα του προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού και επιδιώκει να καθορίσει το προφίλ του παιδιού στη βάση των δεδομένων που έχουν συλλεχθεί έτσι ώστε να εντοπιστούν πιθανές εστίες επικινδυνότητας αλλά και προστασίας του.

Στάδιο 3:

Καθορισμός προτεραιοτήτων/ μελέτη πιθανών λύσεων

Στόχος του τρίτου σταδίου του προσδιορισμού είναι να θέσει με σειρά προτεραιότητας τις ανάγκες του παιδιού ως περιοχές που χρήζουν στήριξης. Σε αυτό το στάδιο οι εμπλεκόμενοι φορείς βάσει του εργαλείου προσδιορίζουν και ιεραρχούν τις ανάγκες του παιδιού από τη

σημαντικότερη έως τη λιγότερη σημαντική. Παράλληλα, μελετώνται όλες οι πιθανές λύσεις ώστε να συναποφασιστεί η καλύτερη δυνατή επιλογή στη βάση τεκμηρίωσης και αιτιολόγησης αυτής από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη. Η μελέτη των δεδομένων που συλλέχθηκαν οδηγεί στον καθορισμό και ιεράρχηση των αναγκών του παιδιού, η οποία σε συνδυασμό με την καταγραφή όλων των δυνατών επιλογών και του αντίκτυπου τους στη ζωή του παιδιού τόσο την προκαθορισμένη στιγμή όσο και στο μέλλον, οδηγεί στον προσδιορισμό του συμφέροντος του παιδιού.

Στάδιο 4:

Ανάπτυξη και εφαρμογή σχεδίου δράσης

Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης που προκύπτουν βάσει εργαλείων που χρησιμοποιήθηκαν, οδηγούν τελικά τους εμπλεκόμενους φορείς σε δράση. Αυτό θα γίνει με τον καθορισμό συγκεκριμένων, μετρήσιμων και ρεαλιστικών στόχων ανά προτεραιότητα (βραχυπρόθεσμοι και μακροπρόθεσμοι), οι οποίοι καθοδηγούν το σχέδιο δράσης της/ων Υπηρεσίας/ων που εμπλέκονται με το παιδί.

Το σχέδιο δράσης είναι ένας πρακτικός οδηγός που περιγράφει και συνοψίζει τι χρειάζεται να γίνει για να υλοποιηθεί μια προτεραιότητα και για να αξιολογηθεί η επιτυχία του προτεινόμενου πλάνου παρέμβασης. Είναι σημαντικό το παιδί να ενημερώνεται για τη συγκεκριμένη απόφαση και να επεξηγείται η τεκμηρίωσή της. Σημαντικό οι εμπλεκόμενοι φορείς να συναποφασίζουν τα βήματα σε αυτό το στάδιο ώστε να μην υπάρχει σύγκρουση και αλληλοεπικάλυψη παρεμβάσεων (για παράδειγμα, να προτείνει η Κοινωνική Υπηρεσία παραμονή σε εναλλακτική δομή παιδικής προστασίας λόγω μη ικανοποιητικής αλλαγής στη γονική συμπεριφορά και να αντιπροτείνεται επανασύνδεση με το γονικό περιβάλλον από άλλη Υπηρεσία χωρίς να έχει γίνει συνεκτίμηση τόσο της κατάστασης του παιδιού όσο και της οικογένειας).

Στάδιο 5:

Αναστοχασμός/αναθεώρηση και σχεδιασμός επόμενων βημάτων

Στο πλαίσιο της αξιολόγησης και του προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού γίνεται παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής κάθε δράσης κατά τη διάρκεια εφαρμογής τους αλλά και με την ολοκλήρωσή τους (τελική αξιολόγηση). Έτσι, οι αρμόδιοι φορείς, μέσα από διαδικασίες αναστοχασμού, επανέρχονται και συζητούν εκ νέου τον ρόλο τους και τις διαδικασίες που εφαρμόζουν ώστε να διασφαλιστεί το συμφέρον του παιδιού.

Εν κατακλείδι, τα Στάδια 1 και 2 αφορούν διαδικασίες που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της αξιολόγησης του συμφέροντος του παιδιού, ενώ στα επόμενα τρία στάδια προσδιορίζεται το συμφέρον του παιδιού και αναπτύσσεται σχετικό σχέδιο δράσης. Τόσο η αξιολόγηση όσο και ο προσδιορισμός του συμφέροντος του παιδιού δεν αποτελούν αποσπασματικές διαδικασίες αλλά διαδικασίες πολυθεματικές και ολιστικές. Για να διασφαλιστεί το συμφέρον του παιδιού δεν αρκεί μόνο η συλλογή δεδομένων μέσα από έγκυρα και αξιόπιστα εργαλεία, όπως αυτά περιγράφηκαν στα πιο πάνω στάδια, αλλά η συνολική αποτίμηση των στοιχείων μέσα από μια συνεχή διαδικασία συνεργασίας των εμπλεκόμενων φορέων μεταξύ τους.

5.5 ΚΑΤΑΛΗΓΟΝΤΑΣ

Η διαδικασία της αξιολόγησης του συμφέροντος του παιδιού προσφέρει ακριβή δεδομένα αναφορικά με την ασφάλεια του παιδιού σε σχέση με (α) τη συναισθηματική, κοινωνική και γνωστική ανάπτυξη του παιδιού, (β) την αισθητηριακή και κινητική ανάπτυξη του παιδιού, (γ) την επάρκεια και ικανότητα γονέων/κηδεμόνων και (δ) το οικογενειακό σύστημα και τα κοινωνικά δίκτυα. Ένας φορέας μπορεί να συλλέξει δεδομένα γύρω από τις προαναφερθείσες περιοχές αλλά και από τις επί μέρους υποπεριοχές που τις συνθέτουν.

Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι οι προαναφερθείσες περιοχές, που διασφαλίζουν το συμφέρον του παιδιού όπως παρουσιάζονται πιο πάνω, διαπλέκονται μεταξύ τους και συχνά αλληλοεπηρεάζονται, αφού η απόφαση για αλλαγή ή βελτίωση μιας περιοχής δράσης μπορεί να επιφέρει ουσιαστική αλλαγή ή βελτίωση και στις άλλες περιοχές. Οι διαδικασίες αξιολόγησης και προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού πρέπει να εντοπίζουν τις εξειδικευμένες ανάγκες ενός παιδιού, οι οποίες θα πρέπει να επαναξιολογούνται συνεχώς καθόλη τη διάρκεια, ενώ θα πρέπει να τροφοδοτούν η μία την άλλη ούτως ώστε όλες οι διαδικασίες να ωφελούνται από τις αναγκαίες συνέργειες και να αποφεύγονται αλληλεπικαλύψεις. Επιπρόσθετα, οι ίδιες αρχές θα πρέπει να διέπουν και την μετά-παρακολούθηση του παιδιού από τους επαγγελματίες-ειδικούς, μετά την ολοκλήρωση του σχεδίου δράσης.

Εξίσου σημαντικό να αναφερθεί είναι ότι στη διαδικασία διασφάλισης του συμφέροντος του παιδιού, όποτε πρόκειται να ληφθεί απόφαση η οποία θα επηρεάσει ένα συγκεκριμένο παιδί, μια ορισμένη ομάδα παιδιών ή παιδιά εν γένει, η διαδικασία λήψης αποφάσεων πρέπει να περιλαμβάνει αξιολόγηση του πιθανού αντίκτυπου της απόφασης (θετικού ή αρνητικού) στο παιδί ή στα παιδιά που αυτή αφορά. Η αξιολόγηση και ο προσδιορισμός του συμφέροντος του παιδιού απαιτεί διαδικαστικές εγγυήσεις. Συγκεκριμένα, ο κάθε αρμόδιος φορέας θα προβαίνει στην αξιολόγηση διαφόρων τομέων μέσω των εργαλείων που αυτός διαθέτει, τηρώντας τις ενδοτηματικές διαδικασίες αξιολόγησης, ενώ παράλληλα κατά την πολυθεματική συνεργασία πρέπει να τηρείται ένα κοινό πλαίσιο διαδικασίας ώστε να διασφαλίζεται το συμφέρον του παιδιού, να προσδιορίζεται κάτω από ένα κοινό πλαίσιο και να αποφεύγονται αλληλοεπικαλύψεις στη συλλογή πληροφοριών. Επιπλέον, στην αιτιολόγηση μιας απόφασης πρέπει να προκύπτει ότι έχει ληφθεί υπόψη η άποψη του παιδιού. Πρέπει, επομένως, να εξηγείται κατά την εφαρμογή της διαδικασίας πώς η άποψη του παιδιού έχει ληφθεί υπόψη (αυτοσυμπλήρωση εργαλείου, συμμετοχή του παιδιού στη αξιολόγηση του συμφέροντός του, κ.ά.) στην εκάστοτε απόφαση και, πιο συγκεκριμένα, τι εξετάστηκε και θεωρήθηκε ότι είναι προς το συμφέρον του παιδιού, σε ποια κριτήρια (δες υποπεριοχές) βασίστηκε και πώς το συμφέρον του παιδιού σταθμίστηκε έναντι άλλων θεωρήσεων.

Συμπερασματικά, οι επαγγελματίες βασιζόμενοι/ες στις περιοχές που αναφέρθηκαν παραπάνω θα πρέπει να σταθμίζουν τα διάφορα δικαιώματα του παιδιού και να αποσκοπούν στη βέλτιστη δυνατή πραγμάτωση του συνόλου των δικαιωμάτων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α | ΘΕΣΜΙΚΟ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο σε σχέση με το συμφέρον του παιδιού στην Κύπρο (διεθνείς συμβάσεις, ευρωπαϊκό δίκαιο⁵⁷, εθνική νομοθεσία).

Στο παρόν παράρτημα καταγράφεται κάθε νομοθέτημα που εφαρμόζεται στην Κυπριακή Δημοκρατία, είτε προέρχεται από το διεθνές, το ευρωπαϊκό ή το εθνικό δίκαιο, το οποίο περιέχει διατάξεις που αφορούν το συμφέρον του παιδιού, σε οιοδήποτε πλαίσιο.

Διεθνείς Συμβάσεις

1. **Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού**, η οποία κυρώθηκε από την Κυπριακή Δημοκρατία, δυνάμει του «περί της Συμβάσεως περί των Δικαιωμάτων του Παιδιού (Κυρωτικού) Νόμο του 1990 (Ν. 243/1990)».
2. Ο περί του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, για την Πώληση των Παιδιών, Παιδική Πορνεία και Παιδική Πορνογραφία (Κυρωτικός) Νόμος του 2006 (Ν. 6(III)/2006)⁵⁸ (ιδίως τα άρθρα 8γ και 9).
3. Ο περί του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, για τη Διαδικασία Παραπόνων (Κυρωτικός) Νόμος του 2017 (Ν. 13(III)/2017) http://www.cylaw.org/nomoi/indexes/2017_3_13.html⁵⁹ (ιδίως τα άρθρα 2 και 3).
4. **Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Άσκηση των Δικαιωμάτων του Παιδιού**, που έχει κυρωθεί από τον περί της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Άσκηση των Δικαιωμάτων του Παιδιού (Κυρωτικό) Νόμο του 2005 [23(III)/2005].
5. **Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης για τη βία κατά των γυναικών και την ενδοοικογενειακή βία**⁶⁰ (ιδίως το Άρθρο 26 για την παροχή προστασίας και υποστήριξης σε παιδιά μάρτυρες) την οποία υπέγραψε το έτος 2015 η Κύπρος και κύρωσε το έτος 2017 με τον περί της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας (Κυρωτικό) Νόμο 14 (III) του 2017.

⁵⁷ Βλ. FRA, Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για τα δικαιώματα του παιδιού, 2015, σελ.17 επ.

⁵⁸ Βλ. http://www.cylaw.org/nomoi/indexes/2006_3_6.html

⁵⁹ Βλ. http://www.cylaw.org/nomoi/indexes/2017_3_13.html

⁶⁰ Αναφορικά με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, http://www.cylaw.org/nomoi/arith/2017_3_014.pdf, βλ. Αν. Πλεύρη, Βία κατά των γυναικών στο πλαίσιο της οικογένειας στην Κυπριακή και Ελληνική έννομη τάξη – Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης για τη βία κατά των γυναικών», δημοσιευμένη στην αγγλική γλώσσα στον τόμο για τον Ομότιμο καθηγητή Ε.Κ.Π.Α., κο Νέστορα Κουράκη, Europe in Crisis: Crime, Criminal Justice and the way forward, Essays in Honour of Professor Nestor E. Courakis, Vol. II., Ant. S.Sakkoulas Publications L.P., Chapter, VIII. European Criminal, Human Rights and Crisis, p.1005-1027 και στην ελληνική γλώσσα στο νομικό περιοδικό «Δικαιώματα του Ανθρώπου», ΔτΑ, τεύχος 74/2017, σελ. 853-871, Εκδόσεις Σάκκουλα (Αθήνα-Θεσσαλονίκη) και στον Τιμητικό Τόμο για τον Καθηγητή Αντ. Μαγγανά Σύγχρονες τάσεις αντεγκληματικής πολιτικής (Recent trends in crime control policies), (Επιμέλεια: Έ.Λαμπροπούλου, Σ.Παπαμιχαήλ, Π.Σχίζας), Εκδόσεις Παπαζήση, 2018, σελ.549-568.

6. Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία του παιδιού από τη σεξουαλική εκμετάλλευση και σεξουαλική κακοποίηση (Lanzarote, 25. X.2007), που κυρώθηκε στην Κύπρο με τον περί της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Προστασία του Παιδιού από τη Σεξουαλική Εκμετάλλευση και τη Σεξουαλική Κακοποίηση (Κυρωτικό) Νόμο 21 (III) του 2014⁶¹

Επίτροπος Προστασίας Δικαιωμάτων του Παιδιού:

1. Ο περί Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού Νόμος του 2007 (74(I)/2007)⁶² (βλ. άρθρο 4 παρ.1 α)
2. Ο περί Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού (Διορισμός από το Δικαστήριο ως αντιπρόσωπος παιδιού) Διαδικαστικός Κανονισμός του 2014⁶³.

Νομοθετήματα, τα οποία αφορούν ανηλίκους (θύτες και θύματα):

1. Ο περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμος του 2000 (119(I)/2000)⁶⁴:
2. Ο Περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, της Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας Νόμος του 2014 (91(I)/2014)⁶⁵
3. Ο περί της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Δράση ενάντια στην Εμπορία Ανθρώπων (Κυρωτικός) Νόμος του 2007 (Ν. 38(III)/2007)⁶⁶
4. Ο περί Ποινικού Κώδικα Νόμος (ΚΕΦ.154)⁶⁷ (άρθρο 14)

⁶¹ http://www.cylaw.org/nomoi/arith/2014_3_021.pdf

⁶² http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2007_1_74/full.html — http://www.childcom.org.cy/ccr/ccr.nsf/DMLlegrep_gr/DMLlegrep_gr?OpenDocument

⁶³ <http://www.childcom.org.cy/ccr/ccr.nsf/All/18C50945CC36EA50C22582FE00432595?OpenDocument>

Το θεσμικό πλαίσιο για τη νομική εκπροσώπηση παιδιών από την Επίτροπο πηγάζει από τα Άρθρα 3, 9 και 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Άσκηση των Δικαιωμάτων του Παιδιού, η οποία έχει ενσωματωθεί στην εθνική νομοθεσία με τον περί της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Άσκηση των Δικαιωμάτων του Παιδιού (Κυρωτικό) Νόμο του 2005 [Ν. 23 (III)/ 2005], από τους περί Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού Νόμους του 2007 και 2014 [Ν.74(I)/2007 και Ν. 44(I)/2014], άρθρο 4(1) (ε), (ζ) και (η), τον περί Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού (Διορισμός του Επιτρόπου από το Δικαστήριο ως Αντιπρόσωπος Παιδιού) Διαδικαστικό Κανονισμό του 2014, και από άλλους ειδικούς Νόμους που παρέχουν στην Επίτροπο την αρμοδιότητα εκπροσώπησης ανηλίκων σε δικαστικές ή άλλες διαδικασίες (διοικητικές, προδικαστικές κ.ά.). Οι ειδικοί Νόμοι είναι ο περί Πρόληψης και Καταπολέμησης της Εμπορίας και Εκμετάλλευσης Προσώπων και της Προστασίας των Θυμάτων Νόμος του 2014 [Ν. 60(I)/2014] και συγκεκριμένα τα άρθρα 38 (1) και 41 και, ο περί Πρόληψης και Καταπολέμησης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, της Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας Νόμος του 2014 [Ν.91(I)/2014], άρθρα 33 (1) και 42(1).

⁶⁴ http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2000_1_119/index.html. Βλ. σχετ., Αν. Πλεύρη, Η νομοθετική αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα και την Κύπρο, «Εφαρμογές Αστικού Δικαίου και Αστικού Δικονομικού Δικαίου» (Ελλάδα, τεύχος Ιουλίου 2015, σελ.591-609), «Κυπριακή Επιθεώρηση Οικογενειακού Δικαίου» (Κύπρος, τεύχος 3ο, Ιούλης-Σεπτέμβρης 2015, σελ.7-29), και στον Α' Τιμητικό Τόμο για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, 2016, σελ.1811-1859.

⁶⁵ http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2014_1_91/index.html

⁶⁶ http://www.cylaw.org/nomoi/indexes/2007_3_38.html.

⁶⁷ Ποινική ευθύνη παιδιών: 14. Όποιος έχει ηλικία κάτω των δεκατεσσάρων χρόνων δεν είναι ποινικά υπεύθυνος για οποιαδήποτε πράξη ή παράλειψη, <http://www.cylaw.org/nomoi/enop/>

5. Ο περί Κηδεμονίας και Άλλων Τρόπων Μεταχείρισης Αδικοπραγούντων Νόμος του 1996 (46(I)/1996)⁶⁸
6. Ο περί Αδικοπραγούντων Ανηλίκων Νόμος (ΚΕΦ.157)⁶⁹
7. Ο περί Παιδίων Νόμος (ΚΕΦ.352)⁷⁰
8. Ο περί της Θέσπισης Ελάχιστων Προτύπων σχετικά με τα Δικαιώματα, την Υποστήριξη και την Προστασία Θυμάτων της Εγκληματικότητας Νόμος του 2016 (51(I)/2016)⁷¹

Γενική σημείωση περί ποινικών διαδικασιών και ποινικών δικών: Στο πλαίσιο της αρχής της νομιμότητας και της δίκαιης δίκης (άρθρο 6 ΕΣΔΑ), αλλά και των άρθρων 12 και 30 του Κυπριακού Συντάγματος, η ποινική διαδικασία η οποία αφορά ανηλίκους μπορεί να γίνει κεκλεισμένων των θυρών. Ανήλικοι που βρίσκονται σε σύγκρουση με τον νόμο, μπορούν στο στάδιο της ανακριτικής κατάθεσής να παρίστανται εκτός από τον δικηγόρο τους και με τον γονέα ή κηδεμόνα τους.

Αστικό Δίκαιο

Νόμοι αναφορικά με την οικογένεια και το παιδί⁷²

- Ο περί Σχέσεων Γονέων και Τέκνων Νόμοι του 1990 έως 1998 (216/1990)
- Ο περί Διαμεσολάβησης σε Οικογενειακές Διαφορές Νόμος του 2019 (62(I)/2019)⁷³ (ιδίως το άρθρο 10 παρ.2)⁷⁴
- [N. 187/1991] – Ο περί Τέκνων (Συγγένεια και Νομική Υπόσταση) Νόμος
- [N. 46(I)/1996] – Ο περί Κηδεμονίας και Άλλων Τρόπων Μεταχείρισης Αδικοπραγούντων Νόμος
- [N. 83(I)/1999] – Ο περί Παιδίων (Τροποποιητικός) Νόμος
- [N. 5(III)/2000] – Ο περί της Σύμβασης περί των Δικαιωμάτων του Παιδιού (Κυρωτικός) Νόμος
- [N. 119(I)/2000] – Ο περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία) Νόμος
- [N. 143(I) 2002] – Ο περί Παιδίων (Τροποποιητικός) Νόμος
- [N. 165(I)/2002] – Νόμος που προνοεί για παροχή δωρεάν νομικής αρωγής

[ind/0_154/section-scaed29111-fa9c-4a13-85d8-681b0eabe8f6.html](http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/1996_1_46/index.html)

⁶⁸ http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/1996_1_46/index.html

⁶⁹ http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/0_157/index.html

⁷⁰ http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/0_352/index.html

⁷¹ http://www.cylaw.org/cgi-bin/open.pl?file=nomoi/enop/ind/2016_1_51/section-scfafaae43-9f78-4a37-a703-788c50aae475.html&qstring=%F3%F5%EC%F6%E5%F1%EF%ED%20and%20%F0%E1%E9%E4%2A

⁷² Διαθέσιμοι σε: <http://www.cyprus.gov.cy/>

⁷³ http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2019_1_62/full.html

⁷⁴ Ο διαμεσολαβητής έχει υποχρέωση όπως: «...(ζ) σε περίπτωση που η διαφορά αφορά ή επηρεάζει εν όλω ή εν μέρει παιδί, επιδεικνύει ιδιαίτερη μέριμνα για την ευημερία και το συμφέρον του παιδιού, ενθαρρύνει τους γονείς να επικεντρώνονται στις ανάγκες του παιδιού και τους υπενθυμίζει την πρωταρχική τους ευθύνη για την ευημερία του παιδιού, καθώς και την ανάγκη να πληροφορούν το παιδί και να λαμβάνουν υπόψη την άποψή του,(η) σε περίπτωση που η διαφορά αφορά ή επηρεάζει εν όλω ή εν μέρει παιδί, εφόσον το κρίνει απαραίτητο και αφού συνεννοηθεί με τα μέρη, ακούει τις απόψεις του παιδιού και τις λαμβάνει υπόψη ανάλογα με την ηλικία και τον βαθμό ωριμότητάς του».

- [N. 190(I)2002] – Ο περί Σχέσεων Γονέων και Τέκνων (Τροποποιητικός) Νόμος
- [N. 203(I)/2004] – Ο περί Σχέσεων Γονέων και Τέκνων (Τροποποιητικός) Νόμος
- [N. 47(I)/2012] – Ο περί Γονικής Άδειας και Άδειας για Λόγους Ανωτέρας Βίας Νόμος του 2012
- [Κ.Δ.Π. 262/2011] – Το Περί Παιδίων (Παιδοκομικοί Σταθμοί) Διάταγμα του 2011
- **Αναδοχή:** Ο θεσμός της αναδοχής λειτουργεί στην Κύπρο από το 1956, όταν εγκρίθηκε ο (απαρχαιωμένος) Περί Παιδίων Νόμος (Κεφάλαιο 352), ο οποίος δίνει το δικαίωμα στον Διευθυντή των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας να είναι υπεύθυνος για τα παιδιά που χρειάζονται φροντίδα και προστασία, είτε με τη συγκατάθεση των γονέων ή μετά από απόφαση του Δικαστηρίου⁷⁵. Επιπλέον, σειρά νομοθεσιών που αφορούν το παιδί επιτρέπουν στον Διευθυντή των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας να αναλαμβάνει τη νομική φροντίδα παιδιών, στη βάση συγκεκριμένων περιστάσεων. Όπως είναι εμφανές, δεν υπάρχει ειδική ad hoc νομοθεσία για την αναδοχή στην Κύπρο, και τούτο επιβάλλεται να γίνει ώστε να αφορά οποιοδήποτε παιδί βρίσκεται υπό τη φροντίδα των ΥΚΕ δυνάμει οποιουδήποτε νόμου.
- **Υιοθεσία:** Ο περί Υιοθεσίας Νόμος του 1995 (19(I)/1995)⁷⁶ (ιδίως τα άρθρα 3 και 5). Οι Διακρατικές Υιοθεσίες διέπονται από τον περί της Σύμβασης για την Προστασία των Παιδιών και για τη Συνεργασία αναφορικά με Διακρατική Υιοθεσία (Κυρωτικό) Νόμο του 1994.

⁷⁵ Βλ. σχετικά με την αναδοχή στην Κύπρο, έργο ALFACA II, ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ, Σύγχρονος σχεδιασμός οικογενειακής φροντίδας για ασυνόδευτα ανήλικα, © Nidos και “Hope For Children” CRC Policy Center, Απρίλιος 2019 και το Υπόμνημα της Επιτροπής Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Ίσων Ευκαιριών μεταξύ Ανδρών και Γυναικών: Η ανάγκη ενίσχυσης του θεσμού της ανάδοχης φροντίδας παιδιών στην Κύπρο και οι υποχρεώσεις του κράτους προς τη στήριξη των παιδιών αυτών, 21/05/2018, διαθέσιμο σε:

http://www.childcom.org.cy/ccr/ccr.nsf/All/E26FFAE2AA1762B0C22582D300414B3F?OpenDocument&fbclid=IwAR1Fn6CbRaAidV6HPp6BSRbLvk1qD4qnpY33z2MNIOr_Ggau5-9q8jBNyVI

⁷⁶ http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/1995_1_19/full.html

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β | ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Η/ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

A. Το μοντέλο προσδιορισμού του συμφέροντος για το παιδί (Best Interest of the Child Model-BIC Model)⁷⁷

Το μοντέλο BIC δημιουργήθηκε ακολουθώντας τις κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (CRC), οι οποίες δημοσιεύονται στο Γενικό Σχόλιο Νο. 14 (gc No. 14).

Το μοντέλο BIC περιλαμβάνει 14 περιβαλλοντικές συνθήκες για τη βέλτιστη ανάπτυξη των παιδιών, οι οποίες έχουν αναδειχθεί μέσα από εκτενή επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας. Βάσει του μοντέλου αυτού, εάν όλες οι περιβαλλοντικές συνθήκες πληρούν τόσο τις ποιοτικές όσο τις ποσοτικές προϋποθέσεις για ένα σημαντικό χρονικό διάστημα στη ζωή ενός παιδιού, τότε θεωρείται ότι εξυπηρετείται το συμφέρον του παιδιού.

Οι 14 περιβαλλοντικές συνθήκες του μοντέλου είναι οι ακόλουθες:

1. Η παροχή ικανοποιητικής σωματικής φροντίδας από τους γονείς/φροντιστές του παιδιού.
2. Ασφαλές άμεσο φυσικό περιβάλλον-Το παιδί δεν εκτίθεται σε κινδύνους στο φυσικό του περιβάλλον.
3. Η παροχή συναισθηματικής φροντίδας, υποστήριξης και προστασίας του παιδιού.
4. Υποστηρικτική, ευέλικτη δομή γονικής μέριμνας που να συμπεριλαμβάνει καθημερινή ρουτίνα, ενθάρρυνση, κανόνες αλλά και ικανοποιητικό έλεγχο της συμπεριφοράς του παιδιού.
5. Οι γονείς/φροντιστές προσφέρουν την ευκαιρία στα παιδιά να υιοθετήσουν συμπεριφορές, αξίες και κοινωνικούς κανόνες από τους ίδιους.
6. Οι γονείς/φροντιστές επιδεικνύουν επαρκές ενδιαφέρον ως προς τα ενδιαφέροντα και τις δραστηριότητες των παιδιών αλλά και την αντίληψή τους σχετικά με τον κόσμο.
7. Η παροχή συνεχούς φροντίδας του παιδιού επιτρέπει τη δημιουργία ασφαλούς προσκόλλησης και εμπιστοσύνης του παιδιού προς τους φροντιστές του.
8. Οι ανάγκες, οι επιθυμίες, τα συναισθήματα και τα θέλω του παιδιού πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη τόσο από το άμεσο περιβάλλον του όσο και από την κοινωνία στην οποία ζει χωρίς διάκριση.
9. Σεβασμός. Πρέπει να υπάρχει απόλυτος σεβασμός στην εθνική και θρησκευτική του ταυτότητα αλλά και στο υπόβαθρό του.
10. Το παιδί έχει πρόσβαση σε ένα επαρκές κοινωνικό δίκτυο.

11. Το παιδί έχει πρόσβαση στην εκπαίδευση και έχει την ευκαιρία να αναπτύξει την προσωπικότητα και τα ταλέντα του.
12. Το παιδί έχει την ευκαιρία να έχει επαφή με άλλα παιδιά σε διαφορετικές καταστάσεις.
13. Το παιδί έχει τη δυνατότητα να έχει επαφή με παιδιά και ενήλικες, οι οποίοι να αποτελούν πρότυπα συμπεριφοράς και να στηρίζουν την υιοθέτηση κοινωνικών κανόνων και αξιών.
14. Το περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνει το παιδί δεν πρέπει να αλλάζει ξαφνικά και το παιδί θα πρέπει να προετοιμάζεται για οποιεσδήποτε αλλαγές όπως και του να είναι κατανοητές προς το παιδί.

Σύμφωνα με το εν λόγω μοντέλο, σημαντικά στοιχεία τα οποία πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την αξιολόγηση του συμφέροντος είναι:

1. Οι απόψεις του παιδιού.
2. Η ταυτότητα του παιδιού (φύλο, σεξουαλικός προσανατολισμός, πεποιθήσεις, πολιτιστική ταυτότητα, προσωπικότητα).
3. Η διατήρηση του οικογενειακού περιβάλλοντος, η διατήρηση των σχέσεων με την οικογένεια και η διατήρηση των δεσμών του παιδιού με την ευρύτερη έννοια. Αυτοί οι δεσμοί ισχύουν τόσο για την εκτεταμένη οικογένεια όσο και για τους φίλους, το σχολείο και το ευρύτερο περιβάλλον.
4. Η προστασία και ασφάλεια του παιδιού,
5. Η ευαλωτότητα του παιδιού.
6. Το δικαίωμα του παιδιού στην υγεία.
7. Το δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση.

B. Εργαλείο του European Asylum Support Office (EASO) σχετικά με το συμφέρον του παιδιού στις διαδικασίες ασύλου (2019)

Ο Πρακτικός Οδηγός του EASO σχετικά με το συμφέρον του παιδιού στις διαδικασίες ασύλου εκπονήθηκε για να συνδράμει στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων των κρατών της ΕΕ όσον αφορά το BIC⁷⁸.

Ο Οδηγός αναφέρει ότι οι διαδικασίες αξιολόγησης του BIC σε περιπτώσεις παιδιών που αιτούνται άσυλο (συνοδευόμενα ή ασυνόδευτα) θα πρέπει να ξεκινούν πριν από τη διαδικασία ασύλου και να συνεχίζονται και μετά από αυτήν. Ενόσω διαρκεί η εξέταση της αίτησης ασύλου του παιδιού, η Αξιολόγηση του BIC παραμένει υποχρέωση των Αρχών προστασίας του παιδιού, των αρμόδιων Αρχών ασύλου και άλλων Αρχών. Οι Αρχές πρέπει να διενεργούν αξιολόγηση του συμφέροντος (BIA) για πολλαπλούς σκοπούς (υποδοχή, εκπαίδευση, επιμέλεια κ.λπ.). Ταυτόχρονα, οι αρμόδιες για το άσυλο Αρχές είναι, επίσης, υπεύθυνες να λαμβάνουν πρωτίστως υπόψη το BIC σε κάθε στάδιο της διαδικασίας ασύλου. Σύμφωνα με τον Οδηγό, οι εν λόγω αξιολογήσεις πρέπει να τροφοδοτούν η μία την άλλη ούτως ώστε όλες οι διαδικασίες να ωφελούνται από τις αναγκαίες συνέργειες και να αποφεύγονται αλληλεπικαλύψεις. Το BIC ως πρωταρχικό μέλημα θα πρέπει να εντάσσεται στο πλαίσιο μιας εξατομικευμένης διαδικασίας για κάθε

⁷⁷ Zijlstra, A. E., Kalverboer, M. E., Post, W. J., Ten Brummelaar, M. D. C., & Knorth, E. J. (2013). Could the BIC-Q be a decision-support tool to predict the development of asylum-seeking children? *International Journal of Law and Psychiatry*, 35, doi 10.1016/j.ijlp.2013.01.005

⁷⁸ European Asylum Support Office (2019). Πρακτικός οδηγός της EASO σχετικά με το συμφέρον του παιδιού στις διαδικασίες ασύλου.

παιδί που έχει εκφράσει την πρόθεσή του να υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας, έχει δε εφαρμογή σε κάθε απόφαση και διαδικασία η οποία σχετίζεται με τη διεθνή προστασία. Ο συγκεκριμένος Οδηγός θεωρεί ότι τα στοιχεία που πρέπει να ενεργοποιούνται είναι η άποψη του παιδιού, η στάθμιση των στοιχείων του συμφέροντος του παιδιού, οι ατομικές περιστάσεις του παιδιού και οι πιθανοί κίνδυνοι και ευπάθειες του παιδιού.

Γ. Εγχειρίδιο για την αξιολόγηση και προσδιορισμό του συμφέροντος του παιδιού της UNHCR (2018)⁷⁹

Στο αναθεωρημένο εγχειρίδιο για την αξιολόγηση και τον προσδιορισμό του συμφέροντος του παιδιού της UNHCR, οι κατευθυντήριες γραμμές του Best Interest Process (BIP) συνδυάζουν το εννοιολογικό πλαίσιο των βέλτιστων συμφερόντων του παιδιού μαζί με την εφαρμοσμένη καθοδήγηση ώστε να παρέχεται ένα ενοποιημένο, πρακτικό πλαίσιο αναφοράς για το προσωπικό και τους εταίρους στον συγκεκριμένο τομέα.

Συγκεκριμένα, το BIP περιγράφει την ατομική διαχείριση υποθέσεων της Ύπατης Αρμοστείας. Πρόκειται για μια διαδικασία διαφορετικών σταδίων που συμπεριλαμβάνει την αναγνώριση, την αξιολόγηση, τον σχεδιασμό δράσης, την εφαρμογή, την μεταπαρακολούθηση και το κλείσιμο των υποθέσεων.

Δ. Εργαλείο αξιολόγησης του συμφέροντος του παιδιού σε περιπτώσεις προσωρινής φροντίδας παιδιών (The Best Interests Assessment Form- BIAF) (Save the Children, UK)⁸⁰

Το Εργαλείο Αξιολόγησης του Συμφέροντος (BIAF) αποτελεί σημαντικό μέρος του Εγχειριδίου Προσδιορισμού του Συμφέροντος για Παιδιά εν κινήσει (BID), το οποίο καθοδηγεί τους επαγγελματίες, τους κοινωνικούς λειτουργούς και άλλες σχετικές Αρχές ως προς τη διασφάλιση του καλύτερου συμφέροντος ενός ασυνόδευτου παιδιού. Το BIAF αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο το οποίο καθοδηγεί τη συλλογή πληροφοριών που απαιτούνται από ένα παιδί που έχει διασχίσει τα διεθνή σύνορα χωρίς κατάλληλη φροντίδα κατά τη διάρκεια της ταυτοποίησης και καταχώρησής του. Στο εργαλείο ταξινομούνται έξι διαφορετικές κατηγορίες φροντίδας παιδιών. Οι ερωτήσεις του BIAF ταξινομούνται χρονολογικά για να καταγράψουν την κατάσταση πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τη μετανάστευση του παιδιού, συμπεριλαμβανομένου του ιστορικού πριν από τον αποχωρισμό (ενότητα 1), του ιστορικού αποχωρισμού και της μετανάστευσης (ενότητα 2), του ιστορικού μετά τη μετανάστευση και την τρέχουσα κατάσταση του παιδιού (ενότητα 3), τις απόψεις του παιδιού (ενότητα 4), τις απόψεις των βιολογικών γονέων (ενότητες 5 και 6, αντίστοιχα), την άποψη των ατόμων που βρίσκονται κοντά στο παιδί (ενότητες 7 και 8) και την άποψη του ατόμου του οποίου η φροντίδα αναφέρεται ως η επιλογή εναλλακτικής φροντίδας, εάν υπάρχει (ενότητα 9).

⁷⁹ UNHCR (2018). Guidelines on Assessing and Determining the Best Interests of the Child

⁸⁰ Best Interest Assessment Form for Temporary Care Arrangements & Durable Solution, Save the Children, UK, 2010.

